Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTĂ a UNIUNII SCRIITORILOR din R. P. R.

Anul III, Nr. 23 (58) • 1 decembrie 1960 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

CEI TINERI

Ne-am gîndit oare să reunim laolaltă paginile în care scriitorii noștri din trecut au vorbit despre tînăra generație de intelectuali din vremea lor? Ar rezulta din această alăturare de file scrise de-a lungul deceniilor o carte a decepției și a tristeții, o carte a idealurilor spulberate și a neputinței de a afirma un crez nou de viață, o antologie a aripelor frînte, nu departe în tărîile cerului, ci undeva aproape, la primele rotiri timide deasupra pămîntului. I-am așeza în frunte poate cuvintele cu care Vlahuță se adresa la sfîrșitul secolului celor tineri întrebîndu-i și întrebîndu-se „unde ni sînt visătorii?". Și am vedea faptul că „visătorilor" le era retezată brutal posibilitatea de a visa și am vedea că acelorași „visători" le era rezervată mlaștina morală a lumii burgheze. Nu o acceptau. Unii se răzvrăteau singuri și demni căutînd să ocolească mrejele otrăvite ce le încurcau pașii. Dar niciodată acești oameni dezamăgiți și revoltați nu se puteau aduna toți, ca unul singur, puternici și tari în lupta lor. Izolați în grupuri și cercuri închise, măcinați de un spirit îngust de cenaclu, își epuizau forțele și energiile ajungînd ca pînă la urmă să-și înmoaie tocurile „în lacrimi" și nu „în fiere", cum prea bine spunea odată Dimitrie Anghel. Era deci un final dorit de cei ce nu puteau privi de loc liniștiți o tînără generație de scriitori unită, fremătătoare de gînduri înalte și pasiuni, hotărîtă și energică în împlinirea țelurilor sale.

Și iată că astăzi vorbim despre o adevărată tînără generație de scriitori. Și iată că astăzi fiecare tînăr scriitor în mărturisirile sale din paginile ziarelor se mîndrește să se înnumere printre cei ce fac parte din „generația lui 23 August", generația celor ce erau cu șaisprezece ani în urmă abia la vîrsta adolescenței sau a copilăriei. Generația celor ce n-au mai cunoscut discrepanța dintre vis și realitate. Generația celor ce n-au mai cunoscut obstacole în calea visului. Generația celor ce au văzut și văd departe, a celor ce privesc viitorul cu conștiința că acest viitor este al lor și numai al lor.

Generația bucuriei unită în jurul unui steag, steagul partidului clasei muncitoare, steagul proletariatului învingător. Aceasta e generația noastră tînără. Ea nu-i devorată de patimi mici și simțiri mărunte. Ea este mistuită de febra cunoașterii și a creației, de dorința de a spune ceva și de a spune mereu mai bine, mereu mai frumos, mereu mai emoționant.

Aceasta e generația lui 23 August! O generație care a venit de pe șantiere sau din uzine, din școli și din facultăți, nu numai cu elanul anilor tineri, nu numai cu entuziasm, nu numai cu dorința de a crea, dar și cu acea înzestrare fără de care bunele intenții ar rămîne numai în stadiul deziderateului. O generație din care pînă acum s-au și remarcat personalități pregnante, stiluri aparte, dezvoltate tocmai datorită metodei realismului socialist. O generație care a dat scriitori ce și-au înscris numele pe opere temeinice, pe opere de largă circulație, nu numai la noi dar și peste hotare. Și s-a putut întîmpla un asemenea fenomen numai pentru faptul că pașii acestei generații au fost călăuziți de lumina partidului nostru. Și s-a întîmplat astfel pentru că numai acestei generații i-a fost dat să trăiască puternic ancorată în prezent, privind însă în viitor, bucurîndu-se de toate cuceririle trecutului. Tînăra generație de scriitori n-a rătăcit și nu și-a consumat energia în căutări sterile. Greșelile și dibuirile unora au fost semnalate și îndreptate la timpul cuvenit. Nici unul nu a căzut pradă chinuitoarelor întrebări lipsite de sens, nici unul nu și-a uscat sufletul, nici unul (și ne referim la cei cu talent, bineînțeles) nu s-a înfundat în apa stătută a contradicțiilor.

Ceea ce e specific generației de azi e faptul de a fi mers sigură pe drumuri noi, de a nu fi ocolit zadarnic pentru a ajunge la ele, de a nu-și fi irosit forțele în hățișuri fără orizont. O generație care a știut cum trebuie să lupte, a știut și știe cum trebuie să spună adevărurile vieții. În același timp, această generație a înțeles că eforturile ei nu pot fi concepute decît în cadrul efortului major al întregii noastre literaturi. Pentru că fuziunea dintre cei „tineri" și cei „vîrstnici" este organică și indisolubilă. Răspunderile care stau în fața tinerilor sînt tot atît de mari ca și cele care stau în fața vîrstnicilor. Niciodată un tînăr scriitor nu s-a simțit atît de mîndru pentru faptul că de la el se cere tot atît de mult ca și de la maestrul la școala căruia și-a făcut ucenicia.

Partidul nostru îi îndrumă pe scriitori să creeze o literatură legată de popor, inspirată din viața oamenilor muncii, o literatură care să însuflețească și să mobilizeze în luptă pe cei ce astăzi urcă spre culmile vieții: socialismul și comunismul.

Ar putea oare scriitorii tineri să nu fie cei dintîi și cei mai entuziaști? Ar putea ei să zăbovească vreo clipă, să întîrzie din acest marș impetuos, să lipsească masele de cîntecul lor avîntat? Desigur, nu! „Generația lui 23 August" a dovedit și va dovedi și de-acum înainte că își merită pe deplin numele.

Valeriu Rîpeanu

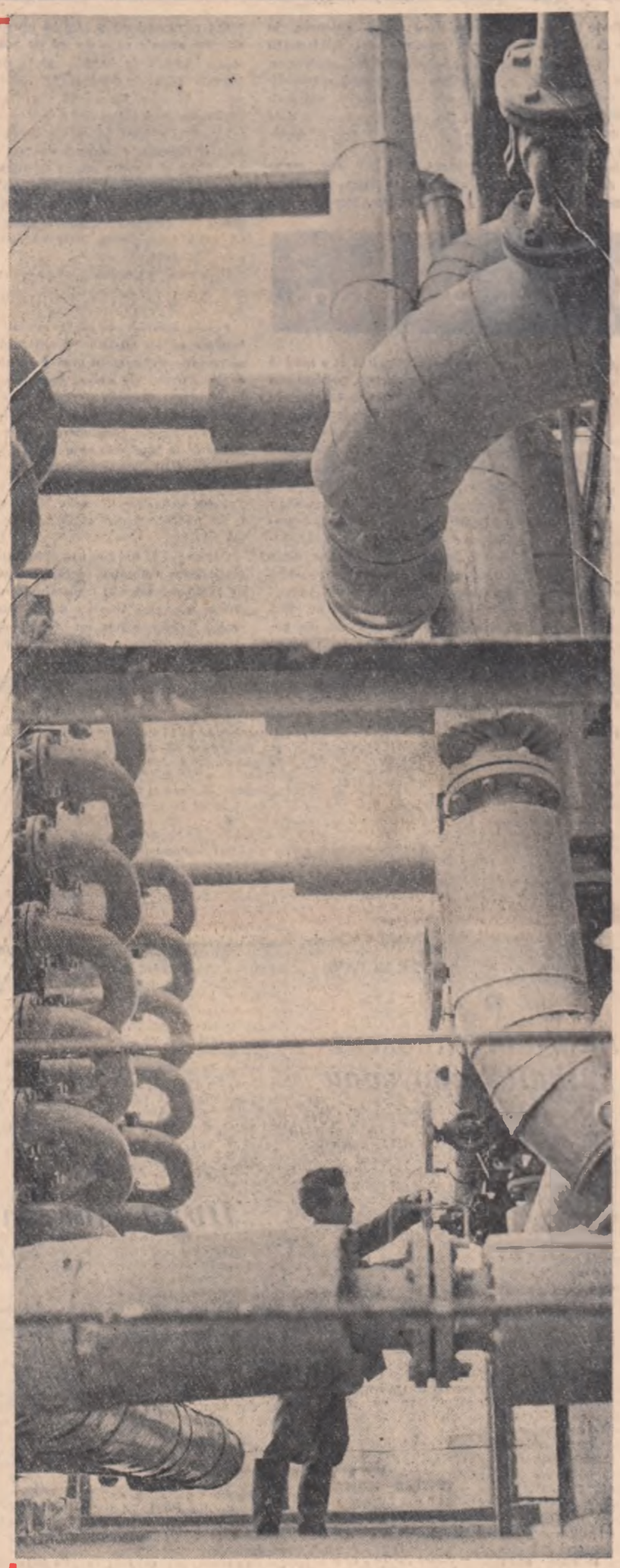

LA ONEȘTI *(foto A. Mihailopol)*

TOLSTOI și SADOVEANU

În noiembrie 1910, cînd s-a sfîrșit marele înțelept de la Iasnaia Poliana, tînărul scriitor român de la apa Moldovei împlinea treizeci de ani și număra doar cîțiva de la publicarea primei sale opere. De atunci a trecut o jumătate de secol, cu schimbări fundamentale în țările amîndorura, unde istoria a întors o pagină nouă. Între timp Tolstoi a devenit unul din cei mai mari, dacă nu cel mai mare scriitor al sec. XIX și făptura lui se profilează, puternică și chinuită, în vîrful ierarhiei marii culturi ruse și europene.

Sadoveanu a ajuns astăzi la 80 de ani și operele lui au depășit numeric pragul greu de trecut al sutei. El e acum maestrul necontestat al prozei românești și începe a-și întinde faima peste hotarele țării, chezășuind parcă, prin ființa lui de stejar falnic, tradițiile scumpe ale literaturii noastre, de curînd coborîtă (dacă vorbim limba istoriei, în secole) din viersul aspru și emoționant al rapsodului popular.

În Tolstoi vorbește epicul uriaș, în Sadoveanu cîntărețul, bardul străvechi. Ceea ce îi înrudește e, în primul rînd, dragostea față de țărănime. Amîndoi au trăit între țărani, unul străin de ei prin obîrșie, dar apropiat lor prin dorința arzătoare de a-i ajuta; altul născut din ei, ascultîndu-le durerile și însușindu-și mîndria lor nobilă și dîrză.

Lenin, într-una din genialele analize făcute ideologiei tolstoiene, afirma: „Protestul milioanelor de țărani și disperarea lor — iată ce s-a contopit în învățătura lui Tolstoi". „Problema țărănimii noastre a rămas principala preocupare a vieții mele de scriitor", spunea odată Sadoveanu.

Evident, operele lui Tolstoi și Sadoveanu nu se mărginesc la înfățișarea vieții rustice; ele cuprind medii sociale multiple. Tolstoi e cunoscătorul aristocrației, al saloanelor ruse dintre 1860—1900. Sadoveanu se apropie mai ales de clasele mijlocii din societatea noastră din prima jumătate a sec. XX, de mărunta burghezie sufocată în tîrgurile mohorîte de provincie. Oricare ar fi însă lumea zugrăvită de Tolstoi ori de Sadoveanu, aceeași tristețe o apasă. E tristețea născută dintr-o privire adîncă, înduioșată, aruncată de cei doi prozatori ai lumii contemporane nefericite, vieții sterile a oamenilor în societăți strîmb orînduite, vieții acesteia sortită lîncezirii, iluziilor pierdute sau morții deznădăjduite. Ana Karenina sau Ivan Ilici sînt asemănători, cu toată superioritatea lor socială, eroilor umili ai lui Sadoveanu, florilor ofilite sau resemnatelor anonime, rataților și infrînților, prin aceeași soartă tristă, fără ieșire.

Dar dintre toate ființele omenești, țăranii le-au părut cei mai obidiți, cei mai trudiți și, în același timp, cei mai apropiați de natură și de rosturile ei. Și la Tolstoi și la Sadoveanu natura nu e un fundal pentru un prim plan uman. Ea integrează desăvîrșit cu forțele ei uriașe și mute, pe omul simplu care capătă astfel valențe cosmice, ca Platon Karataiev și surugiul Feodor, ca Peceneaga ori moș Nichifor Călîman. Aceștia sînt din veac depozitarii înțelepciunii celei mari a poporului, ai adevărurilor neschimbate. Ei sînt sarea pămîntului pentru Tolstoi. Ca și pentru Sadoveanu, care vede mai cu dragoste între ei pe luptătorii pentru dreptate. Pînă și moartea lor nu poate fi decît armonioasă, o reintegrare în sînul veșnicelor elemente ale naturii. Tolstoi a văzut-o așa în **Trei morți**, unde cu intenție a alăturat parcă pe țăran copacului și pe amîndoi i-a deosebit de boieroaica pentru care moartea a fost groază. Așa a văzut-o și Sadoveanu în **Cum a căzut moș Calistru pe Deleleu**.

Dar deși cei doi prozatori au o etică și o filozofie a existenței sociale cu destule puncte comune, deși amîndoi realizează un protest puternic față de orînduirea vremii lor și înțeleg viața într-un mod asemănător, totuși formulele lor artistice sînt profund diferite, după viziunea și temperamentul fiecăruia.

Viața în opera lui Sadoveanu se scurge privită parcă de sus, de un demiurg înțelept și înțelegător, care nu poate însă interveni în zbuciumul mărunte lor frunze-n furtună. Fiecare erou din prima perioadă a operei lui Sadoveanu trăiește, suferă, iubește, luptă și piere pe scena tragică a lumii, mînat de un profund simț al dreptății, încercînd să se împotrivească nedreptății și nefericirii. Ștefan cel Mare și lumea lui, frații lui Ion Vodă, oamenii de la hanul Ancuței, Cosma Răcoare sau Vitoria Lipan sînt scoși parcă din baladă sau legendă de sunetele lirei vrăjite a bordului și reintră în lumea din care au ieșit, la sfîrșitul narației evocatoare.

Ca un constructor de geniu, dar ca un demiurg minios, Tolstoi clădește din nou lumea în universul operei sale, parcă pentru a o judeca. Intuind extraordinar specificul creației tolstoiene, Maxim Gorki vorbea odată, în amintirile lui despre Tolstoi, de mîinile ocestuia: **„Are mîini minunate — nu sînt frumoase, ci noduroase, cu vinele umflate și totuși pline de o deosebită expresie și de deplină forță creatoare. Astfel de mîini a avut probabil Leonardo da Vinci. Cu astfel de mîini poți face orice".** Și într-adevăr a făcut o lume. Ca și cum ar fi trăit el însuși mii de vieți, cum spunea un critic tolstoian, și le-ar fi reprodus cu o memorie uluitoare, scriitorul a înălțat un edificiu enorm, pe care a înscris ca într-o arhivă fără moarte imaginile nenumărate ale vremii în care a viețuit. Arhitect, sculptor, pictor cu uleiuri grele în literatură, Tolstoi a creat un univers plastic prin acumulări de detalii fizice izbitoare, obsedante, de gesturi, atitudini, mișcări care însuflețesc și nu se uită.

Din mișunarea de oameni a romanului **Război și pace**, nici unul nu se șterge, anonim, de la Pierre Bezuhov și Andrei Bolkonski la Platon Karataiev, de la Napoleon și Kutuzov la Natașa Rostova. Cum spunea Sadoveanu, nici făptura plină de viață și pasiune a Anei Karenina nu ți se mai șterge vreodată din minte.

Dar semnul mărunt, individualizator din afară, nu e decît începutul scrutării marelui zbucium sau a marilor întrebări interioare. Tolstoi, cum s-a spus mereu, cum a spus cel dintîi Cernișevski, este exploratorul cel mai priceput și mai îndrăzneț al adîncimilor sufletești.

Sadoveanu își pune eroii să vorbească. Lumea lui e o structură sonoră, muzicală, cu vibrații numeroase, pe registre din cele mai variate: răsună vijelia unui suflet într-un plîns înăbușit, într-o povestire amară, unică a vieții, răsună dulceața dragostei în vorbe molcome, răsună răzvrătirea în accente aprige, nestăpînite. Vorbesc cu plăcere și îmbelșugat femeile în divanurile lor de taină, vorbesc despre vremurile vechi moșnegii. Pînă și viețuitoarele vorbesc, în noaptea de anul nou sau în cea de sînziene: iepurii, cocostîrcii, vulpile, pajurile, fiecare cu presupusul său grai și timbru. Natura e și ea sunet, mai blînd sau mai violent, după necesitățile acompaniamentului liniei melodice a acțiunii.

De aceea, în vreme ce opera lui Tolstoi pare construită, modelată în spațiu, cea a lui Sadoveanu e o continuă scurgere, o modulație neîntreruptă, asemănătoare timpului. Două forme de realism, slujite de procedee artistice diferite, dar izvorîte dintr-o atitudine și din preocupări comune. Umanitatea profundă a celor doi scriitori l-a făcut să stringă suferința unei lumi, a unei epoci întregi. Și Tolstoi și Sadoveanu și-au construit parcă operele pentru a urmări raportul dintre bine și rău, dintre lumină și întuneric, într-o societate de a cărei structură au fost nemulțumiți și pe care au descris-o în destine individuale, în toată întinderea nedreptății ei.

Tolstoi și-a sfîrșit opera închizînd în ea esența nefericirii omenești din vremea sa. Sadoveanu a depășit pragul vechi al durerii și a pătruns cu operele și cu personajele sale de după 1944 în zorii lumii noi, socialiste, dătătoare de bucurii și victorii acelora cărora și-a închinat creația.

Tolstoi și Sadoveanu, două destine scriitoricești deosebite și apropiate. Deosebite prin popoarele care le-au dat naștere, prin epocile istorice în care s-au desfășurat, prin specificul expresiei artistice. Apropiate prin slujirea **„umiliților și ofensaților"**, prin răspîndirea valorilor etice ale celor care aveau să triumfe în încrîncenata luptă de milenii, prin realismul operelor, mai presus de orice, umane.

Zoe Dumitrescu-Bușulenga

SCRIITORUL DRAG ȘI RESPECTAT

de Ion Pas

Domnului Mihail Sadoveanu, Fălticeni" îi era adresat pachetul mare, învelit în hîrtie albă, legat cu sfoară groasă, pe care un ucenic mînjit de cerneală pe nas, pe mîini, pe bluză îl petrecea, săltîndu-se în vîrful picioarelor, prin ghișeul de „Recomandate" al Poștei.

„Vezi să nu-l minjești, puștiule!" îi puse în vedere șeful tipografiei.

„L-ai minjit, puștiule!" i-a spus clătinînd a mustrare din cap slujbașul arătîndu-i amprenta neagră a degetelor pe marginea pachetului cu corecturi.

Numele primitorului îi era cunoscut funcționarului fiindcă, citindu-l pe după ochelari, a clătinat iarăși din cap, de data aceasta aprobativ, și-a mormăit: „Aha!"

Îi era cunoscut deopotrivă și ucenicului în care autorul avea un cititor încîntat, de zi cu zi și de noapte cu noapte, și care, neputînd să-i cumpere cărțile, săvîrșea o faptă întrutotul blamabilă căci își însușea din atelierul de legătorie coală cu coală, pe măsură ce ajungeau acolo.

Deoarece delictul avea acoperirea prescripției încă de multă vreme, l-am destăinuit în urmă cu vreo zece ani într-o carte de amintiri. În urmă cu vreo treizeci și ceva de ani, cunoscîndu-l pe editorul Filip, directorul „Minervei", am avut cutezanța să-i dezvălui și lui stratagema la care recursesem cîndva. Era bondoc, obez, foarte întunecat la obraz și-aș putea spune fără să păcătuiesc — și la suflet, foarte isteț în întreprinderea sa de tipografie și editură de cărți și de gazete. Cînd am devenit, cum s-ar zice, „cunoștințe", se retrăsese din afaceri, dar continua să fie proprietar de imobile care-i produceau venituri disproporționate față de trebuințele sale de viață, căci trăia cu zgîrcenie.

Ascultîndu-mi dezvăluirea, a clipit din pleoapele-i înecate în grăsime, a zîmbit dulce-acru, cu părerea, parcă, de rău că nu m-a putut prinde pe timpul îndeplinirii de către mine a faptei mărturisite spre a-mi dărui lecția cuvenită.

Dulce-acru i-a fost zîmbetul și cînd l-am informat că unul din colaboratorii săi de demult, scriitorul Vasile Savel, îl păcălea împăturind într-un plic mare numere întregi de gazetă — chipurile, contribuția sa ca redactor. Regula statornicită de patron era ca redactorii să-și înfățișeze munca la sfîrșit de lună, prin depunerea articolelor și reportajelor lor în plicuri închise pe care el le cîntărea în palmă. Atîrnau mai greu — erau dovadă de hărnicie, meritînd, ca atare, leafa și, din cînd în cînd, un adaus la ea.

„Dacă aș fi știut...", a murmurat fără vrere, cu gura pungă.

Pe scriitorul drag și respectat al pragului adolescenței, tinereții și, mai tîrziu, al maturității mele înaintate am avut prilejul să-l văd întîia oară la Mircești, cînd se împlineau douăzeci și cinci de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri. Îmi fusese drag și poetul deoarece vibrasem în anii copilăriei citind, recitind, declamînd la serbările de sfîrșit de an școlar stihurile lui eroice. Mai pe urmă, pastelurile au prezentat ochilor mei fermecați tabloul fericit al traiului de țară cu plugari și plăvani vinjoși, cu hore voioase, cu flori și concerte în luncă.

E drept că experiența vieții și cunoașterea multora din realitățile ei și-ale țării umbrisera, în răstimp, imaginea idilică, dar, ducîndu-mă la locul unde trăise și pe care îl cîntase bardul, „rege al poeziei", am avut simțămîntul cutremurării. Natura, da, era aceeași pe care în culori măestrite o zugrăvise el. Dar unde erau semănătorii veseli, juna Rodică, straiele mîndre, așezările luminoase? Unde — ogoarele bogate? Unde — îmbelșugarea și mulțumirea? Am văzut cîmpuri în paragină, cocioabe și bordeie, oameni slăbănogi, cu veșmintele hărtănite, cu întipărirea pe chipuri a sărăciei și a tristeții. În împrejurarea aceea cînd satul era invadat de convoaie de trăsuri și cupele cu persoane simandicoase, în drum către conac, pe figura lor, așa cum stăteau înșiruiți în marginea șoselei colbuite, se adăugase nedumerirea.

Atunci, privindu-i, i-am confruntat cu Bordeienii, cu Ion Ursu, cu toate exemplarele de țărani necăjiți pe care-i întîlnisem în paginile cărților autorului meu, Mihail Sadoveanu. Semănau. Erau frați întru suferință și trudă, robi ai pămîntului și ai legiuirilor strîmbe.

M-a încercat emoția și mi-am făcut loc mai aproape, prin mulțime, spre locul de la intrarea casei poetului, unde se rosteau cuvîntările de omagiu, cînd am auzit o voce, rostind:

— Are cuvîntul domnul Mihail Sadoveanu!

Vorbiseră mai înainte un ministru și alți domni purtători de redingote negre, rotindu-și din cînd în cînd jobenele pentru a-și face vînt și a-și puncta perorația. Înalt, masiv, tînăr, fără înveșmîntare oficială, glăsuia el acum, domol, simplu, simțit, frumos.

După încheierea discursurilor, după ce au vizitat în mare grabă locuința și cavoul poetului, musafirii s-au urcat în trăsurile și cupelele care au pornit strîmnind iarăși colbul șoselei cu hîrtoape a satului.

Nu aveam temeiuri să mă zoresc. Am mai zăbovit pe uliți. Am mai contemplat peisajul. M-am mai uitat la oamenii care se răzlețeau tăcuți, ștergîndu-și de pe față, cu palma, nădușeala și pulberea zilei călduroase de august.

Mai fusese cineva care nu se zorise să părăsească locul. Era, în marginea drumului, un han, o crîșmă cu umbrar. Era forfoteală de lume și înăuntru și-n bătătură. Am zărit printre mesele la care stăteau, se cinsteau`și se ospătau țărani, una cu tîrgoveți. Se ospătau și ei. În mijlocul lor, dominîndu-i prin înălțimea făpturii, mîncînd agale, vorbind domol — Mihail Sadoveanu.

Din cînd în cînd se uita în juru-i, la oamenii cu suman de la mesele celelalte. Din cînd în cînd schimba cu ei un cuvînt, două. Îi cerceta, de bunăseamă, asupra vieții lor. Zîmbea uneori blajin. Devenea alteori atent, serios, grav. Aflase ceva cu privire la vreun necaz al lor, la vreo nedreptate ce li se făcuse. Aduna alte „documente omenești" pentru cărțile-i viitoare.

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

ÎNVĂȚĂMINTELE VIEȚII

În ultima stagiune teatrală au văzut lumina rampei mai multe piese pentru tineret. Piese ca: „Secunda 58" de Dorel Dorian, „O lună de confort" de Ben. Dumitrescu și Ștefan Iureș, „Scrisori de dragoste" de Virgil Stoenescu, „Casa din strada Coșbuc nr. 10" de Florin Vasiliu, prilejuiesc o seamă de observații. De la bun început se remarcă tendința dramaturgilor de a trata subiectele sub forma comediei. Fără îndoială că genul comic nu trebuie neglijat, el avînd o deosebită influență asupra tinerilor spectatori. Dar cînd, aproape în exclusivitate, toate piesele pentru tineret sînt comedii, se naște întrebarea: oare viața tineretului nostru nu cunoaște și probleme majore? Bineînțeles că da!

Tocmai o astfel de problemă a tratat Dorel Dorian în „Secunda 58". Socotesc că e cea mai izbutită lucrare dintre piesele pentru tineret din ultimul timp. Prezentîndu-se într-o formă destul de izbutită artistic, eroi veridici, cu trăsături caracteristice tineretului nostru, acțiunea dezvoltîndu-se în jurul unui conflict major, Dorel Dorian reușește să aducă pe scenă tineri entuziaști care construiesc socialismul și transmit un mesaj înflăcărat spectatorilor.

Celelalte piese sînt comedii. Unele izbutite, unele mai puțin izbutite. De ce așa de multe comedii cînd se tratează subiecte despre tineret? Pentru că nu e o dificultate să scrii o așazisă comedie, în care personajele să fie niște scheme care chipurile se învîrtesc în jurul unui conflict subțire, stîrnind ilarități prin folosirea unor „cîrlige" și poante învechite.

Cînd o comedie are un conflict real, actual, personaje tinere, care caută drumuri noi de viață (cum se întîmplă în „Ziariștii"), aplaudăm din toată inima. Dar toate piesele amintite mai sus au lipsuri structurale.

Mi se pare că o deficiență din cele mai importante este sărăcia orizontului intelectual al eroilor. Ei ne sînt prezentați ca niște tineri cu preocupări înguste, schematici, fără orizont creator, lucru care se poate vedea mai ales în piesa lui Florin Vasiliu. În unele piese se observă prezența nedorită a unor elemente din recuzita melodramei, a teatrului de boulevard, ca în comedia „Scrisori de dragoste". Piesa are calități care ar fi putut-o scuti de acel balast stînjenitor. În unele comedii, conflictul bine schițat la început este abandonat pe drum. Acest fapt demonstrează o insuficientă cunoaștere a tehnicii construcției dramatice. În acest sens aș da exemplu piesa „O lună de confort".

Limbajul personajelor lasă uneori de dorit, îmbrăcînd forme vulgare de dragul poantelor și al comicului ieftin.

E de datoria dramaturgilor și în special a celor tineri să prezinte publicului spectator — care așteaptă cu nerăbdare — piese pentru tineret, cu eroi adevărați, cu conflicte caracteristice din actualitate. Cît despre mine — că mi se cere să vorbesc și despre mine — pot spune doar că am încercat să oglindesc artistic anii pe care-i trăiesc. Încleștarea primilor ani de după 23 August, încercările disperate ale reacțiunii de a întoarce roata istoriei, au stat la baza primei mele lucrări dramatice: „Casa liniștită".

Entuziasmul tineresc, uneori prea „tineresc", dibuirile romantice, împlinirea personalității omului nou, iată ce am încercat să tratez în cea de-a doua lucrare a mea, comedia „În căutarea extraordinarului".

Stînd în mijlocul celor ce asistau la piesa mea am tras foarte multe învățăminte. Știu ce am realizat, știu și ce n-am realizat. Mi-am dat seama de multe lipsuri pe care sper să le elimin în munca mea viitoare.

Mă voi prezenta în scurtă vreme din nou în fața publicului — și a cititorilor — cu o nouă piesă. Ce tratez? Evident, încă un crîmpei din viața tineretului, viață pe care o trăiesc nu numai scriind. Aș putea spune că piesa este scrisă de viață, nu de mine. Eu încerc doar s-o interpretez artistic.

Ion D. Șerban

PROFILURI LITERARE

Florența Albu

In fața primului volum de versuri al unui tînăr poet, te pîndește ispititoarea primejdie de a-l fixa într-o formulă definitorie, de a-i trasa un portret pe care vremea, experiența, maturizarea îl vor replăzmui într-atita încît îl vor face poate de nerecunoscut. De nerecunoscut — pentru un ochi grăbit. Celui ce va scruta însă cu luare aminte profilul, sculptat de vreme, al unei poezii mature, i se va arata, pilpîind mișcător și identic cu sine însuși — sub trăsăturile adînc marcate — conturul fraged, nealterat al impulsurilor lirice inițiale.

Așa cum schița copilului trăiește în omul adult, tenace și ascuns, lăsîndu-și urme în tot ce e și în tot ce face.

Cu emoție și sfială, condeiul încearcă să prindă, în linii tremurate și subțiri, nu portretul, așadar, ci de-abia într-o schiță, conturul gingaș al începutului.

Există — la ceasul acesta — în poezia Florenței Albu — o fervoare dublată de austeritate, o duioșie și o duritate, un elan și o reținere, care-i dau o notă proprie, un timbru special.

Versul ei are aroma și consistența unui fruct plin, sănătos, crud-acrișor.

Născută în Bărăgan, poeta e pătimaș îndrăgostită de meleagurile pe care a copilărit, vibrează cu o sensibilitate mereu proaspătă la farmecul greu și învăluitor al cîmpiei, receptează, cu ecouri adînci și cu fine instrumente de detectare, prefacerile revoluționare petrecute în peisajul natal. Ea aparține noii generații de poeți cărora îndrumarea partidului, educația marxist-leninistă, le-au deschis larg și de timpuriu porțile cunoașterii, i-au ferit de bîjbîieli și rătăciri grave, i-au înarmat cu principiile de nezdruncinat ale artei partinice, strîns legate de popor.

Pe terenul acesta solid, din solul acesta generos, au putut înflori în ultimii ani numeroase tinere talente lirice, atît de originale, de distincte unul de celălalt, împărtășindu-se toți de la aceleași suflu romantic revoluționar, avînd comună aceeași sete de a se dărui vieții, patriei, construcției socialiste, revoluției.

O, timp,
ce repede curgi, cu mine, prin lume.
Rămîi ! Aici am să-ntîrzii mai mult !
Întoarce-te — aici aș vrea să revin !
Mînă mai iute —
vreau tot să cuprind

exclamă Florența Albu și recunoaștem în această explozie lirică nu numai elanul vital al tinereții, ci și bucuria de viață a constructorilor unei lumi noi, patosul romantismului revoluționar.

Minunile veșnic tinere ale naturii i se revelează poetei organic împletite cu aspectele tulburătoare, noi, ale satului în plină transformare socialistă.

Dacă în fața pămîntului și cerului, eroul liric sparge carapacea de austeră reținere și izbucnește în adevărate imnuri euforice — *„Mari sînt minunile tale, maică țărînă !"* — în poeziile închinate prefacerilor revoluționare și oamenilor modești și sobri care schimbă fața lumii, poeta păstrează o notă meditativă, de interiorizare gravă, adecvată obiectului și sentimentului care o domină :

Poate un activist
și nu unul, zeci au trecut pe aici.
Și-au plecat fruntea, alături de lampa,
au scris cifre și nume
în carnețelele din buzunarul scurtei îmbibate de ploaie,
au fost obosiți
și n-au avut timp să gîndească
la oboseala lor
și-a doua zi
au pornit din nou,
s-au apropiat de pămînt
și de sufletul omului...

(Camera de oaspeți)

I s-a reproșat uneori Florenței Albu simplitatea excesivă, care a fost interpretată drept poză și manieră.

Cred însă că despuierea imaginei, prezentarea ei nuda, prin acumulare de senzații, de impresii e funcțiarmente legată de un anumit mod propriu de a recepta și a prelucra poetic realitatea.

Numai atunci cînd ideea poetică lipsește sau e palidă, inconsistentă, cînd tensiunea lirică slăbește, simplitatea ne da impresia de poză, ca netiind poate altceva decît sărăcie de conținut :

Tîrziu, pescarii la joc au să vină.
Nu știu ce spun,
dar știu că-i un cîntec de dragoste —
și-n noaptea de toamnă,
vine ea, dragostea,
să doară, să mîngîie,
să-ți dea aripi,
ea, dragostea,
acolo, în Letea, pădurea bătrînă.

Într-o asemenea poezie „simplă" își arată și versul alb osatura lui colțuroasă care împung prozaic, notațiile rămînînd niște simple constatări plate. Asemenea poezie nu ne transmite nici fiorul toamnei, nici al dragostei, nici farmecul bătrînei păduri din deltă.

Poezia aceasta nu ne oferă decît materialul neprelucrat al unor prime impresii nebuloase.

Același vers alb însă, pe care Florența Albu îl mînuiește cu predilecție, aceeași simplitate frustă și nudă, devin purtătoarele unor curenți poetici de înaltă frecvență atunci cînd ideea și emoția sînt cristalizate :

O mosc clipa grea a zorilor
cînd se opresc vînturile
și pămîntul își ține răsuflarea,
cînd pomii, ridicați pe vîrfuri
au revelația răsăritului,
și se-nlăcrimează de rouă
ochii vegetali ai cicoarei

Scăldate în aceeași lumină a cîmpiei, respirînd aceeași proaspătă aromă vegetală ca și poemele închinate Bărăganului natal, sînt poeziile de dragoste ale Florenței Albu. Dragostea se înscrie și ea între bucuriile mari, simple și grave ; e un rit și o comuniune cu natura, cu întreaga sufla re :

Am fi putut rămîne o zi întreagă acolo,
în lumina toamnei,
a într-o livadă încărcată cu gutui.
Și s-a auzit lîngă noi
copita calului tău, Rozmarin,
și parc-a nechezat undeva,
timpul nervos
și-am pornit mai departe, prin cîmpuri, alături,
și clipa a rămas acolo
cu grîul care avea să fie semănat atunci,
cu fînîna bogată-n adînc

a rămas acolo,
clipa noastră
s-o facă oamenii plini, cu grîul,
s-o bea cu ciutura — apă.

Cele mai originale și mai realizate poezii ale Florenței Albu rămîn, pînă la ora actuală, cele cuprinse în ciclul *Bărăganului*. Pentru că ele au și rădăcinile cele mai adînci, fiar aria de preocupări a poetei s-a lărgit simțitor în ultima vreme.

Străbătînd țara în lung și-n lat, atentă la fenomenele semnificative ale vieții, poeta ne-a dat o serie de instantanee lirice substanțiale.

Ele arată clar că autoarea a început să depășească faza poeziei de notație, minoră, rarefiată — pe drept criticată la timpul cuvenit.

Surprinzînd aspecte majore ale realității, cele mai multe din poeziile aparținînd ciclului *Însemnări din mină* sînt dense, pline, fac cinste reportajului liric. Din păcate, nu același lucru se poate spune despre ciclul *Cîntec pentru primit pescarii*. Aici autoarea plătește încă tribut unui pitoresc superficial, unei facile poezii de atmosferă.

În tot ce are ea mai bun, poezia Florenței Albu e asemenea unei ape limpezi care sapă adînc, greu, cu înversunare, în piatră.

Cerințele ei profunde o obligă la o atitudine gravă, plină de răspundere față de viață și de artă. Cantilena ușoară nu o prinde, nu-i este proprie.

Victoriile pe care le va repurta — le văd dobîndite într-o luptă dură cu sine însăși și cu materia amorfă, rebelă. Ele vor fi cu atît mai temeinice și mai de preț.

Maria Banuș

Mihai Novicov: Povestiri despre Doftana

Imaginea literară a luptătorului pentru o cauză dreaptă, aruncat în temniță de stăpînirea exploatatoare, vine în literatura română de departe : din basm și din legendă. Oamenii simpli și muncitori au înveșmîntat pretutindeni, din adîncurile istoriei, figura omului dreptății, cu dragostea și admirația lor, impodobind-o cu cele mai frumoase atribute umane : vitejie, iscusință, omenie, dăruire pentru binele comun, patriotism. Astfel, una din bătrînele balade românești ne-a fixat, cu o uimitoare plasticitate, imaginea haiducului Corbea, închis de Ștefăniță Vodă „În temniță la Opriș" unde „șade-n apă pînă-n sapă și-n noroi pînă n turloi / cu lacăte pe la ușe / cu mîini dalbe în cătușe / iar la git pecetluit / cu cinci litre de argint / cum n-am văzut decît sînt".

Vremea lungă petrecută în temniță, sugerată răscolitor prin adîncile schimbări din portretul fizic al eroului și prin evoluția înspăimîntătoare a faunei penitențiale, toată acea atmosferă înfricoșătoare de infern dantesc n-a schimbat nimic din structura morală a celui privat de libertate „de nouă ani jumătate și-alte trei zile de vară". **Totuși Corbea e oarecum solitar și sleit de putere prin însingurare. Lupta individuală, anarhică, își arată neajunsurile. E, fără îndoială, frumoasă și luminoasă figura acestui erou de baladă și a multora ca el și e zguduitoare literatura care a fixat în broderia versului amintirea lor nemuritoare.**

Dar, a cunoscut istoria noastră, în timpurile mai noi, alți eroi care, continuînd vechile tradiții de luptă socială de pe poziții revoluționare, în numele muncitorimii și în spiritul ideologiei marxist-leniniste, au fost aruncați și ei în temnițele burghezo-moșierești, împărtășind din plin viața amară dintre zidurile mucegăite ale Doftanei.

Din păcate, deși s-au scris lucrări interesante, literatura noastră n-a oglindit încă nici pe departe, viața și semnificația luptei acestor eroi. E o temă inepuizabilă, complexă și dramatică din care s-a inspirat și Mihai Novicov în volumul „Povestiri despre Doftana", **apărut recent în ediția a doua la Editura tineretului. E o carte instructivă și educativă, capabilă să contribuie la formarea tineretului nostru în spiritul tradițiilor revoluționare, în spiritul dragostei pentru lupta eroică a partidului și al unei neîmpăcate față de inumana orînduire capitalistă. Construit oarecum monografic, volumul înfățișează viața comuniștilor de la Doftana, din prima zi a sosirii unui grup de 23 de deținuți politici și pînă în momentul prăbușirii acestei Bastilii românești, în noiembrie 1940, în urma unui cutremur de pămînt.**

Stilul povestirilor se aseamănă, într-o mare măsură, cu acela al unui jurnal intim sau al unui volum de memorii, deși subiectivitatea nu-și face loc decît în măsura în care — așa cum observa odată Anatole France — fiecare operă de artă are un caracter autobiografic. Autorul, participant activ la evenimentele descrise, nu-și manifestă prezența efectivă exterior, retoric, ea este implicată organic în întreaga structură a cărții, în fiorul liric pe care povestitorul reușește să-l transmită narațiunii. Raporturile dintre personaje rămîn toată vremea de o remarcabilă obiectivitate. Se înfățișează, rînd pe rînd, felul în care comuniștii au transformat, prin voința și hotărîrea lor, un loc de tortură și beznă într-o adevărată Universitate comunistă, în care se făureau și se căleau cei mai buni fii ai clasei muncitoare în lupta pentru obținerea unui regim omenesc, în întărirea sentimentului solidarității de clasă, în organizarea atelierelor, în pregătirea — în condiții extraordinar de grele — a serbărilor culturalartistice, în ripostele energice date trădătorilor și administrației închisorii.

Eroii cărții, deși își duc multă vreme existența în bezna de mormînt a celulelor, au, totuși, conturi pregnante, există în ei o lumină vie, o flacără spirituală, pe care n-o poate stinge nici ura, nici accesele de furie a unor călăi ca Balaurul, Boicu sau Rățoi, bestii cu nume predestinate, parcă să le indice prin analogii etimologice capacitățile mintale.

În fața brutelor care comandau închisoarea se ridică figuri de comuniști clar conturate, neinfricate, înțelepte, hotărîte să înfrunte orice act samavolnic în vederea triumfului final. Așa sînt Tudor, Andrei, Mihai, Vania și mulți alții în jurul cărora se încheagă acțiunea din povestirile orînduite ca-ntr-o suită dramatică de la „Prima zi" **la** „Nașterea cîntecului", „Șapte Noiembrie", „Fratele Vertuța", „Prăbușirea", „Vinul cel dulce".

Dacă „Fratele Vertuța" **conține un material epic remarcabil, suficient chiar unui roman,** „Prăbușirea" **e străbătută de un fior liric profund și răscolitor :** „Fiecare din cei care au cunoscut închisorile reacționă românești nu putem să nu ne aducem aminte cu o umbră de nostalgie amară de lungile seri de toamnă petrecute după gratii" .....Legile, în virtutea cărora pămîntul se învîrtește în jurul soarelui sînt astfel alcătuite încît în lunile octombrie și noiembrie trecerea de la zilele lungi și nopțile scurte la zilele scurte și nopțile lungi se face aproape brusc. Lucrul acesta, pe care oamenii din libertate nu prea îl observă, cei din închisoare îl resimt deosebit de ascuțit.

În cîteva săptămîni viața, sau mai precis orariul ei, se reconstruiește parcă pe alte coordonate".

Peste aceste „nostalgii amare" brodate cu un sfîșietor dramatism, se impune sentimentul unei puternice solidarități de clasă, încrederea în strădania dreaptă și eroică a comuniștilor „care nu luptă niciodată pentru utopii". **convingerea — exprimată de unul din eroi că** „regimul burghez e ca o pardoseală supusă unei presiuni tot mai mari. Trebuie să cedeze ici, colo. Nu poate să nu cedeze căci altfel sare totul în aer"

Cartea lui Mihai Novicov, prin autenticitatea oglindirii, prin mesajul de luptă pe care ni-l transmite, constituie o pagină literară din istoria eroică a comuniștilor, un instrument eficace de educare a tineretului liber și, fericit de astăzi, în spiritul tradițiilor revoluționare ale clasei muncitoare, în frunte cu comuniștii.

Document realist al luptei și eroismului celor mai buni fii ai poporului nostru pentru dreptate și libertate, ea servește, fără îndoială, cititorilor de astăzi, întărindu-i și entuziasmîndu-i în elanul muncii lor constructive.

Autorul, după propria-i mărturisire, n-a literaturizat, a respectat adevărul faptelor, în ceea ce are el esențial, redînd totuși artistic întîmplările și cu un real dar al povestirii, sporind astfel capacitatea emotivă și educativă a cărții.

Tineretul mai ales găsește în cartea aceasta pilde de conduită morală comunistă, exemple de eroism și devotament pentru cauza înaltă a socialismului și a internaționalismului proletar. Întîmplările descrise vorbesc prin forța lor intrinsecă, e adevărat, dar, dat fiind faptul că e vorba de o a doua ediție, s-ar fi simțit nevoia ca autorul să revadă felul artistic în care le-a redat pe unele dintre ele, poate prea sec prezentate în versiunea actuală.

Dar scăderile acestea, mai mult de ordin stilistic, nu umbresc frumusețea și dramatismul obiectiv al acțiunii, caracterul atrăgător și educativ al cărții.

CRONICA LITERARĂ de I. D. Bălan

Strada Rădășeni

Pe vremea aceea tîrgul Fălticenilor era întruchiparea desăvîrșită a noțiunii de „oraș patriarhal". El părea să aibă o existență autonomă, fără nici o legătură cu restul lumii. Foarte puțini dintre locuitorii săi călătoreau pînă la București sau la Iași și lumea statornica îi îmbrăca într-o aureolă de aventurieri, de oameni cu preocupări misterioase. Aceștia erau mai cu seamă negustori, moșteni sau mărunți agenți electorali. Ceilalți, cîteva mii, viețuiau într-o semnnare blîndă, într-o somnolență care ne apare azi de-a dreptul fantastică. Dar cine a trăit acolo, cine a suferit și a visat în tîrgul acela scufundat între dealuri pleșuve, știe că somnul era înșelător, își aduce aminte că liniștea care învăluia așezarea nu era decît o pereche prin care nu străbăteau strigătele de bucurie și de durere, nici gîndurile oamenilor, nici înțelepciunea și nici dramele lor. Un singur om a știut să vadă prin aceasta perdea, să audă și să simtă tot ce se petrece acolo, în căsuțele sărace, în mahalalele mocirloase, în livezi, în crîșmele obscure, în pădurea de stuf care tremură pe lazurile verzi. Acesta este Mihail Sadoveanu. Mi se pare cu încă de la vîrsta de doisprezece ani, cînd a intrat la gimnaziul „Alecu Donici" din Fălticeni, Sadoveanu a simțit fiorul revelațiilor de mai tîrziu ai marelui scriitor

După o seamă de peregrinări prin viitorile tinerețe, Sadoveanu se întoarse aici și cred că o chemare irezistibilă l-a chinuit. Scriitorul își întemeiase familie, dar nu o viață de tihnă îl îndemna spre Fălticeni. Marea febră a înțelegerii lumii și a mărturisirilor îl cuprinsese. Lumea aceasta potolită și resemnată în înfățișare, dar foarte complexă în adîncurile ei, se cerea interpretată și exprimată. Trebuia să se nască sinteza literară a unui sfîrșit de ev și el era ales s-o facă. Astfel, așezarea lui Sadoveanu la Fălticeni nu e întîmplătoare și analiza îndelungă și competentă a operei lui poate să arate că majoritatea eroilor care se mișcă în paginile unei epopei vaste, s-au zămislit aici, într-un tîrg necunoscut, în sate mizere, în păduri, pe drumuri, sub zidul mînăstirilor, în lunctle Moldovei. Nici locul unde avea să-și dureze casa nu e ales întîmplător. Strada Rădășeni pornește din marginea tîrgului negustoresc și urcă printre livezi pînă la un punct de unde ochiul poate să zboare departe. Către apus munții Ceahlăului, apa Moldovei, pădurile negre în care se ascund cîteva vetre ale voievozilor. Spre răsărit, dealurile Bucovinei, „Cordunul", spre sud cîmpia cu lacurile tainice. Mai aproape, orașul pestrit, cu viața lui adormită, cu iarmarocul, cu clopotele dezolante, cu iubirile și îngropăciunile, cu prăvăliile și cu felinarele afumate. Și chiar în fața casei, la o bătaie de pușcă, păduricea Buciumenilor și schitul vechi. Locul acesta, rămas pînă azi neschimbat, trebuia să devină „Dumbrava minunată". Casa scriitorului se află în fundul livezii, privind la vale, către Somuz. Prin dreptul porții masive de stejar, trec țărani din Rădășeni, din Lămășeni și din satele bucovinene. Mulți dintre ei au fost prietenii lui Sadoveanu și au devenit eroi ai cărților lui. Vecinii, puțini la număr pe atunci, au înțeles ce se întîmplă în livada și în casa aceea misterioasă, curînd tot tîrgul știa și locului acelaia i s-a spus îndată : „În deal la Sadoveanu". Așa i se spune și azi, așa i se va spune încă multe veacuri.

Mihail Sadoveanu a plecat de mult din Fălticeni, dar oricîte trece azi pe strada Rădășeni întîlnește imaginea lui masivă, monumentală. Îl zărești ori în livadă, ori în cerdac, ori la prisacă. Pe înserat i se pare că omul acela de o înfățișare atît de neobișnuită urcă încet pe ulița Rădășenilor, călcînd atent pe dalele de gresie, cu pelerina pe umeri.

În vara trecută m-am strecurat în spatele livezii, prin hucegurile Oprișenilor, printre vișini tineri și păpușoaie crude. Trăiam cu putere sentimentul că și e acolo, că e acasă, într-un jilț. O liniște mare îmbrăca livada toropită de căldura amurgului. Înfiorat, m-am apropiat de gardul viu și am privit. Casa e povîrnită, cerdacul hîit, ferestrele întunecate. Un cîine dormitează lîngă scară. Cîteva găini scociorăsc prin ierburile pălite. Nici un zgomot, nici o șoaptă. Tîrziu de tot, prin freamătul livezii străbate greu un sunet, un cîntec. Cineva cîntă la pian sau e un aparat de radio. Deslușesc o nocturnă de Chopin. Închid ochii și mi se pare că citesc o pagină din Sadoveanu. Starea e copleșitoare și mă re rog repede, fug, fug prin porumbul care mă șfichiuie cu frunzele lui mari, ajung pe un dîmb de unde văd orașul, îi aud zbuciumul. La marginea lui dinspre apus se înalță o uzină modernă, fabricile își trimit zumzetul pînă aici și vuiet de camioane grele face înserarea vie și tumultuoasă. Un tren industrial urcă gemînd dealul Spătăreștilor, altădată trist și dezolant. Unde este lumea lui Sadoveanu ? A trecut peste ea războiul, a risipit-o a prefăcut-o. În marea tăcere care părea să se fi înstăpînit pentru veșnicie, au pătruns deodată revoluția, socialismul, tinerețea.

Cobor spre orașul în care pîlpîie cele dintîi lumini ale serii. Străbat uliți vechi și văd umbre în curțile întunecate : Anton Holban, fiiorul și chinuitul. Eugen Lovinescu, placid, distant, temător de orice atingere cu lumea aceasta „vulgară" pe care n-a înțeles-o. Nicolae Labiș, steaua prăbușită care se pregătea să ducă foarte departe și în forme noi cîntecul sadovenian. Umbre, umbre.

Pe strada Rădășeni e liniște și acum. Pe aici vor urca cetățenii orașului nou care eroii lui n-au avut parte, „Durerile îndelung înăbușite" au sfîrîmat tăcerea și tristețea, lăsînd să străbată asupra acestor pămînturi lumina mare a timpului nostru.

NICOLAE JIANU

Cum l-am cunoscut pe Mihail Sadoveanu

În vara aceea îmi petreceam, ca de obicei, vacanța la Crușovăț, un sat destul de mic și de neînsemnat, nu departe de Băile Herculane. Era prin 1934 și eram elev în clasa doua sau a treia de liceu. La Crușovăț stăteam la un frate al mamei, învățător la mica școală primară din sat. Într-una din zile eram în gară cu o liotă de copii ; adunam de pe peron și de pe lîngă linii, chibrituri uzate. Dacă adunai o mie de chibrituri și le trimiteai nu știu unde, la București, căpătai o minge de fotbal. Adunam așadar chibrituri ; eram desculț, plin de zgîrîetări și de zgaibe pe picioare, plin de taninul agudelor negre în jurul gurii, îmbrăcat numai în niște chiloți de clot negru.

Pe o bancă, lîngă fîntîna cu roată stătea „un neamț" cum îi categoriseam noi pe toți cei îmbrăcați ca la oraș ; avea un rucsac alături și niște huse în care bănuiam că erau undițe, ori niscaiva arme de vînătoare. „Neamțul" acela nu era singur. Un om ce mi se părea grozav de înalt, datorită masivității sale, dar care mi se părea cu osebire ciudat din pricina pălăriei sale cu niște boruri enorme, neobișnuite, se preumbla alene prin fața stației. Parcă ar fi avut un ochean, se uita spre Domogledul Băilor Herculane, spre culmile Semenicului și spre Piatra Elișovei. Intrase într-un rînd în biroul impiegatului de mișcare, stătuse acolo cîteva minute și ieșise urmat de impiegat, care-i spunea ceva cu totul emoționat și îndatorat. Trebuia să treacă un tren spre Timișoara și cei doi străini îl așteptau fără nici o grabă, cum fac de obicei călătorii care știu că mai au pînă să ajungă acasă. „Neamțul" cel bine zidit s-a oprit la un moment dat în marginea liotei de copii și ne-a întrebat, poate cu o mirare adevărată :

— De ce adunați voi bețișoarele astea ?

Avea o voce dulce și molcomă, un glas de a finețe și bunătate ce nu se poate uita. Eram rușinos foarte, așa că a dat răspuns unul din ortacii mei de joacă, băiatul unui cantonier de la calea ferată :

— Căpătăm pentru fiecare o mișie de fotbal.

Vorbea românește, însă în graiul bănățean, îndulcind vorbele ca într-un cîntec. Străinul parcă n-a înțeles întîi și l-a întrebat încăodată. Ortacul meu a dat același răspuns, plin de cuviință, însă l-a rostit explicit și rar.

— Aa, zîmbi străinul. Dar ce-i aia „mișie" ?

— Mișia-ai mișie, o umfli și dai cu pișiorul în ia, spuse prietenul meu, dar adăugai și eu, fiindcă aveam două clase de liceu :

— Vrea să spună „minge de fotbal". Așa se spune pe-aici : „mișie".

— Dar tu de ce porți ochelari ? mă întrebă străinul cu același glas de-o adîncă blîndețe și prietenie.

— Aia-s „zîrțe", grăi ortacul meu rîzînd, și asta mă făcu să roșesc într-o clipă.

— „Zîrțe" ? întrebă iar străinul, uimit de vorbele bănățenești, stîlcite și necunoscute, ale ortacului meu de joacă.

Din ușa biroului său, impiegatul urmărea, curios și plin de un respect pe care nu i-l puteam înțelege, convorbirea noastră cu străinul acela. Pînă la venirea trenului, străinul ne-a pus o mulțime de întrebări : cum se cheamă apa ce curge dincolo de șosea, într-un zăvoi de-o bogăție tropicală, aflînd de la noi o seamă de expresii care-i produceau o vădită încîntare și curiozitate. Pîntenului de beton ce apăra șoseaua de viiturile apei și către care se îndrepta degetul său, îi spuneam „zăton", unui dig de piatră îi spuneam „dîlmă", șoselei naționale îi spuneam „Drumu mare", mirat a fost să afle că dudelor le spuneam „fragi" și mălinului „iorgovan".

Așa a trecut pînă la sosirea trenului vreo jumătate de ceas. Apoi cei doi străini s-au urcat în tren, nu înainte ca acela care vorbise atît de mult și de prietenește cu noi să scoată dintr-un buzunar larg al pardesiului un pachet cu bomboane și să ne dea cum ne poftise cu dulcele său glas : „niște cofeturi".

După ce-a plecat trenul, impiegatul a chemat liota de copii la el și ne-a întrebat :

— Știți voi, becherilor, cu cine ați vorbit adineauri ? Cu marele nostru scriitor Mihail Sadoveanu.

Citisem „Neamul Șoimărești lor" și „Dumbrava Minunată", „Povestiri din război" și „Dureri înăbușite" și Mihail Sadoveanu stătea în inima mea de elev devorat de patima lecturilor literare, alături de Eminescu și Creangă, de Ispirescu și Slavici. E lesne de închipuit ce senzație a provocat întîmplarea aceea în casa unchiului meu, învățător modest de țară, aflînd că vorbisem nici mai mult, nici mai puțin, decît cu Mihail Sadoveanu. N-aș fi fost crezut nici în ruptul capului, dacă impiegatul din gară n-ar fi depus mărturie și mai ales dacă n-ar fi venit cu niște amănunte precise :

— A coborît cu o căruță de la Cornereva, Va fi fost pe Cerna în sus, că-i vînător și pescar și se ducea pe Valea Bistrei, spre Poiana Mărului. A luat trenul din gară de la noi.

Nu mai uit cu cîtă admirație și uimire mă privea unchiul meu, ca și cum ar fi vrut să prindă în ochii mei măcar o frîntură din imaginea marelui nostru scriitor care stătuse de vorbă cu mine, într-o după amiază de vară, în mica stație a drumului de fier, — Crușovăț — modestă atunci ca și acum, între Orșova și Caransebeș.

PETRU VINTILĂ

Două scrisori

De mult s-a spus că, preferința literară a maestrului Sadoveanu este trecutul. Dar, deși epica sa (plină de fermecător lirism), e închinată inefabilului farmec al lui odinioară, totuși, marele artist a fost totdeauna ancorat în actualitate. Cetățean conștient și brav, scriitorul s-a aflat mereu în primele rînduri ale obștei, vibrînd în același ritm cu inima colectivă a țării.

În ordinea asta de gînduri, înfățișem două scrisori inedite ale maestrului : Sînt din 1937! Am zice, anul de vîrf al nazismului în Europa și al detestabilelor lui ecouri în Romînia. E vremea cînd, cărțile celui mai autentic autor romîn, erau arse în piețe publice. Epoca în care, atîția lași putriotarzi, nesatisfăcuți de mîrșavele autodaieuri, nu cereau alt, decît lapidarea meșterului, fintuirea lui la stîlp, pentru vina de a fi crezut și scris democratic...

Bolnav, suiletește și trupește, pleacă din țară. De la o stațiune de băi din Franța (Vittel) și apoi din Cehoslovacia (de la fostul Karlsbad), trimite unui prieten de la București, două scrisori. Recitirea lor azi, cînd țara îl sărbătorește, o socotim binevenită.

„3 iulie 1937, Vittel.

„Stimate și iubite prietene,

„Zilele trecute Valerica Mitru mi-a expediat o scrisoare de la d-ta, sosită de la Paris, după plecarea mea din București. Am trecut și eu prin Paris între 8 și 12 iunie.

„În ultimele două numere din „Adevărul" primite aici, văd articolele d-tale ; deci te-ai întors de vreo săptămînă. Nădăjduiesc că ești sănătos și bine dispus.

„Eu îmi isprăvesc, zilele acestea, cura. M-a cam obosit. Îmi făceam iluzii să scriu (pentru gazetă); mi-am notat numai cîteva lucruri. Am stat de vorbă: 1) cu un mic proprietăraș și negustoraș dintr-un sat din Lorena; 2) cu un cismar din Vittel, invalid de război; 3) cu un adunător de cîrpe și fier vechi; 4) cu un ofițer superior în retragere; 5) cu un mare proprietar; 6) cu un medic, cu un intelectual mijlociu; 7) cu medicul meu; toți mi-au dat informații interesante, din puncte de vedere deosebite. Am văzut peisagii din Lorena. N-am citit nimic sau aproape nimic. (Scrisorile Maiorescu-D. Zamfirescu), am citit gazetele noastre și gazete franțuzești. M-am plimbat. Deși mi-am îngrijit de sănătate (se pare, cu succes), am impresia că mi-am pierdut vremea și mi-i dor de o escursie adevărată, la muhte și la păstrăvi.

„Cu prietenie, al d-tale
(ss) Mihail Sadoveanu".

„20 dechembrie 1937
Karlsbad.

„Stimate prietine,

„Am avut cîteva zile de singurătate absolută, în care au venit veștile — nu tocmai bune — din țară. Am avut ceasuri de mihnire; poate să din prixină că, pentru intîia oară petrec sărbătorile de iarnă singur, fără ai mei și, în plus, într-un loc unde sunt condamnat nu numai la mutenie ci la un fel de surzenie — nemțească și ceheasca fiind pentru mine mai mult sgomote. Astăzi am citit gazetele noastre. articolul d-tale despre Ludendorfi, al lui Demostene. N-am găsit în ele motiv să-mi schimb dispoziția, cu toate acestea mi am simțit întrucîtva mai reconfortat. Am ascultat de acolo, unde știu că am prieteni.

„Se poate iarăși că starea mea să fie în legătură și cu constatările medicului, care n-a fost încîntat cercetîndu-mă. El atribuie turburările mele, unei stări nervoase, unor nemulțumiri repetate. Se poate. Niciodată în viața mea n-am simțit apăsarea pe care o am acum, senzația de izolare și îndeosebi tristețea că trebuie „să repar ceva". Nu-i constatarea că îmbătrînesc, e tristețea că mai am iluzii.

„Dacă socoți că poți să-mi dai cîteva știri particulare despre „posibilitățile" situației politice, ostenește-te, te rog, și scrie-mi cîteva rînduri.

„Vă doresc — d-tale și d-nei — un an nou mai bun.

„Al domniei tale, cu prietenie
(ss) Mihail Sadoveanu"

HORIA OPRESCU

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director : acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dumitru CORBEA (membru în Comitetul de direcție) ; Dan DEȘLIU (membru în Comitetul de direcție) ; Mihu DRAGOMIR ; V. Em. GALAN ; Silvian IOSIFESCU ; Aurel MIHALE ; Mihai NOVICOV ; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS ; Titus POPOVICI ; Al. I. ȘTEFĂNESCU (membru în Comitetul de direcție) ; Tiberiu UTAN ; Haralamb ZINCA (membru în Comitetul de direcție).

ERATE

La articolul „Știința și tehnica sovietică pe plan mondial", apărut în revista noastră nr. 21 și nr. 22

Nr. 21 Col. I, rîndul 12 (inversare de rînduri), se va citi : „...un prim efect al influenței științei și tehnicii sovietice care s-a impus pretutindeni și în toate domeniile...". în loc de :
„...un prim efect al influenței care s-a impus pretutindeni și științei și tehnicii sovietice în toate domeniile...".

Nr. 22. Col. I, rîndul 42, se înlocuiește prin cuvîntul „astfel".
Col VII-a, penultimul rînd, se „va citi „prosperă" în loc de „proaspătă".

*

Articolul „La Iasnaia Poliana" apărut în revista noastră nr. 22 din 15 noiembrie a.c.
Se va citi :
În noaptea aceea, Lev Nikolaevici n-a mai adormit.
în loc de :
„...în anul 1[illegible]...".

„Ce trebuie cîntat...”

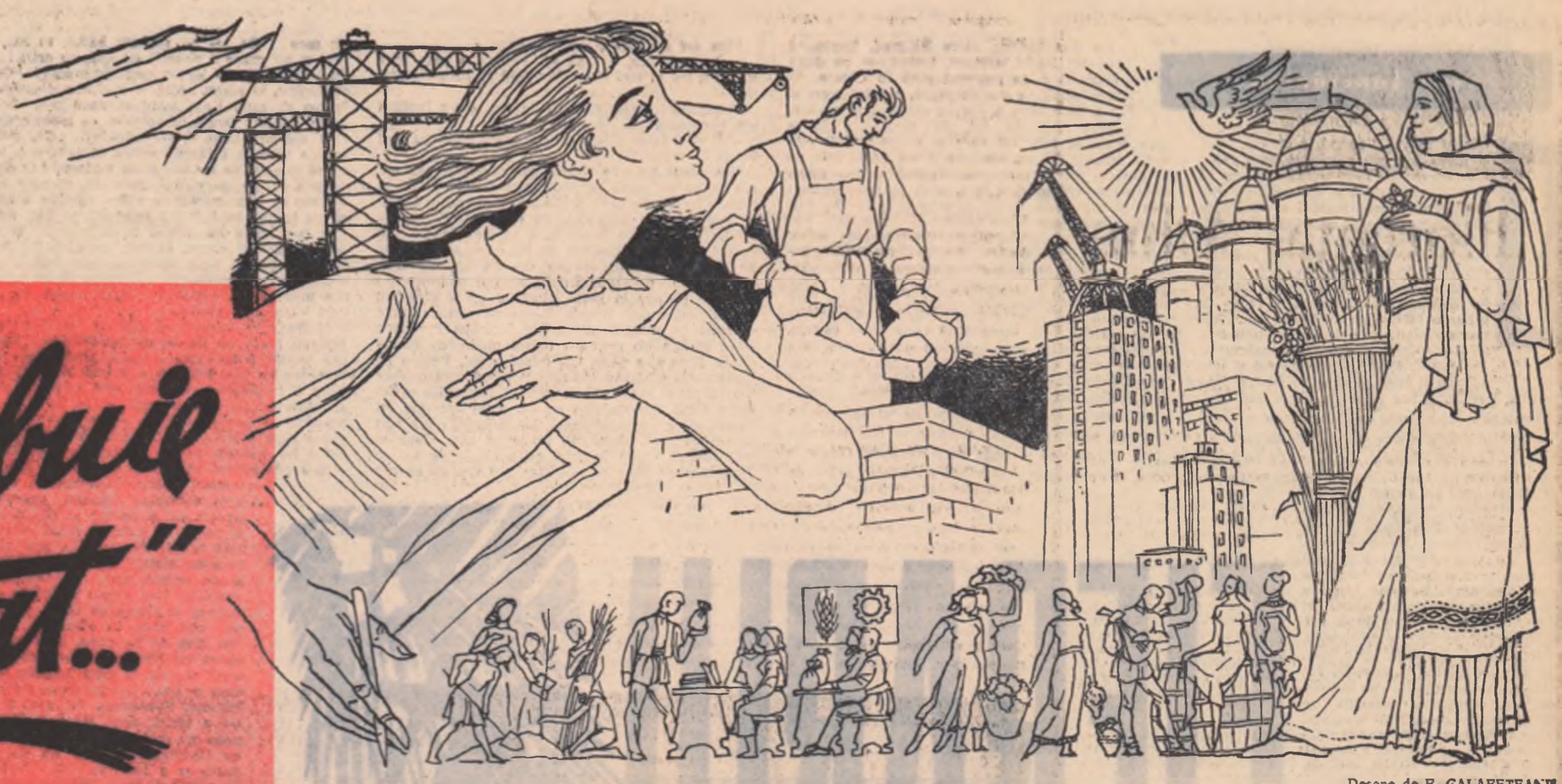

Desene de F. CALAFETEANU

Constanța Buzea

COPII LÎNGĂ ATENEU...

Iată aleea de prund
Cu două aripi imense de iarbă
Întinse la soare...
E atîta căldură sub cerul albastru, profund,
Că mi-e teamă să nu se ridice ușor,
Și să zboare
Cu acești copii îmbătați de joc.

Și nu zboară aleea de prund...
Ateneul urcă grav scările suple, aeriene,
Copiii, în jurul lor se ascund,
Îmbrățișînd veseli picioarele lui de coloane.

CE TREBUIE CÎNTAT...

M-am gîndit să scriu un poem
Despre trotuare și pași,
Despre aceste palate tinerești,
Despre stîlpi subțiri și statui,
Despre surîsul care domină întregul oraș...

Fiecare trebuie să facă neapărat ceva:
Bunăoară, locul viran
Să țină un bloc în spinare,
Becul să lumineze partea lui de șosea,
Macaraua să urce și să coboare...
Eu scriu
Despre două sute metri pătrați de moloz și nisip,
Care pînă-n zori trebuiau să fie parc,
Și despre oamenii îmbujorați la chip
Care zvîcneau, laolaltă muncind,
Ca un arc...

Ziua nu-i mai găsi
Pe țărîma aceea de lut înflorit;
Poate dormeau acasă,
Poate mai sădeau undeva...
Rămăsese în aer ritmul lor — negrăit
De frumos, ca o apă albastră și grea.

CE SPUI TU...

Tinerețea — spui — e cîmpia
Care tinde spre munte și mare.

Oamenii-i dau zilele cele mai lungi
Ale vîrstei de aur,
Și merg din cules în cules
Și din vară și vară, fără popas,
Împingînd zările tot mai departe,
Umplînd mările
Și împădurind munții cu dragostea lor,
Iar împrejur...

Tinerețea e cîmpia care tinde spre munte și mare,
Cu ciocîrlii risipite-n azur.

Ion Gheorghe

VII ACUM...

Vii acum cînd vara se îndepărtează
tîrîndu-și coada de păun sub zare,
vii cînd curge ceața sub amiază
și-ți toarnă vîntul frunze albe la picioare,

vii să mă mîngîi pe frunte ca pe-un miel,
să-mi dai din palme boabe mari de struguri,
și să-ți las pe degetul pentru inel
rotundă umbra dinților, ca niște muguri...

Decît stropi de soare alb pe buze,
ce-mi aduci de la cîmpie, mîndra mea?
Decît aripile mari de buburuze
peste scoica degetelor mici de nea?

Nu cumva-n ghioacele urechilor mi-aduci
gînguritul spicelor și ramurilor noi
și cîntarea norocoasă-a puilor de cuci
și copilăria legănată-n acioi?

Părul tău ca negurile de la munte
nu s-a scuturat de mirosul de ploi...
și din cuibul urmelor mărunte,
unde calci, se-arată floare de trifoi.

Parc-aud tomnatic fluierul de graur
și pămîntul strălucind se înfioară, —
iar salcîmii, destăcînd aripi de aur,
înfloresc tremurători a doua oară.

DRAGOSTE

Pieptănul de aur al semănătorii
despletește părul negru al tărînii —
s-au amestecat țăranii și cu muncitorii
pe ogoarele ce le-au lăsat bătrînii.

Ei își flutură doar șepcile albastre
pe la boturile noilor tractoare,
le dau apă din fîntînile cîmpiei noastre
și răzoare-ntelenite de mîncare...

Înhămate apoi la cinci pluguri
și cu grapele tîrîte peste ierbi,
ei le prind în coamă ramură cu muguri
să boncălulească-n cîrduri mari de cerbi...

Iată dară-n jilțul legănat
stă cojanul pe semănătoare;
Ca o iederă s-a înrădăcinat
pe uneltele acestea lucrătoare.

Parcă s-a-nsurat a doua oară...
ar voi să-și spună deci cuvîntul de iubire.
Numai ochii caută, măsoară și măsoară
cu puterea care-i face să se mire.

Totul, dară, s-a pecetluit;
e o dragoste cum n-a fost niciodată.
Oamenii-și surprind surîsul lor uimit
ca o taină pe de-a pururi dezlegată.

Mihai Negulescu

LESPEDE

Din anii-mpotrivirii se-ntorc în reculegeri
Eroii, pionierii ne-nduplecatei treceri...
Prin umeda celulă a veacului nedrept
Cu-nfrigurare-i caut, cu imnul îi aștept —
Și-o strîngere de mînă, frățească, o presimt
Învăluindu-mi palma în bărbătesc alint...
Neclătinați de chinuri, și întruntind prigoana,
În pînzele întinse spre zări și-au scris icoana;
Un răsărit de purpur în suflete purtînd,
Mijeau la orizontul acestui nou pămînt...
Privind în față moartea, în vie neclintire,
Întrezăreau, în alții, o nouă înflorire, —
O flăcără zbucnită pe-al toamnei plai cernit.
...Iar pîrghia uriașă, la timpul anumit,
Pornind să prăvălească din țară bezna grea,
Pe lespedea acestor tării — se rezema!

LARG

Tînăr
Cobor spre țărmul mării vrăjite,
Cu soare-n iarba rece a valurilor moi;
Cu visele de voi dăruite,
Prieteni,
Parcă vin către voi...

Parcă se smulge din mine o undă
Să le prindă din urmă pe altele-n zbor...
V-am purtat pe toți în piept o secundă
Și acum
Am pornit
Să mă-mpart tuturor.

Florin Mugur

FORȚA

Grădina s-a umplut de fum.
Topindu-se sus, o fișie curbată, de lună...
Vin taurii, sumbru cutremur, pe drum,
Ridică spre astru pleoapa greoaie și brună.

Apoi coboară privirea grozavă,
cu luna la capătul ei.
Soare de toamnă, soare-al metalelor, slavă!
Luna s-a spart. Ning pe frunze scîntei.

*

Să-ncepi poemul de dimineață, ce bine!
Să-ți intre-n cameră fum dens, de frunze arse,
s-atingă obiectele tale citadine,
spre tine, cu spaimă hazlie, întoarse.

Oameni duși la vii, oameni pe-ogor.
Cineva culege fructe. Uite și-o coasă!
N-am crescut legănat de rumorile muncilor lor.
Recunoștință. Pîinea stă albă, pe masă.

*

Îngăduiți, lîngă muncile voastre unite de-acum,
simpla mea trudă învălmășită de flăcări, de ceață...
Fumul adună arome în slovele fără parfum.
Ce bine să-ncepi poemul, de dimineață!

Să-l începi cînd sub aburii toamnei subțiri,
te-nconjoară o lume de munci, fericită,
cerc rotitor, cerc de aur, cerc larg de iubiri,
liniște dîndu-ți și dîndu-ți forța de mult rîvnită.

PASTEL

Treceam cu căruța pe drumuri cu vineți porumbi,
sub luna-n septembrie înnegurată și gravă.
— Ai fața umbrită de cețuri și lacrimi de plumb;
coboară-n septembrie, lună brumată și gravă!
Așa depărtată mă sperii, cu-o taină grozavă.
Nu vreau să mă sperii; coboară-n septembrie gravă.
Și luna, fosnind, coborî lîngă mine, cu focul
căderii ei lungi stîșiind înserarea-ncruntată.
Tăcut, căruțașul văzu că se face-ntuneric deodată,
cînd luna, în spatele lui, i-aprinsese cojocul.
Iar caii, cei doi, pe drumeagul bătrîn,
goneau, purtînd luna-n căruța cu fîn.

Anghel Dumbrăveanu

MOMENT PETROLIFER

Ca un fantastic catarg,
Turla sondei a ieșit din estuarul văii în larg...
Opt otgoane o țin înfiptă în cer
Cînd buldozerele o trag pe pașii de fier.

Soarele a-ncremenit în văzduh,
Undeva, între bălțile norilor și grindul auriu de atlaz sau de stuf;
Dealurile privesc împietrite și mute
Odată cu pădurile goale ca niște turme de curioase cornute,
Numai oamenii, stidînd noroiul clisos,
Transplantează sonda sfîșiind cortul văzduhului și tîrîndu-l pe jos...

În curînd, omul acesta bondoc
Va face un semn și totul va-ncremeni într-un loc.
Ancorată într-un țărm de beton,
Sonda va asculta îndepărtatul țiteiului zvon
Și oamenii și-or șterge fruntea cu palmele tăvălite-n noroaie
Și inima le va fi luminată ca o pădure, vara, după ploaie.

Dar pînă-atunci toți sînt scăldați în sudori,
Cu sufletu-nmuiat cînd în furtuni, cînd în aurori...

Florența Albu

OAMENI ȘI STELE

Merg colbuită.
Rucksacu-n spate.
Fruntea — disc
pentru orele lumii.

Vin prin nopți cu stele și semafoare.
În mine oboseala cîntă ca un fluviu
care poartă corăbii încărcate, spre porturi.

Merg colbuită pe drumuri.
Asemenea geologilor
care aduc probe de minereuri,
din toate pămînturile,
port în rucksacul meu
probe pentru laboratoarele secolului XX,
în care se încearcă
rezistența betonului și a visului,
rezistența solidarității umane,
cimentată de revoluție.

Anii mei trec pe toate drumurile;
Sînt drumețul solidar cu oamenii veacului meu,
cum solidare sînt stelele universului;
sînt drumețul cutreierînd prin lume,
să aprindă focuri, la-ntretăieri de urcușuri și spații...

Noaptea
ard focuri afară,
de parcă oamenii,
dintr-un sentiment de solidaritate cu stelele,
le-ar răspunde,
aprinzînd lîngă schele mari focuri;

Mari focuri — strigăt și semn
mulțimilor care vin, care suie
pe o mie de drumuri de-odată,
care — știu — se vor întîlni în același pisc
astăzi chiar,
lîngă soare.

Trec pe toate drumurile, simțind
legătura mea prin milioane de apropieri și distanțe, de oameni,
asemenea stelelor unei galaxii,
unitare în univers
prin soarele lor.

Victoria Ionescu

UNUI PRIETEN

lui **T. P.**

...și totuși, totuși încă mai sînt lucruri
ce-ți trec pe-alături fără să le simți.
Le vezi abia tîrziu cînd sînt departe
cînd certe, mari, și-au împlinit lumina;
atunci zadarnic cauți și tot cauți
în ele — atomul tău de strălucire
căci el s-a stins, s-a cheltuit în tine.

Trist și întîrziat în dăruire
ridici din umeri: „ce să-i faci, se-ntîmplă,
un om nu poate fi prezent în toate!”
Nu eu întîi mi-arăt dezaprobarea
cinstit și prompt, privirea ta plecată.

Alergi la fiul tău, îl strîngi în brațe,
cu viitorul astfel să te mîngîi,
dar viitorul nu e recompensa
greșelilor, întîrzierii tale.
N-ai dreptul cînd ești slab să-ți vezi copilul,
nu-l săruta cerîndu-i ajutor,
sărutul tău atunci stîrnește lacrimi
și-i strică jocul, jocul preferat,
în care visător el te imită
pe tine omul mare și puternic.

Bolnav de îngîmfare uneori,
pe soclul măreției aparente
asculți avid elogiile vane
pe care ți le strigă fără noimă
ori neinițiații, ori grăbiții
sau poate chiar dușmanii tăi de moarte

Și alteori te-ncearcă egoismul,
atunci în spațiul strîmt al casei tale
ai vrea să-ngrămădești — de-ar fi posibil, —
recolta necuprinsă-a luptei noastre.

Deci, iată, îngîmfarea, egoismul,
indiferența — ele — numai ele,
mi te rețin cu mincinoase daruri;
de-aceea tu întîrzii uneori.

Sînt plăgi ce ți-au rămas, că ți-au rămas
trecutu-ncepe-a nu mai fi o scuză.
Extirpă-le, tu, omul meu puternic,
la asta te obligă frumusețea
al cărui arhitect ai devenit!

De n-oi curaj sau de ți-e greu,
dă-mi mîna
să facem operația-mpreună.

Integru, autentic, tă-ă umbre
al nostru și al tău total fiind
vei dirija un infinit de clipe
spre cursul drept și neted al voinței
Prezent în fiecare împlinire,
nimic nu va mai trece fără tine.

FIERARUL

Ion Lăncrănjan

Indreiu Susan, fierarul, e un om înalt și greoi. La prima vedere pare chiar lăsător, moale. Pare numai, pentru că el nu-i nici moale și nici lăsător. Sub înfățișarea aceea ștearsă și obișnuită stă ascunsă nespus de multă dîrzenie. Asta l-a ținut pe el în picioare, dîrzenia. Și statornicia. Altfel s-ar fi înrăit după tot ce a îndurat. S-ar fi asprit, ca Mitru, ori s-ar fi muiat ca Zaharia lui Bulacu, ori ar fi luat-o razna la greu, ca Gligoru lui Ghiuț. El n-a ajuns niciodată în asemenea impasuri și și-a păstrat nestinsă omenia și bunătatea. Pînă în ziua de azi și le-a păstrat și cred că și le va păstra pînă moarte, neîntinate, cu toate că a dus mai mult-n spate și-a suferit mai mult decît foarte mulți dintre noi, de-aici din sat. Ai lui, bătrînii, au ost săraci lipiți pămîntului. În afară de cocioaba care stăteau, n-au mai avut nimic. Indreiu a păt oile oamenilor pînă cînd s-a ridiat fecior în sat, pînă pe la vreo ncisprezece ani. Și-a făcut și vreo teva clase primare, pe-apucate, chiu cu vai. Mergea la școală apă ce ningea. după ce împărțea le pe la stăpînii lor, pentru iernat. -apoi, cînd dădea colțul, agăța și straița cu cărți în cui, după ușă, punea mîna pe bîtă și pe țundră. acă nu s-ar fi prăpădit tătîne-său, la oi ar fi plecat la armată. Inplarea asta l-a zguduit pe Indreiu l-a forțat să-și caute alt drum în ață. Oamenii n-au mai vrut să-l cmească păcurar — cum să-ți dai le pe mîna unui fecioraș? — și-anci el a trebuit. vrînd-nevrînd, -și caute altă îndeletnicire. A vrut între slugă pe la careva, la început. oi și-a schimbat gîndurile. Învătorul Niculae Mărginean, bătrînul, care era tînăr pe-atunci și care făcut multe lucruri bune pentru nună, l-a îndrumat să se ducă și învețe o meserie, orice meserie, mai să nu steie așa. Indreiu l-a ascultat și s-a us la Bălgrad să se tocmească ucenic. A nimerit un fierar care l-a primit să-l învețe meseria, guindu-l cinci ani de zile. Un an l-a ținut de obă, să vadă cîte parale face. Au încheiat apoi ntract și Indreiu a intrat în rîndul ucenicilor. u toate astea nu s-a despărțit numaidecît de ătură, de căruța cu care ducea grîul la moară, coșul cu care aducea doamnei de la piață cumărăturile. Și de lustruirea ghetelor și de curățirea rchetelor. Meseria n-a învățat-o Indreiu Susan. furat-o, pe apucate, între două corvezi, între ferite treburi care nu îngăduiau nici o amînare.

— Susan Indreiu, unde ești ?...

— Susan Indreiu, tu n-auzi că guiță porcii ?...

— Susan Indreiu, tu n-auzi că te cheamă doam-?...

— Susane, tu n-auzi ?...

— Susane, vino-ncoace !...

— Susane, du-te-ncolo !...

În vremea aceea, Indreiu n-avea timp nici să sufle. Ziua-noaptea era pe drumuri. Ziua-noapa trebuia să lucreze, să alerge pentru alții, penu stăpîn și pentru stăpîna-sa. Și pentru copiii ăpînilor. Și pentru porcii stăpînilor. Și pentru tele lor. Și pentru calfele care-și scoteau pîrleala um, după ce ieșiseră un pic la lumină. La căn nu se putea înscrie pentru că n-avea bani plătească și patronul nu se angajase cu nimic sensul ăsta. Și-atunci Indreiu Susan, neavînd ceva de făcut, trebuia să bată drumul dintre lgrad și Dunga de sus, cincisprezece kilometri dus, cincisprezece la întors, treizeci de kilotri pe zi. Ningea, ploua, fulgera, orice-ar fi fost oricum ar fi fost, Indreiu punea mîna pe cufaș — trebuia s-o pună, n-avea încotro — și-o rnea la drum, devreme, ca să ajungă înainte -a se lumina. Iar seara, la întoarcere, bătea elași drum, oricît ar fi fost de obosit, oricît ar fost de întuneric.

— Mai ai mult, puiule ? îl întreba cîteodată ma-sa, seara, tîrziu, cînd ajungea el acasă.

— Mai am, mamă !

Femeia ușta și dădea din cap.

— Da greu mai trece vremea, puiule ! Greu de ! Uite că nu mai avem lemne și că n-am tăiat re nici în iarna asta !

— Nu-i nimica, mamă ! Îi bună și mazărea, da-i omu sănătos !

Nu mai zicea nimic maică-sa. Tăcea și ofta, ori că mai zicea ceva, atunci se ruga lui dumnezeu sfinților care se uitau la ei din icoane, cu ochii rotunzi și-ncremeniți. Indreiu o lăsa într-ale ei și sfărîma o ceapă într-un blid de mazăre. Se păta de unul singur, în tăcere. Se culca apoi ceasul la cap ca să se trezească la timp, să întîrzie. Dimineața o lua de la capăt ; în fiecare zi, azi ca ieri, ieri ca alaltăieri, mereu și mereu, cinci ani de zile încheiați, bătuți pe mue. Altul în locul lui ar fi luat cîmpii de cinci de ori în timpul ăsta, s-ar fi lăsat păgubaș, ar fi apucat de altceva, de negustorie, de hoinăală prin țară și prin lume. El a răbdat fără să cnească, fără să înjure, fără să murmure. O gură dată s-a luat la harță cu stăpînu-său, cu ronul, cînd l-a luat ăsta la bătaie, pălmuindu-l.

— Știi ce, domnule ! a strigat Indreiu Susan pund mîna pe un arc de trăsură. Să nu te mai ng¡ de mine că-ți crăp capu ! Îți lucru, îți fac ce zici, da de bătut să nu-ndrăznești să mă i, că-i rău ! Ai înțeles ?

A înțeles, n-a înțeles stăpînul, destul că nu mai atins de el. Dar nici traiul nu i l-a făcut i dulce, nici în timpul uceniciei, nici după ce ieșit Indreiu calfă. De îndurat nu s-a îndurat i deie drumul pentru că Indreiu era lucrător n. Deprinsese bine meseria și se îndrăgostise ea, cu toate că ar fi avut motive să i se facă rbă de viață. Barosul era de-acum pentru Inciu ceea ce fusese fluierul și bîta în timpul d păzise oile satului. Atîta doar că se mai nimbase și el. Se făcuse fecior în lege și-ncepuse iasă în lume, pe la petreceri și pe la joc. Ai tri care-l cunoșteau și-l prețuiau, îl tot sfătuiau să-și deschidă o tierărie, în sat, ca să nu mai bată ei drumul, pînă-n Dunga de jos și pînă Portaș. Nu-i displăcea nici lui o asemenea idee. acum, era mai bine decît să fie mereu sub poică și să tot bată drumurile. Dar n-avea bani ntru unelte și pentru taxe. Și de împrumutat s-a găsit nimeni să-l împrumute, în condiții avenabile, omenești. Ionu lui Cărbune a spus i dă bani cu împrumut dacă-i lucră pe gratis, pă aceea, cinci ani de zile. Popa de asemeni a ăit cu nu știu ce pretenții. Iar Ironim i-a spus el nu se bagă în asemenea afacere numai dacă trece fierăria pe numele său. În cele din urmă Indreiu s-a lăsat păgubaș și-a încercat să strîngă ni, ca să se descurce singur. Într-o vreme a cat după lucru pe la Sibiu. S-a îmbolnăvit apoi ică-sa și-a fost nevoit să se întoarcă acasă. însese el bani în timpul ăsta, dar de fierărie n-a putut să se apuce. Bătrîna a bolit cît a it apoi s-a stins. După asta lui Indreiu i-a ve altă bucurie pe cap — colac peste pupăză — te spese, pentru locul pe care-l primise tătîne. Sîntion Susan, de la împroprietărire. Locul ese vindut la timpul potrivit, dar spesele — te impozite și un împrumut — nu fuseseră nitate și se umflaseră, crescuseră. Și cum Inciu era „singurul succesor al Savetei Susan", a t nevoit să plătească datoria aceea, de care n-ar fi scăpat. Cu asta, înjghebarea atelieui s-a îndepărtat și mai mult de îndeplinire. ebuia să mai aștepte, fierarul. Trebuia să mai de. Trebuia să-și aranjeze altfel viața, în ra planurilor acestora care erau greu de îndenit, cu toate că nu erau chiar așa năzdrăvane. După ce-a făcut armata, Indreiu Susan s-a însucu Nica lui Covilă. Erau în vorbă mai dinainte, ă a nu pleca el sub arme. La încorporare, cînd s-a dus Indreiu către **Bălgrad**, împreună cu tot leatul, cîntînd, ținîndu-se pe după cap, Nica l-a petrecut pînă în Cetate. Apoi, după ce s-a despărțit, i-a tot scris și i-a tot trimis la dor cu carul, prin răvașe, prin fel de fel de scrisori, trimise prin poștă și prin cei care se duceau să-și mai vadă feciorii. El i-a răspuns și nu prea. Știa că a lăsase în sat o copilă cam țapănă și cam prost îmbrăcată, neîmplinită la trup și cu mîinile cam mari și cam roșii. Și nu se prea tulbura. Ba mai și glumea cîteodată, cu camarazii, cu ortacii. Făcea armata la jandarmi, pe undeva prin Bihor și nu ducea lipsă de fete. Totuși îi răspundea Nicăi din cînd în cînd, la cîte-o scrisoare, sfătuind-o să fie liniștită și cuminte. Apoi, cînd a venit într-un concediu și-a găsit în locul copilei pe care o lăsase o fată voinică și frumoasă, i s-au aprins și lui călcîiele. A început să bată și el răvașe, după aceea, către Dunga de Sus și cu rost și fără rost. Pe urmă, după ce s-a eliberat, n-a mai plecat pe nicăieri, după lucru. S-a tocmit la o fierărie din Portaș, bătînd același drum, mîncînd aceeași pîită neagră, amară. În zilele de sărbătoare, o învîrtea pe Nica pe sub mînă și se mai însenina și el. Nica ridea și ciuia ca o neroadă. Odată, a doua zi de Crăciun, le-a luat scara ceterașilor de la gura podului. În șură la Ironim s-a petrecut asta și ceterașii nemaivînd încotro, au stat acolo, în gura podului și-au cîntat pînă cînd au amețit. Veneau muierile și se ultau și se cruceau și-și chemau fetele acasă. Dar fetele nu se dădeau duse nici cît. Jucau și cîntau, ținînd isonul ceterilor, împreună cu Nica. Careva a deschis porțile șurii să fie mai multă lărgime, iar ceterașii au înstrunit în grabă o Țarină, ușor, legănat, trăgănat, duios. Jocul s-a învălmășit un timp, cîteva clipe, apoi s-a limpezit și s-a înviorat din nou. Un fecior a îndemnat-o pe Nica să cînte, s-o tragăne și ea odată cu ceterile, în continuare. Și Nicăi atît i-a trebuit. A început numaidecît să cînte încet, șovăielnic, din ce în ce mai răspicat, din ce în ce mai tare. S-au ridicat apoi și alte glasuri, din ce în ce mai multe, de fete și de feciori. Toată lumea a început să cînte pînă la urmă. Pe deasupra tuturor se ridica însă, semeț și frumos, glasul Nicăi lui Indreiu. Ea dădea tonul, ea cîrmuia toată trăgănarea aceea, cu patimă, cu o patimă bruscă, deshgiocată deodată, ivită din șovăială și duioșie. Versurile cîntecului Nica le rostea în grabă, răspicat, apăsat :

Și-aseară vîntu bătea !..
Laiii-la iii, la-la-la, laiii-laiii-laiii, la-la-la....
Laiii-la iii, la-la-la, laiii-laiii-laiii, la-la-la....
Badiu-n brațe-mă strîngea !...

. . . . . .

Și-apoi iarăși se întorcea la zicală, îndemnînd fetele să cînte și mai tare, legănîndu-se, uitîndu-se în ochii lui Indreiu. Cu greu și-abia într-un tîrziu s-a spart jocul, în voie bună. Fetele și feciorii s-au risipit prin sat, în pîlcuri ori perechi-perechi. Nica l-a luat pe Indreiu al ei de mînă s-o petrească pînă acasă. De-acum nu le mai tihnea de fel — nici ei dar nici lui — să steie singuri, despărțiți. Simțeau pe semne că le șade bine împreună și erau bucuroși și fericiți. I-am văzut și eu o dată, împreună, în primăvara următoare, în postul paștilor. Erau veseli amîndoi. Rîdeau și vorbeau. Nici nu m-au băgat în seamă. Poate că era prea bucuroși. Știe-i nevoia ! Destul că nu mi-au spus nimic. Și eu m-am uitat după ei pînă cînd s-au pierdut după dungă. Pe urmă, cînd s-au căsătorit, am fost și eu la nuntă să-i văd. Am petrecut alaiul pînă la biserică și-apoi pînă acasă la Indreiu. Nu era lume prea multă și nunta era cam sărăcuță, pentru că săraci erau și nuntașii. Indreiu n-avea nimic în afară de meseria și de cocioaba rămasă de la părinți. Nica de asemeni n-avea nimic în afară de hainele de pe ea. Se luaseră din dragoste, asta era. Se luaseră pentru că se plăcuseră și se înțeleseseră între ei, fără nici o tocmeală. Și nici nu li se pusese nimeni în cale, ce-i drept. Avuseseră un dram de noroc. Găsiseră și ei o portiță prin care se strecuraseră împreună la o leacă de lărgime. Părinții Nicăi și-ar fi dat fata după orișicine, numai să scape de ea ; mai aveau patru și le era teamă că n-o să le vadă măritate niciodată. Iar la Indreiu acasă nu era cine să se împotrivească, așa că tinerii și-au orînduit viața așa cum au vrut.

După ce a luat-o pe Nica, după nuntă, imediat, începînd chiar de a doua zi, Indreiu Susan s-a apucat și mai vîrtos de muncă să-și strîngă banii trebuincioși, să-și pună odată fierăria aia pe roate. S-au ivit însă și de data asta, parc-ar fi fost un făcut, alte nevoi. A trebuit să-și repare casa, chiar în primăvară, ca să nu se huluie peste ei. Apoi i s-a născut un copil. Cu greu și-a cumpărat el de la niște țigani un ilău ruginit. De foi și de celelalte unelte și de taxele pentru brevet de atelier, n-a mai apucat să mai facă rost. L-au năpădit alte necazuri și mai urgente. Primului copil i-a mai urmat unul, după un an de zile. Apoi a mai venit unul, după un alt an. Apoi s-a betejit Nica într-o iarnă. Apoi au venit concentrările și Indreiu a fost dus pe zonă, undeva pe lîngă Satu-Mare. Apoi, după concentrări, a venit mobilizarea generală. După mobilizare a venit războiul și Indreiu a fost dus pe front.

— Bine c-ai scăpat, Nico, i-au spus cumetrele vecinei, că ăsta, dac-ar mai fi stat pe-acasă, ar fi umplut ulița de copii ! Ați stat și voi puțin laolaltă și gata, aveți patru ! Anu și copilu !

Nica s-a supărat și s-a sumețit.

— Nu-i nimica, a spus ea. Indreiu e omu meu și copiii tot ai mei sînt ! Sănătate să fie c-alelalte trec !

Cumetrele, săracele, n-au înțeles și-au început s-o vorbească de rău.

— Îl vezi tu pe dracu cu cei patru copii cu tot ! Pieriți !

N-a pierit Nica în timpul războiului și nici copiii nu și i-a lăsat să piară. S-a zbătut în fel și chip, a lucrat pe unde a putut și-a scos-o la capăt. Și și-a așteptat bărbatul, cu credință. Altele au mai călcat și pe-alături, fără să fie stricate. Le lipseau bărbații și-atunci se mai amăgeau și ele cu cîte-un fecioraș ori cu cîte-un invalid care mai era bun de ceva. Și-apoi cînd li se întorceau soții, le cădeau la piept plîngînd ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimica. Așa-s nevestele făcute să cadă pe pieptul bărbatului în clipa revederii și să plîngă un pic, din inimă unele, de formă altele. Nica și-a plîns din inimă soțul. Pentru ea Indreiu era singurul său sprijin, omul fără de care n-ar fi putut viețui. Ce-i drept și fierarul a aținat puțin focul din sufletul ei. I-a scris aproape tot timpul cît a lipsit de-acasă. La început, cît a fost la concentrare, scrisorile lui erau mai clare și mai senine. Omul întreba de copii și de sat, o întreba și pe Nica ce mai face și-i spunea că n-o ducea chiar așa rău. Pe urmă, după ce a plecat pe front, scrisorile au început să devină mai încîlcite și mai întunecate. Pe om îl chinuia dorul și urîtul. Și-i spunea nevestei că se gîndește mereu la ea și c-o visează ziua și noaptea. Nimeni nu-l crezuse în stare pe fierar de-atîta duioșie. În scrisorile lui mustea o dragoste cumplită și-o patimă de nestrămutat. Slovele acelea muncite, scrise cu trudă de un om cu mîna grea, deprinsă cu barosul, erau slove de foc. De cîte ori venea cîte-o scrisoare, Nica umbla cu ea pe uliță, cu copiii ținîndu-i-se de poale, mărunți toți și frumoși. Se ducea la unul și la altul să-i descilcească slovele pentru că omul ei scria mărunt de multe ori, parc-ar fi vrut cu tot dinadinsul să-și aștearnă pe-o simplă carte poștală tot dorul și tot zbuciumul din sufletul lui. Cîteodată mîzgălea și colțurile și mai scria și de-a curmezișul, ca să spună cît mai multe. Pe-alocuri slovele erau mai groase, pe-alocuri mai subțiri și mai strînse după cum era creionul de umed. Se întîmpla cîteodată că erau șterse din scrisoare cuvinte întregi. O mînă nevăzută și vrăjmașă se amesteca și-ntrerupea legătura dintre cei doi oameni. „Draga mea nevastă și dragii mei copilași — spunea Indreiu aproape în fiecare carte. Să știți de la mine că eu sînt sănătos, care sănătate v-o doresc și vouă..." Așa începeau de fapt aproape toate scrisorile care veneau de la cei de pe front, parcă ar fi fost o regulă. Apoi, o dădea fiecare pe-a lui. Unii întrebau dac-o fătat Dumana ori dac-or schimbat juncii dinții de lapte ; alții întrebau de loc și de gunoi și de multe alte nimicuri. Fiecare cu ale lui. Și cum Indreiu n-avea nici loc și nici vacă n-avea, întreba mereu de copii și-i spunea mereu nevestei că i-i dor de ea și că ar veni acasă pe jos, dac-ar putea. Iar Nica se fălea cu scrisorile lui și le arăta și le dădea să le citească și celor care voiau și celor care nu voiau. Odată am întîlnit-o și eu pe uliță, într-o duminică, înainte de-a pleca la armată. Mi-a arătat o carte poștală, ultima pe care a primit-o după cîte știu eu înainte de 23 August, ultima și cea mai tristă și cea mai întortocheată.

— Ce-o fi vrînd să spună în cartea asta, Lae ? m-a întrebat femeia ținîndu-se cu mîna de gură.

— Eu nu știu, nană Nică ! I-o fi urît și lui peacolo și i-o fi greu...

— Numa de-ar scăpa teafăr, Lae !... Numai de-ar veni !... Schilod dacă vine și tot îi bine !... Să fie un semn de viață, să am cu cine schimba o vorbă... Cutrucheascâ-i dumnezău pe cei care mi l-o luat !...

Vremea trecea și copiii creșteau, iar Nica se lupta singură cu nevoile, amăgîndu-se, chinuindu-se. A venit 23 August și s-a mai aflat prin sat de unii și de alții. Pătru lui Ismană și cu încă unul din Curături care a murit la Oradea erau în Divizie. Alții erau prizonieri. Alții muriseră. De Indreiu nu se știa nimic. În zadar alerga femeia pe la unii și pe la alții, să mai afle ceva. În zadar își purta copiii pe drumuri, în zadar aștepta în fiecare seară în prag. Omul ei tăcea. A venit apoi scrisoarea aceea din Polonia care-a bucurat-o și-a pus-o pe gînduri în același timp De nenumărate ori a alăturat-o celorlalte ca să vadă dacă-i scrisă de el. Și-n clipa cînd s-a convins că-i slova scrisă de-aceeași mînă mare și grea, s-a făcut iarăși liniște. Războiul rupsese din nou firul — și-așa destul de șubred, al legăturilor dintre cei doi oameni — despărțindu-i. Lucrurile s-au lămurit abia după ce s-a întors Indreiu acasă în iarna lui 1946. Numai că el s-a arătat zgîrcit la vorbă și nu s-a prea înghesuit să le povestească altora prin cîte-a trecut. O singură dată și-a dat drumul, cînd s-a întors Zaharia lui Bulacu din prizonierat. Încolo, ceea ce știa despre pățaniile lui, se știa mai mult din spusele Nicăi. Ea se lăuda cu faptele lui, fără răutate însă, din simplă mîndrie.

— Cînd o luptat omul meu la partizani — povestea ea — zice că n-aveau pîine odată... Altă dată n-aveau gloanțe... Și-ntr-o iarnă or mers prin viscol șase zile și șase nopți... Și-or pierit mulți atunci și el o fost rănit da pînă la urmă tot o răzbit !... După aia, în lagăr la nemți, după ce-o ajuns prizonier, o răbdat foame și mizerie

cît zece !... Da tot nu s-o dat bătut, tu hăi, că-i tare și nu poate fi doborît cu una, cu două !... S-o mai așprit oleacă și s-o cam întunecat !... Da pe dinăuntru, la suflet adică, îi mai bun decît era !... Într-o zi, cînd l-am întrebat dacă n-ar fi bine să ne apucăm iarăși de covăcie, ca s-avem din ce trăi, s-o încruntat și s-o supărat... „Ce, zice el, acuma cînd se întîmplă atîtea în țară și-n lume, eu să m-apuc de covăcii și de mușterii ! O dărabă de pită oi cîștiga eu !... Și-ncolo, trebuie să ne zbatem să le asigurăm un viitor copiilor ăstora !... Și nu numai lor !..." Ați priceput, tu hăi, nu numai lor, adică nu numai la ai noștri, ci și la ăilalți, la toți copiii, la toți necăjiții !... Asta-i dragelor mele ! Omu meu nu mai este cum a fost !... L-or schimbat vremurile și pe el, încercările prin care o trecut, c-o bătut lumea, tu, după cum v-am mai spus !...

Muierile se îndesau să afle ce le interesa și-i puneau Nicăi fel de fel de întrebări, cu răsuflarea tăiată, unele, într-o doară altele, care după cum credea că-i bine, care după cum îi era cu Nica și cu Indreiu. Vorbeau apoi între ele și mai și înfloreau și mai puneau și de la ele, după veșnicul și nevindecabilul obicei muieresc. S-a ajuns pînă acolo, într-un timp, încît s-a creat în jurul lui Indreiu Susan un fel de legendă. Dar el n-a pus seama pe asta și și-a văzut liniștit de treburi, păstrîndu-și cinstea pe care și-o agonisise, lucrînd, zbătîndu-se pentru sat și pentru ai săi. A șovăit el puțin, la început, după ce s-a întors acasă. Pe urmă a pus umărul la greu, alături de Pătru lui Ismană și de ceilalți toți, pe tăcutele, cu deobicei. Toți aveau încredere în el, tuturor le plăcea de el, da fierarului nici că-i păsa. În afară de înșelarea aceea de pe cîmp, dînd cu ștungarea lui Hemgariu, n-a mai vorbit decît o singură dată Indreiu Susan, cînd a fost înmormîntat Pătru lui Ismană. Și-atuncea tot așa, a tăcut cît a tăcut, apoi, deșă a văzut că popa nu mai știe ce talmăcirile și cu răstălmăcirile lui, l-a dat la o parte și a început să vorbească el, răspicat, tăios. Mărioara lui Pătru, văduva, s-a crucit cînd a văzut una ca asta și a început să se roage de Indreiu, să tacă, să nu strice obiceiurile, să nu-l tulbure pe mort. Dar Indreiu Susan tot n-a tăcut. S-a suit pe-o movilă de țărînă, strîngîndu-și șapca în mînă, mototolind-o ca pe o cîrpă.

— Măi fraților, — a spus el ustind din greu, parc-ar fi vrut să-și **sfîșie ceva din piept.** — **aicea**, în groapa asta, o fost vîrît un prieten de-al nostru, un frate, un tovarăș, cel mai bun dintre noi, cel mai de nădejde, cel mai neînfricat ! De-aia o și fost înjunghiat, de-aia o și fost înjunghiat, fiindcă s-o luptat pentru dreptate, pentru necăjiți ! Da voi să știți de la mine că dreptatea pentru care o luptat Pătru, Panduru, cum bine i-ați spus voi, nu mai poate fi înghenunchiată de nimeni ! Pătru o fost omorît mișelește, cîinește, dar noi ceilalți am rămas întregi și nevătămați ! Și chiar dac-am pieri și noi, ideile și dreptatea noastră, tot n-ar pieri ! S-ar ridica alții în urma noastră și mai mulți, și mai hotărîți ! Nu vă spun lucrurile astea ca pe niște amenințări, ci ca pe-un adevăr la care am ajuns și eu, cu greu, după ani și ani de bîjbăieli și către care vreau să-i duc și pe alții, mai de-a dreptul, ca să nu mai bîjbîie și ei, să nu se mai chinuie !...

Mcilean, cum era de față, a vrut să suie și el pe movilă, să țină o cuvîntare. Dar Indreiu nu l-a lăsat să-și spună părerea atunci, în timpul îngropăciunii și nici după aceea. L-a pus la punct pe învățătoraș și l-a luat la rost și pe Mitru, de vreo cîteva ori, ca să-l mai strunească, să-l mai potolească. Și-a încercat să ducă lucrurile mai departe, ca să le arate oamenilor că nu vorbise pe degeaba, în vînt, ca să se afle în treabă. Primul lucru de care s-a apucat el după aceea a fost electrificarea începută de Pandur. N-a reușit însă nici el s-o ducă pînă la capăt. Cineva, domnul Titus Găozariu sau altcineva, rătăcise niște adrese pe la primărie, niște răspunsuri privitoare la materialele de care mai avea satul nevoie. Apoi, mai tîrziu, spre primăvară, au început să dispară stîlpii care fuseseră înșirați pe uliți. Indreiu Susan, cînd a văzut una ca asta, i-a strîns pe cei care mai rămăseseră și i-a dus la el acasă. Imediat au început să strige anumiți oameni :

— Păi sigur că da, iau lemnu comunei și se mai și bat cu pumnu în piept, că-s comuniști, și-s cinstiți ! Umblă cu minciuni !

Imediat a venit Miclean la Indreiu și l-a luat la rost.

— Nu se poate ! spunea învățătorașul. Eu nu sînt de acord ! Noi trebuie să procedăm just...

Fierarul l-a dat afară din curte, pe tăcutele. Dar Miclean nu s-a lăsat. S-a dus la județeană și s-a plîns. A vorbit cu cine știa el că trebuie să vorbească acolo și-a venit în sat triumfător împreună cu un tovarăș mărunt și vorbăreț, c-un prieten de-al lui. S-a ținut imediat ședință de celulă, ca să-l zgîlțîie pe Indreiu. Activistul, prietenul lui Miclean, tot încerca să prezinte lucrurile în așa fel încît Indreiu să iasă hoț. Dar oamenii din sală — Mitru, Gligor, Ilie, Silvestru lui Sușcă și cu ceilalți toți cîți erau acolo, n-au fost de acord cu ceea ce spunea el. Atunci, omul a întors foaia și-a întrebat dacă nu se cuvine ca stîlpii să fie duși în curtea primăriei. Cu asta au fost de acord toți în frunte cu Miclean și cu Chimu lui Mentu. Cu timpul însă, în vreo două sau trei săptămîni, stîlpii au dispărut și de-acolo. Indreiu s-a mîniat cumplit — așa cum se mînie el cînd nu mai poate răbda ceva — și s-a dus la județeană. De la județeană s-a dus la prefectură să ceară schimbarea primarului. N-a primit, însă, nici un răspuns precis și-a venit acasă suduind, bodogănind, ca un urs aținat, stîrnit. Dar de lăsat tot nu s-a lăsat. S-a angajat pînă una alta la calea ferată și-a început să lucreze într-o echipă de la întreținere. Și-atunci cînd avea timp, într-o pauză, după lucru, cînd putea, se ducea și pe la județeană, să ceară rezolvarea tuturor treburile care nu fuseseră încă rezolvate, la noi în sat. Și-l sfătuia și-l dădăcea pe Mitru, în continuare, cu aceeași grijă dacă nu cu mai multă.

— Mă, îi spunea el mereu, înfrînează-te și stăpînește-te, c-ajungi la spaimă pînă la urmă, cu mînia asta a ta ! Ți-am tot spus-o : lasă focu să ardă înăuntru, să capete și mai multă putere, să se facă și mai învăpăiat ! Și-nvață în continuare, și-ncearcă să devii alt om, mai stăpîn pe tine, mai luminat ! Fără însușirile astea, nici nu poți să fii comunist, să știi de la mine !...

După ce a fost călcat Mitru însă, după ce i s-a dat foc la casă, nu l-a mai certat de loc, nu i-a mai spus nimic. L-a lăsat să injure, adică s-a lăsat să fie înjurat, pentru că Mitru a început să strige și la el, ca la unul care nu l-a lăsat să-și facă dreptate, așa cum înțelegea el. De mustrat însă nu l-a mustrat, în nici un fel, nu pentru că s-ar fi **simțit vinovat față de el, ci pentru** că și-a dat seama că omu-i la greu și are nevoie de îngăduință, de înțelegere. Cu Mărioara lui Pătru lui Ismană tot așa s-a purtat, cu aceeași îngăduință, cu aceeași înțelegere, și-n timpul îngropăciunii, și după îngropăciune. A ajutat-o și le-a purtat copiilor de grijă, și-atunci și mai tîrziu, după ce a plecat din sat, și mai încoace, după ce s-a reîntors. Tot timpul i-a purtat de grijă familiei lui Pătru lui Ismană, fără întrerupere, parc-ar fi fost vorba de propria-i familie. Statornicia și omenia lui l-au ajutat să iasă curat și-ntărit, din toate încercările prin care trecuse. Și, odată ce s-a văzut deasupra, la larg, omul s-a împlintat și mai bine pe picioarele lui, de să nu mai fie niciodată împins înapoi. Și s-a străduit și se străduiește din răsputeri să aplice în viață ceea ce a ajuns el să înțeleagă că-i bine și-i drept. Pe Iriseul n-a făcut-o niciodată. Dar nici pe vameșul. Și nici pe predicatorul, pe omul care ține-n mînă toate secretele vieții și-ale fericirii. Indreiu Susan și-a făcut ițele și-ntîi ordine în propria sa casă. Și nu cred că a făcut-o din calcul, ca să le arate oamenilor ce înseamnă comunismul dreptate. A făcut-o pentru că era în firea lui să trăiască așa cum se cuvine, frumos, omenește, cinstit.

— Ăsta nu bea și nu se ține de muieri, spuneau unii și alții, ca să fie „cotat" bine, s-ajungă sus !...

— El ambiții, ursu !...

Nu era și nici nu e ambițios, ursu. Nu se ținea de fuste și de beții pentru că nu-i ardea de-așa ceva. Și-ntr-adevăr, de ce s-ar ține un om de beții și de muieri cînd știe că-l așteaptă acasă o nevastă frumoasă și-o droaie de copii, care-s gata oricînd să se cațere pe el, ca gîndacii ? Și de ce să-și terfelească în noroi demnitatea pe care și-a agonisit-o așa de greu ? Asta ar fi fost lucrul cel mai ușor de făcut. Și cel mai urît. Și lui Indreiu Susan — după cîte mi-am dat eu seama — au început să-i placă lucrurile frumoase, menite să însenineze și să schimbe viața omului, s-o facă mai luminoasă, mai bună.

Altădată, pînă mai era încă secretar de plasă, undeva pe Mureș la deal, a venit la el acasă, cu o damigeană și cu un miel, un'om pe care nu-l mai văzuse pînă atunci. Omul voia să-l cinstească, dar Indreiu n-a primit nimic, nici mielul și nici damigeana și l-a dat afară din curte.

— Domnu șef, spunea omul, n-am nici o pretenție ! Nu-ți cer nimica ! Îmi place mie să ți le dau ! Eu sînt primar și-așa am făcut de fiecare dată, cînd s-or schimbat șefii : mi-am dat vama ca să n-am discuții !...

În aceeași zi Indreiu s-a dus în satul respectiv și-a făcut ordine acolo, pe tăcutele, fără prea multă larmă, așa cum obișnuiește el. La plecare, omul cu mielul și cu damigeana a dat cu pietre după el, de pe-un deal, și i-a spart geamurile la mașină. Ceilalți însă, cei mulți, i-au mulțumit că i-au scăpat de-o căpușă, de unul care fusese mai rău decît Ionu lui Cărbune.

Peste tot pe unde a lucrat, Indreiu n-a făcut decît lucruri bune. Peste tot unde a trecut, a rămas ceva din sufletul și din felul său de a fi. Singurele vorbe care s-au auzit în urma lui, au fost vorbe de bine, de laudă :

— Păcat c-o plecat !

— Era bun și drept !...

— Și era cinstit pînă-n măduva oaselor !...

Iar la noi, după tulburările din martie, și-n timpul răscolirilor dinainte, oamenii l-au dus dorul lui Indreiu Susan. Își cîștigase încrederea lor, ferarul, fără vorbe, prin fapte, prin felul său simplu de-a trăi și de-a munci, prin felul cum privea și privește el viața și lumea, prin cinstea și statornicia lui. Era și privilegiat, față de alții, care nu cunoșteau satul așa de bine cum îl cunoștea el. Dar nu ăsta era lucrul cel mai de căpetenie. De căpetenie a fost și-a rămas purtarea lui, care s-a întemeiat și se întemeiază numai și numai pe muncă și pe cinste. Și țăranul — în zadar spune că nu-i așa cîte-un Tiberiu Pujdercă — simte la cinste și la omenie. De-aici încep și-aici se sfîrșesc toate. De-aici se trage și izvorul încrederii de care s-a bucurat și se mai bucură Indreiu Susan, fierarul, fostul partizan, fostul prizonier, activistul de mai tîrziu, președintele de azi al gospodăriei colective, omul care a venit de bună voie în sat, cu toate că ar fi putut să ocupe alte munci, mai importante. Asta-l sălta și-l sălta în ochii oamenilor. Asta i-a făcut pe mulți să steie de vorbă cu el așa cum se stă de vorbă cu un frate, cu un prieten apropiat.

Asta m-a făcut și pe mine să-i calc în curte atunci, în iarna aceea cețoasă și urîtă, cînd m-am pomenit cu șeful de post în ușa tinzii.

Fragment din romanul „Cordovanii".

Al. Gheorghiu-Pogonești

In Doftana, lîngă gratii

Luna plină, închisorii
zidul alb i-l văruiește ;
la lumina ferestruicii,
neștiut, un om citește.

Gratiile, albul lunii
îl împart în fîșiuțe
cît să-i lumineze cartea
copiată pe foițe.

Dincolo de ușă, pasul
înfioară coridorul ;
În celulă, arestatul
descifrează viitorul.

Lîngă gratii, la fereastră,
raza lunii întîrzie
peste cartea-n care Lenin
despre lupta noastră scrie.

Pe foița de țigară
scrisă-n taină de tovarăși
a venit învățătorul
Lenin, să-l îndrume iarăși

Zile trec și zboară ani
condamnării la-nchisoare ;
el, alături de Lenin,
e din ce în ce mai tare...

Desene de IULIAN OLARIU

Ion Brad

DRAGOSTEA CEA DE TOATE ZILELE

În sat

Cîndva, ne-am jucat în țărînă.
Mai mare, te-am ținut pe genunchi.
Te văd acum cu două visuri de mînă,
Sărite ca așchiile nu departe de trunchi.

Nici unul nu-mi seamănă mie,
Numai ochilor tăi, numai buzelor băute cîndva.

Am plecat și e toamnă tîrzie,
Trebuie să seamăn pămîntul cu dragostea mea.

1957

Regina nopții

„Cînd deodată tu răsărișt în cale-mi..."
Eminescu

Numai nopțile părului tău de mătasă
Mă tulbură, îmi dau aripi și mă apasă,
Nopțile cu liniștea lor viforoasă;
Nopțile despletite pînă la genunchi,
Pînă-n pămînt.
În care-nvăluit mă-ntreb
Dacă mai sînt ori nu mai sînt
Și-am rămas numai cîntec fierbinte,
Numai răcoare de vînt?

Întunericul ochilor tăi
Mă atrage ca un magnet
Mistuindu-mi pulberea gîndurilor încet,
Văpăile visului, poticnirile inimii...
Draga mea, pune-mi mîna pe frunte.
Ce bine mi-i!

1958

Remember

Zăpada îmi înăbușă fereasta
Și ară vîntul prin văzduh pustiu...
Odată, tot pe-o noapte de gînduri reci, ca asta,
Odată, într-o noapte cu stele lipsă, știu,

M-ai dus cu tine peste sahara de zăpadă.
Să-ți scutur clopoțeii din rîsul tineresc.
Erau cu noi doar lupii ieșiți la drum să vadă,
Că mîi de semafoare, de ochi ce strălucesc;
Erau cu noi doar anii, tot ne-nfricați ca lupii,
Tulburător de tineri, vreo douăzeci abia.
Din scorburi nevăzute ieșeau pe zare stupii
S-adune mierea pură-n cristale reci de nea.

Ningea... Ningea... Pădurii i se albise creasta.
Doar rîsul tău și lupii. Mi-aduc aminte, știu.
Zăpada îmi înăbușă fereasta
Și ară vîntul prin văzduh pustiu.

1959

Luceafăr

Să ai un geam al tău să te aștepte —
Luceafăr decuseară înspicat —
Spre el ca volbura să nști pe trepte
În ceasul lung, tîrziu și așteptat.

Ca orizontul larg să ți se pară
Brodat pe fruntea mării în amiaz
Și-o mînă albă, fluturînd ușoară,
Să nu știi: e-albatrosul sau vela pe barcaz?

Și-n orice depărtare, totdeauna,
Să-i ai în gînd — busolă de cleștar
În ochii cărela citești furtuna
Și fluxul de lumină urmînd un val amar.

Să te-nsoțească zîmbetu-i prin lume
Ca floarea-soarelui în mers rotit
Iubitul ei, pe boltă parcă suit anume
Să înflorească dorul țărîmii-n infinit.

1960

Desene de V. SAVONEA

Mireasă

Viforniți nu-s iubirea să ne-o stingă
Rotită-n slăvi cu soarele și luna,
Nici depărtări ca ea să nu le-nvingă,
Nici trepte nu-s să nu le urce-ntruna

Mireasă-stea! Ce joc o să pornească
Luceferii mirați în jurul ei!
Tu, dragoste, minune tinerească,
Despici cărări, prin sfere, de scîntei,

Să ne-mbătăm de veșnica vibrare,
De ritmul universului supus,
Din care zborul visului răsare
Țîșnit precum triunghiul de cocoare
Peste livada stelelor, mai sus.

1960

SONDAJ ÎN POEZIA LUI NICHITA STĂNESCU

Scriind despre Nichita Stănescu, am încredințarea că-mi pot îngădui formulări lipsite de echivoc întrucît mă adresez, consider eu, unei personalități artistice autentice, capabile să suporte atît aserțiunea entuziastă cît și reprosul critic ascuțit.

Culegerea de poezii pe care am parcurs-o constituie prima formă a unui volum sortit publicării, care a căpătat, se pare, între timp, retușurile cuvenite. De aceea, nu voi face recenzia unei cărți, ci mă voi mărgini să semnalez cîteva probleme pe care ni le impune lectura unui număr de poezii și care aparțin facturii poetice actuale a lui Nichita Stănescu.

Tînărul poet se deosebește de cei mai mulți colegi de generație prin faptul că refuză confesiunea directă, proprie vîrstei, înlocuind-o cu un fel de viziune obiectivă despre „eu". Poetul se auto-înfățișează cînd în posturi romantice, călărind armăsari albi, cînd în cea a adolsecentului întîrziat, puțin vagabond, puțin năuc și somnolent, cînd reintrupind mituri pentru a le înviora semnificațiile. Uneori, ipostazele acestea conving prin patos original, cu deosebire atunci cînd scapără din ciocnirea versurilor sensuri contemporane (*Avertisment, O viziune a păcii, Amfion — constructorul, Cîntec* etc.).

Cu versurile:

„De-aceea îmi lepăd liniștit scutul
și sulița pe care-am ascuțit-o îndelung
în nopțile cu lună,
și sandalele cu tălpi de plumb,
ca să nu mai piară iarba sub ele..-
Numai aripile mi le păstrez, și-n amurguri
pe muchiile stîncilor mă ridic,
ori pe spirala de cuarț a coloanei tale,
și mi le întind fără grabă, ca să se vadă bine
din toate părțile." —

își încheie poetul *O viziune a păcii* — și nu li se poate nega sugestia de vastitate și încredere puternică pe care o degajă.

Mai puțin convingătoare ni se par poeziile „băietești" în care mesajul se ascunde și se tulbură sub anumite extravaganțe, nelipsite de o notă de răsfăț egocentric. Apariția unui adolescent subțire, cu mîini prelungi și ochi albaștri nu se justifică întotdeauna în contextul major de ruine și construcții, foame, durere și dragoste pe care ni-l propune, în fundal, autorul.

Un poet al viziunilor ample, originale, aproape scenice, este la noi Eugen Jebeleanu. Valoarea lor gnoseologică stă în aceea că problematica actuală ne este revelată, prin intermediul unor imagini necesare, plauzibile, deși inedite. Dilatarea unui aspect din realitate nu ține de manieră; ea este un instrument de expresie pentru servirea temei grandioase pe care și-o propune poetul.

La Nichita Stănescu, viziunile suferă, cu unele excepții, de inconsecvență de idei sau de sentimente; ordinea imaginilor pare arbitrară și nu lasă să se străvadă unitatea intimă a poemului. În poezia *După moartea orașului,* dezastrul bombardamentului este sugerat prin elemente ale faunei acvatice (pești, șerpi, caracatițe) pentru ca, în final, să apară deodată, într-un cîmp izolat, *„spiralele nesfîrșite ale scărilor de serviciu".* Sîntem de acord că scările de serviciu pot sugera rămășițele unor case dărîmate, dar integrarea lor în universul marin e forțată, astfel că nedumerirea înlocuiește emoția.

N-aș dori să am aerul că rostesc pretenții didacticiste sau că analizez birocratic elanurile fanteziei unui tînăr poet. Dar țin să fac deosebirea dintre dezlănțuire și derută, dintre surpriză și stupoare, dintre stilul elaborat și cel livresc, dintre complexitate de exprimare și obscuritate.

Nichita Stănescu merită felicitări pentru perseverența cu care evită platitudinea și soluțiile comode; el refuză descriptivismul sec în favoarea interpretării; e posesorul unui vocabular poetic remarcabil la care au contribuit, desigur, și lecturi de calitate; trăiește adesea intens liric, și greșește cînd își încarcă partitura cu prea multe elemente decorative sau exprimări contrase. Obscuritatea e una din primejdiile care-l pîndesc pe tînărul poet. Nu e aci numai o problemă de accesibilitate, ci și una de rigoare interioară.

Cînd poetul scrie:

„Sîngele, mișcarea aceasta din mine,
globulă cu globulă l-am smucit.
Pentru-o lumină, mereu — trei lumine
din soarele auzit!"

Temele generoase pe care nu o dată le alege Nichita Stănescu cer, deci, o formulare corespunzătoare, ferită de capricii individualiste, gratuități sau ermetisme. Personalitatea poetului nu va avea decît de cîștigat de pe urma disciplinării ei în cadrul concepției comuniste despre lume.

În sensul notațiilor de mai sus, să dăm cîteva exemple. Pregnanță și plasticitate a imaginii:

„Strigătul rotitor al sirenii
acoperă palatele stăpînilor
și palatele se turtesc
și se subție
pe caldarîme,
ca monezile vechi, puse de copii
sub roțile trenurilor".
(Sirena lui Roaită)

„Iar moriști de zvastici, zbîrnîite,
glezna mea cu aripi dacă mi-o ațin,
le strivesc. Și-n apele -ntîlnite,
îmi clătesc călcîiul, de venin".
(Avertisment)

(— deși moriștile pot fi mai degrabă sfărîmate decît strivite.)

„Cîmpul, în flux, și-azvîrle, pe rînd,
haturile, ca pe niște lanțuri".
(Cîmp nou)

Mai pot fi citate, ca reușite în întregime, poeziile *Oraș în creștere, Joc de unu, Cîntec* (cu sugestivul său leit-motiv potențat: *„De orizont, mă mai desparte-o bătaie! De orizont, ne mai desparte-o privire! Timpul l-ajung, mi-a mai rămas o clipită!), Cor pentru rachetă* etc.

Dar iată imagini improprii sau stîngace:

„Își sălta coroana,
în pietroaie,
rotogolul ei de ghionoaie".

„Oh, pămîntule, bilă iubită
tuguindu-se în munți
și cetăți!"

„Sorii albi se rotesc liniștit, idolatru".

„Dunga prezentului de-aș vreo s-o mușc,
s-ar face orizont, în urmă-mi".

Obscurități și bizarerii:

„E aici o plutire și cerul, oval, se desface gemînd".

„Învîrtesc trei capete aspre de-odată, spre-o singură
stea, întind șase ochi, din colastre, cu durerea
aceasta a mea".

„Mi s-ar părea că văd nedeslușit, prin crenge,
zvelți vînători, în arcuții lei
din goana calului-."

„Și se lăcea că stelele scrîșnind
își îmbucau, înțepenite, dinții,
Mașină infernală ce bătea
un timp oprit, al conștiinței".

Cer iertare pentru aceste extrageri, dar consider că ele nu-și modifică esența, în context.

Reflectînd la toate acestea și îmbogățindu-și registrul tematic (încă restrîns), Nichita Stănescu va îndreptăți, cu siguranță, prețuirea pe care i-o acordăm talentului și personalității sale originale.

Nina Cassian

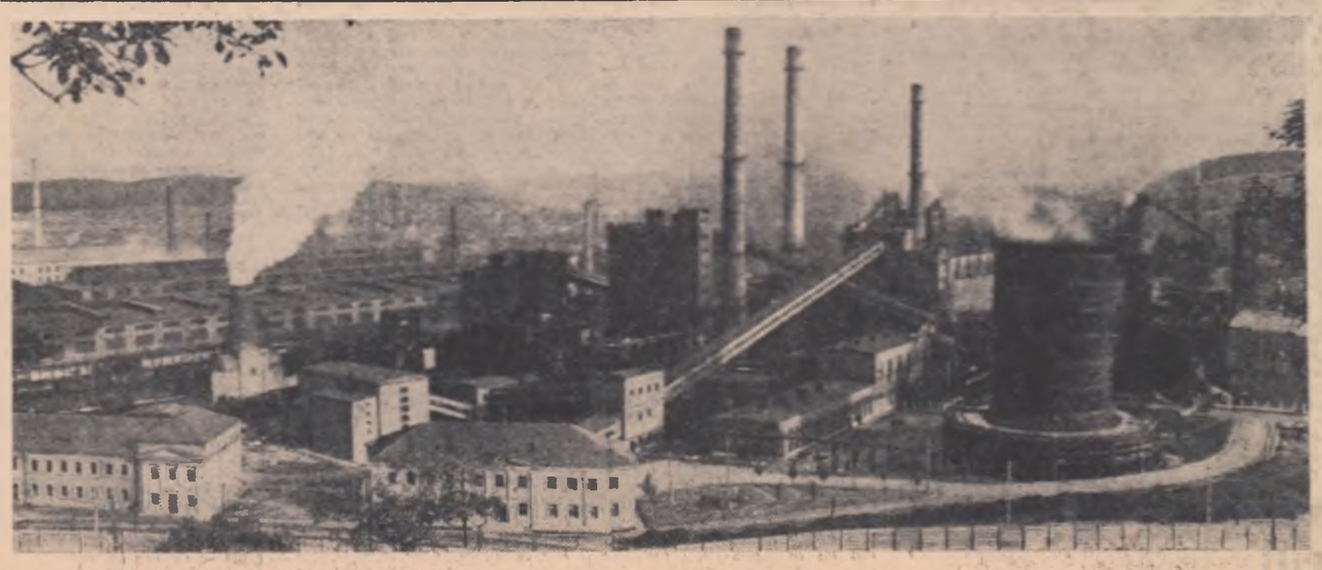

Peisaj hunedorean

IPOSTAZELE UNEI BIOGRAFII

Omul care îmi stătea în față avea fizionomia liniștită a unui tată așezat, mulțumit de îndelunga tihnă familiară. Avea mai puțini ani pînă la 40 decît de la 30 și, după calmul gesturilor și seninătatea surîsului, îl bănuiai un om de multă vreme sigur pe soarta lui, cu un rost bine stabilit în viață.

Și cu toate astea, era un proaspăt asistent universitar. La o vîrstă la care alții consideră că sînt de multă vreme stabilizați, Luca Gîrleanu începe abia o nouă carieră.

Atunci, de unde vin acea seninătate, acel calm și acea siguranță de sine, caracteristice mai curînd apogeurilor decît începuturilor?

Să urmărim puțin biografia lui.

Galați. O mie nouă sute patruzeci și trei. Dunărea e tulbure. Casele, vopsite în cenușiu din pricina camuflajului, par să fi îmbrăcat o sumbră uniformă. Nemți la fel de sumbri mișună prin oraș. Totul e trist, apăsător, totul tace, cel mult, geme. Numai un tînăr scund și neastîmpărat umblă hai-hui pe străzi îmbătat de fericire. Din cînd în cînd, duce mîna la piept și pipăie niște scoarțe groase dintr-un carton de calitate inferioară. E carnetul de lucrător strungar. Cu cîteva ceasuri mai înainte l-a fost înmînat de la Camera de muncă. Cine mai e ca el?... E om de sine stătător, cu meserie. Familia lui e o familie de muncitori de port. Cei mai mulți își cîștigă traiul cu cîrca. El nu va mai trebui să țină fruntea în pămînt ca să cîștige o bucată de pîine. Cine mai e ca el?!...

Și pornește mai departe pe străzi, hai-hui, beat de fericire, prin orașul moborît, pe lîngă Dunărea tulbure.

Într-un tîrziu ajunge acasă. În geam, un ordin verde. E chemat să fie trimis pe front. Totul se prăbușește.

★

Tot Galați, o mie nouă sute patruzeci și cinci. Dunărea e însorită, orașul vesel. Dar vesel ca un invalid întors acasă. Urmele războiului sînt de nesters. Dar nemții au dispărut, alți zori s-au arătat, oamenii sînt optimiști și încrezători. Numai că, puterea economică e încă în mîna celor avuți, iar cei avuți stau și mănîncă din osîndă, și-nchid fabricile, opresc lucrul, și lasă oamenii pe drumuri. Ce le pasă! Ei au osîndă. Au osîndă și înverșunare împotriva stării de lucruri care se întrevede.

Un bărbat tînăr într-o tunică militară fără epoleți, bate la ușa unui birou:

— Bună ziua, știți, eu sînt strungar; am și carnet de la Camera de muncă, poftiți... Știți... m-am desconcentrat și caut de lucru... Nu cumva, la dvs...

Dar înainte ca el să fi terminat de făcut oferta, capul celui din spatele biroului, sau o mînă, sau privirile au și făcut un gest negativ:

— N-am dom'le L.. Eu îi concediez și pe cei angajați pînă acum.

Girleanu iese în stradă, descheind cîțiva nasturi de la tunica fără epoleți. Simte că se sufocă. Simte cum ciuda și ura năvălesc în el înfierbîntîndu-l. De două zile caută. Frontul l-a slăbit. La internorizat. Căutările acestea, și mai mult. Nu mai e băiatul care alerga vesel pe străzile Galaților. A devenit un bărbat încruntat, neîncrezător. Mai încearcă în cîteva locuri, dar, încă înainte de a termina de făcut oferta, capul, sau mîna, sau privirile celui la care solicită, au și făcut gestul negativ.

Seara, tîrziu, ajunge acasă, deschide sertarul unei noptiere vechi, aruncă în el carnetul cu scoarțe groase din carton de calitate inferioară. A doua zi, pornește împreună cu fratele său spre port și, ca toată familia sa, se așează pe chei așteptînd să-i pice cîte ceva de cărat.

Ah, și cum s-ar mai fi dorit în fața unui strung! Era, de mulți ani, singurul său vis. Altceva nu i-ar mai fi trebuit toată viața.

★

Ca dovadă că aceasta nu era o simplă veleitate, ci o dorință sinceră, izvorîtă din cele mai serioase aptitudini, cîțiva ani mai tîrziu, Luca Girleanu este unul dintre cei mai buni strungari de la „Centrul mecanic Galați".

S-a mai împlinit, are o față liniștită, de om sigur pe el. Ba dacă îl observi bine, afli în ochii lui o undă de visare, de romantism. Se oprește în fața unei clădiri înalte și albe de pe strada principală și, cu vinovată neîndeminare, se adresează bătrînului de la poartă:

— Unchiule, vrei matale s-o chemi pe sora Viorica?

Iar cînd sora Viorica apare într-un suflet și plină de încîntare în ușa spitalului, îți dai seama clar de unde venea unda visătoare din privirile lui Girleanu

— Am venit să te rog să mă ierți; n-am să pot trece să te iau, sînt chemat la Sfatul popular, se scuză el... Cum facem?

Dar, parcă asta-i o problemă!... Doi îndrăgostiți soluționează întotdeauna chestiunile de timp și spațiu, așa că — ceva mai tîrziu, — Luca Girleanu pășește liniștit în cabinetul președintelui Sfatului popular. Este așteptat. Mai mulți membri ai Comitetului Executiv se află de față, se află și un deputat în Marea Adunare Națională...

— Tovarășe Girleanu, i se adresează și solemn și prietenos președintele, pentru meritele dumitale deosebite ca strungar la „Centrul mecanic", pentru inovațiile pe care le-ai făcut, pentru contribuția pe care ai adus-o la realizarea și depășirea planului de stat, Prezidiul Marii Adunări Naționale te-a decorat cu „Ordinul Muncii" cl. III-a...

...Omul care umblă hai-hui pe străzile Galaților, beat de fericire, parcă amintește de adolescentul de odinioară. Numai că, acum, fericirea are baze sigure, certitudini de nezdruncinat. La balcoanele caselor, fluturâ steagurile roșii și tricolore cu care poporul muncitor, stăpîn pe soarta și pe țara sa, sărbătorește ziua de 1 Mai.

Ce-și poate dori mai mult omul care cu vreo 5 ani în urmă trebuia să renunțe la meseria iubită, pentru că nu avea unde să se angajeze?

Numai că Luca Girleanu trăiește acum într-o altfel de societate. Perspectivele lui sînt din ce în ce mai largi. Posibilitățile de a fi un tehnician cît mai bun, sînt din ce în ce mai multe. Așa că, se hotărăște: își va completa studiile medii.

★

București, 1958. Clădirea bătrînă, cu ferestre mari, curți înguste și podoabe de faianță colorată, a Politehnicii. Decanatul Facultății de Mecanică. Un om mărunt, grăsun, între două vîrste, semnează un document sub o rubrică unde scrie „semnătura absolventului". Luca Gîrleanu primește astfel diploma. E inginer. În fața ochilor îngustați îi apare Dunărea curgînd lată, tulbure, un colț din cheiul cenușiu și un bolovan pe care se așezase, așteptînd să i se dea să care ceva. Își amintește și de carnetul de strungar, cu scoarțe groase, din carton de calitate inferioară, așa cum l-a aruncat, ne-trebuincios, în fundul sertarului unei noptiere.

— Ei, te-ai hotărît, primești oferta noastră, vrei să rămîi asistent?... îl întreabă decanul.

Luca Girleanu chibzuiește o clipă: are 36 de ani, a ajuns inginer, așa cum n-ar fi îndrăznit niciodată să viseze. Ce-i trebuie mai mult?... Dar soarta lui, legată de soarta țării sale, nu-i dă pace: primește; se va apuca și de asta; va merge și mai departe; începe la 36 de ani cariera științifică; nu-i nimic, toate căile îi sînt deschise...

— Primesc, tovarășe decan!

★

Acestea sînt ipostazele (precizez: de pînă acum) ale biografiei lui Luca Girleanu. După cum vedem, a avut parte de mari satisfacții, dar nu se poate spune că a avut parte și de tihnă. Ei bine, atunci, am simțit nevoia să mă întreb: „De unde, la acest om, seninătatea, calmul siguranța de sine care, în nici un caz, au sînt caracteristice începuturilor?"

Explicația, cred că o găsești numai cunoscînd mulți, foarte mulți oameni care în anii aceștia s-au bucurat de marile posibilități de a urma același drum. E o seninătate dată de certitudinile omului sigur pe împrejurările sociale în care trăiește.

Incitat de atmosfera de tihnă și mulțumire sufletească din familia lui, i-am spus lui Luca Girleanu:

— Cred că soția dumitale îți admiră foarte mult evoluția...

El a zîmbit modest:

— Nu știu dacă are timp.

M-am gîndit o clipă și i-am dat dreptate:

— Da, profesiunea de soră de caritate cere multă preocupare.

— Iar cea de medic, cere și mai multă, mi-a răspuns el.

Corneliu Leu

Desene de Tia Peltz

Nina Cassian

Toamnă moldavă

Au fost toamne sumbre, somptuoase
ca decadența unui imperiu...
Ce sunet orgiac cutreiera ținutul !
Gemea culoarea, sătulă de ea însăși,
pînă cînd, năpraznic năruindu-și
acoperișul incendiat,
descoperea schela pădurii, fumegînd...
Și se sfîrșea un timp.

Mi-e toamna de acum suavă
și fără de cruzime.
Mi-e dulce frunza ; apele
intineresc ciudat în lumină.
Și aștept o iubire transparentă
ca aceste văzduhuri în care potecile-și strecoară
afluenții de aur...
Începe-un timp.

Industrie

Priveliștea tresare, îndrăgind
geometria nouă, de sticlă și argint,
a fabricii de zahăr,
în care am văzut cum sfeclele prelungi
(îngrămădite căpățini de porc)
ajung prin tainice, gradate munci,
la purul maldăr de cristale dulci
și la silozul uriaș spre care urci
pe răcoroase trepte albe
ca, sus, să te întîmpine deodată
verzuia respirație a unor sori profunzi
pe care-i bănuiești, la care nu pătrunzi...
E zahărul ce-a străbătut în fața mea
drumul superb de la pămînt la stea !

O, suflet magic al Industriei
care trezești în aurul toamnei, ca-ntr-un clei
de zahăr, iuți impulsuri omenești —
slăvită fii, industrială oaste
ce din pămîntul îndărătnic dezrobești
cristalele desăvîrșirii noastre.

●

Nicolae Tăutu

În vizită la Enescu

Mariei, Ninei și lui Ali

Cînd am sosit, tovarăși, mai țineți oare minte
Cum ne-a ieșit livada cu aur înainte ?

Sta cumpăna tîntinii o mină argintie,
Întinsă între moarte și între veșnicie !

Pe harta nesfîrșită a toamnei din podgorii
Trecea prelung arcușul ce-l lunecau cocorii !

Ne-am așezat pe bancă sub nucul din grădină
Și-am așteptat, din larguri, stăpînul să revină...

Autumnale torțe ardeau nestins pe culme,
Să lumineze calea celui întors din lume.

Se ridicau pe vîrfuri, la garduri, merii goi,
S-audă diligența venind din Dorohoi...

Și flori întîrziate, un strat de tufănele
Cald se doreau cuprinse de palmele lui grele !

Dar a pornit de-aproape, glas tainic de vioară
Desprins de peste vreme cu brumele în seară.

Și cîntecul pe inimi cu nevăzute fire
A coborît năvodul de armonii, subțire.

Iar plasa fermecată creștea imens în zare
Trecînd de munți și ape, în slăvi peste hotare

Vii coardele întinse păreau meridiane
Înconjurînd tot globul cu foșnet de liane...

Ion Bănuță

Vrăjitorul

Lui Ion Chiriluș din Vatra Dornei, maestru al fluierului

Fluiera lui Chiriluș, măiastră,
scoate vrăji și sfinte armonii
din păduri, din cîmp, la cununii,
din trecut și de prin vremea noastră.

Din înălțuri cade ciocîrlia, —
trupul i se face nevăzut —
și te miri cum or fi încăput, —
într-un fluier — trilul și tăria.

Fluierul din lume tot adună
freamătul de brazi și de izvor,
dragostea și dorul călător
și căruțele ce-n goană sună.

Se ascund adînc în el din vremuri,
doinele, păduri, armii de turci,
focuri la conac, țărani cu furci...
cînd asculți te stringi și te cutremuri.

Fluiera lui Chiriluș măiastră,
scoate vrăji și sfinte armonii ;
și jucăm pe fostele moșii
după datină și după vrerea noastră.

●

Niculae Stolan

Săgeata învingătoare

Cînd fost-a să se-nalțe mînăstirea
Țintise decît Ștefan mai departe
Un biet arcaș, pre domn mihnindu-l foarte,
De parcă-i sorocise mazilirea.

De-aceea-i fuse dat să intre-n moarte
Arcașului ce-i clătină mărirea.
Chiar dacă, mai viteaz fiind, oștirea
Putea în lupte însuși el s-o poarte.

Dar noi pe urmele săgeții-acele
Oriunde și oricînd învingătoare
Vom înălța coloanele-altor schele

Și-alai, nu clopote-or să sune-n zare,
Ci s-or chema sirenele-ntre ele
Ca păsările, noaptea, prin fîstare.

Putna, noiembrie 1960

Meditație la Toance

Cu versurile veșnic temerare,
Din codri inimii cînd te desprinde
Cu cîngi de valuri, apriga viltoare,
Spre-a te purta apoi în lungi colinde,

Așa mi te închipui, poezie,
Luîndu-te cu Bistrița la trîntă...
Dar oare vei ieși din bătălie
Precum la Toace-o plută, neînfrîntă ?

Sus, în cetate la Suceava...

ȚARA DE SUS

La început de noiembrie, Suceava ne-a primit cu zîmbet primăvăratic, soarele arătîndu-se în toată strălucirea pe bolta fără urmă de nor. Aceeași lumină plutea în privirea cinstitelor gazde, care ne-au întîmpinat la gară spunîndu-ne : „Bun venit în Țara de Sus".

Vom avea o săptămînă frumoasă — a murmurat careva dintre noi ! Și cîte s-au petrecut pe urmă au dovedit că nu se înșelase.

În mai puțin de o săptămînă, cei treisprezece scriitori bucureșteni au străbătut ținuturi încîntate, la munte și la cîmpie. Au stat de vorbă cu oamenii, i-au ascultat povestind, i-au văzut la lucru, le-au împărtășit poemele, gîndurile, amintirile...

Prin fața ochilor noștri uimiți s-au perindat turnurile zvelte și albe ale cetății zahărului de la Bucecea, nesfîrșitele întinderi de pămînt ale colectivei din Roma, minunile policrome ale Suceviței și Voronețului, sălbăticia măreață a Văii Bistriței de la Toancele la Barnar.

Cine-ar putea uita cum ne-au primit constructorii noului Combinat de mobilă de la Suceava, colectiviștii de la Calafindești, minerii de la Iacobeni și Leșul Ursului ?

În această din urmă așezare am ținut una din cele mai neobișnuite și mai emoționante seri de poezie ale „Luceafărului". În lipsa curentului electric, gazdele au așezat pe masa poeților lămpașele de miner și versurile s-au citit la aceeași flacără tremurată care călăuzește pașii muncitorilor din adîncuri...

La Cîmpulung-Moldovenesc, membrii Cercului literar din localitate au ținut să ne facă o plăcută surpriză, întîmpinîndu-ne cu versurile bătrînei poete populare, Elisabeta Țîmpău, pe care s-a ostenit să le rostească în dulcele grai moldovenesc însăși autoarea...

La Calafindești, pe Siret, sus în capătul țării, 600 de țărani au ținut să ia parte la prima întîlnire cu niște scriitori în carne și-n oase. Cu toată bunăvoința, în sală n-au încăput decît patru sute. Dar ceilalți n-au plecat : s-au îmbulzit la uși și la ferestre și au stat așa un ceas și jumătate, ca să aibă totuși sentimentul participării la o asemenea petrecere inedită...

Pretutindeni, la orașe și sate, printre mineri și constructori, printre țărani și tractoriști, printre pionieri și elevi — solii noii noastre literaturi au fost primiți cu o dragoste și cu un interes care nu se pot cuprinde în cifre, deși acestea sînt și ele îndeajuns de grăitoare : 17 șezători în 6 zile, la care au luat parte peste 5.000 de ascultători.

— Vom avea o săptămînă frumoasă ! — a zis careva, la sosire, judecînd după lumina cerului și a privirilor care ne întîmpinau.

Și dacă timpul ne-a fost arareori potrivnic, oamenii locului s-au arătat cu totul vrednici de faima ospitalității moldovenești, de la Comitetul regional de partid și Sfatul popular regional, pînă la plutașii din Vatra și gospodarii din Roma.

Nădăjduim că veți întîlni, în paginile de față, iubiți cititori, ceva din bucuria și frumusețea cu care ne-au dăruit la începutul acestei toamne primăvăratice gazdele noastre din Țara de Sus.

Dan Deșliu

Maria Banuș

Pasărea albastră

N-ați mai apucat vremea cînd la băcănia din colț, printre butoaiele de scrumbii lăcuite cu aur și măsline strălucitoare, printre șiraguri de roșcove și foi groase de pistil de caise, mai și scorțos, trona căpățîna de zahăr ! Nu, nici eu n-am mai apucat-o !

Dar am văzut-o, mai vie decît ar fi fost aevea, în visurile copilăriei : albă, țuguiată, înfășurată în hîrtie bleu, înaintînd pe două piciorușe prea subțiri pentru trupul ei voluminos — disproporționată, comică și familiară. Cobora de-a dreptul din feeria lui Maeterlink, Pasărea albastră, pe care o citisem în Revista Copiilor a regretatului C. Costaforu.

Mi-am amintit de acest univers al basmului, scufundat demult în negura copilăriei, deunăzi, cînd am vizitat fabrica cea nouă de zahăr de la Bucecea, în preajma Botoșanilor.

Toată e o invitație la vis. De cum o vezi, pe dinafară chiar, albastră, de un albastru naiv — ca foița din care se confecționează rochițile micilor balerine pentru serbări preșcolare — de cum pătrunzi în hala cea vastă, de metal și sticlă, cu recipiente argintii, strălucitoare din tablă de zinc, cu lumină bleu, cu lumină vernil, cu miros acrișor de borhot, cu miros dulceag și ars de cremă caramel, cu micile senzație, un gînd de poet. Urcam pe estacadă, de-a lungul benzii rulante, prin pulberea fină și albă de zahăr. Tălpile lăsau urme ca-n zăpadă. Și hainele se acopereau de același praf alb, mărunt.

Ajunși în galeria de sus a silozului, ne-am trezit deasupra unui imens hău cenușiu. Din străfundurile lui urcau parcă vaporii și cețurile albăstrii ale genunilor de la-nceputurile lumii.

Printr-o ciudată — sau poate, firească — asociație de idei și senzații, mi-am amintit de niște suitori pe care am cobo-

rît și am urcat în mina din Lupeni.

Am revăzut praful cel negru și umed și viscos prin care plescăiau bocancii de miner și praful cel negru de pe hainele de protecție și de pe fețele noastre.

Am revăzut pereții abrupți, cu sclipiri de diamant negru, ai abatajului — cameră, și pieptul șiroind de sudoare al minerilor.

Mi s-a părut — și n-a fost doar o părere — că înțeleg mai bine unitatea profundă, de nesfărîmat, dintre cei doi poli, cel negru și cel alb, ai industriei noastre.

Mi s-a părut că mă aflu în mijlocul unei suite de trepte și de coloane, în inima unei arhitecturi grandioase, perfect echilibrate. Era chiar arhitectura teoriei lui Lenin despre construcția socialismului.

Urcam, de la temelia cu străluciri de diamant negru a industriei grele, pînă sus, sub bolta apoteotică a pralului dulce de zahăr.

El cădea lin, alb, mărunt, ca o ninsoare, într-o zi binecuvîntată, ferită de viscole, pe umerii tuturor, tuturor, tuturor.

Dragoș Vicol

Plutașul

Cu Nichita am umblat la școala primară. Pe amîndoi ne-a urechiat domnul Max Vasilovici — odihnească-se în pace. —, amîndoi am bătut cărările spre vîrful Oușorului, amîndoi ne-am tăvălit în apa de argint a Dornei și tot amîndoi ne-am înfruptat din merele sîntilieștilor ale părinteului Pauliuc, de la biserica de pe deluț.

Cînd am mai crescut, ne-am pierdut unul de altul. Mai bine de douăzeci și cinci de ani nu l-am mai văzut pe Nichita și nici n-am auzit de el. Îmi aminteam însă trestiile cu vîrfuri galbene de pe malurile Dornei, în care ne pierdeam amîndoi căutînd o pădure, și coasta din spatele casei noastre care mi se părea uriașă și amețitoare ca o prăpastie, și îmi era dor să le revăd.

Cînd le-am revăzut, mi s-a părut că, de cînd am plecat, toate s-au gîrbovit de vreme și bătrînețe : trestiile nu-mi ajungeau nici pînă la brîu, iar coasta devenise un biet derdeluș... Și parcă nici Oușorul nu mai avea puterea să privească în ferestrele ceriului... Dar, ciudat lucru ! Revăzînd locurile, l-am revăzut, în închipuire, și pe Nichita. El nu se schimbase ; rămăsese pe măsura lumii aceleia a trestiilor și derdelușului, un băiețandru smead, cu ochi albaștri, îndesat la trup, îmbrăcat cu itărași albi și cămașă cu pui, având la brîu un lănțuc galben și un briceag cu plasele argintii în formă de pește.

M-a întîmpinat cu același „Măi, tu, mai ! Vii cu mine a afine ?" Și după o așteptare de cîteva clipe m-a ispitit : „Mergem la Piriul Pintii... Grăiesc eu cu ciobanii să ne cînte despre Pintea Haiducul !".

Știa că ispita aceasta e un fel de iarbă a fiarelor în mîna lui. Îmi plăceau nespus de mult poveștile haiducești.

...M-am despărțit atunci de Nichita fără să mai pot merge cu el „a afine" și nici la Piriul Pintii... Dar am rămas și mai departe cu aceeași amintire a lui săpată în inimă...

★

Acum cîțiva ani drumeteam pe Valea Moldoviței în sus, spre pădurile adînci care ascund o străveche mînăstire cu minunate picturi din veac Treburi scriitorești mă mînau în ospețe la tăietorii de pădure din părțile acelea și, ajungînd la Moldovița, cineva m-a îndrumat la I.F.E.T.

M-a primit directorul, un bărbat înalt, voinic, negricios, cu ochi albaștri, cu niște mîini de Sfîrmă Piatră, îmbrăcat simplu: pantaloni de cîzmă, cîzme și o bluză de vînt cam ponosită. La prima vedere mi s-a părut un om aspru și mă așteptam să mi-o taie scurt :

— Astea-s fleacuri ! Ți s-a ocupat !...

Dar nu s-a întîmplat așa.

Directorul mi-a cerut delegația, și-a lunecat privirile peste ea și-a început a se uita la mine atent, din cale-afară de atent.

La o vreme a prins a zîmbi și-ntinzîndu-mi delegația, zise :

— Bine, tovarășe ! Din partea noastră tot sprijinul...

Și s-a așezat zîmbind mereu. M-am așezat și eu, în fața lui, de data asta nedumerit : de ce zîmbește ?

— Pe la Candreni ați mai fost ?

Am tresărit... La Candreni !.. Acolo am copilărit. Dacă mă cunoaște de ce mă ia cu „ați mai fost" ?

I-am răspuns tot cu o întrebare :

— Sînteți din Candreni ?

Directorul zîmbea, zîmbea mereu. Își scoase țigările și întinzînd pachetul spre mine, îmi spuse mai mult în șoaptă :

— Am fost coleg de clasă cu dumneavoastră..

Coleg ? Atunci de ce mă iei cu „dumneavoastră" ? Îmi veni să-l întreb, dar nu acesta era lucrul cel mai de seamă.

Îl întrebai :

— Cine ești ?

— Nichita...

Cînd ne-am îmbrățișat mie mi-au pîrît oasele. Ne vedeam amîndoi lacrimile emoției și simțeam în inimă o căldură care mușat trebuia potolită cu un pahar de vin.. Ne vedeam după mai bine de douăzeci și cinci de ani, oameni cu rosturi și așezare, el director de întreprindere forestieră, cu probleme și greutăți, eu diac la curțile poeziei, și amîndoi bărbați pe-aproape de amiaza vieții.

★

Mai deunăzi m-am reîntîlnit cu Nichita în Vatra Dornei.

— Vii la plute ? m-a întîmpinat el.

— Dar... vorbești cu plutașii să ne cînte balada lui Pintea ? am zîmbit eu.

— Vorbesc!

Am pornit cu autobuzul verde al plutașilor.

Pe drum, Nichita mi-a povestit că nu mai e director, că și-a îndeplinit sarcinile ce le-a avut și că a cerut să se întoarcă la meseria lui.

— Eu îs plutaș...

— Și nu-ți vine greu după atîția ani? l-am întrebat eu.

Nichita a dat din cap.

— Nu mi-e tocma: ușor... Unde mai pui că astăzi dau un fel de examen... Plutăresc pentru întîia oară de cînd m-am întors. Toți o să fie cu ochii pe mine...

Mi-am dat seama că prietenul meu e tulburat. Pe cît era de voinic și de puternic, pe atît era de emoționat. Și asta se vedea din aceea că mereu îl ghiontea pe șoferul autobuzului să mărească viteza, ori neștiind ce să facă cu mîinile, își rodea cîte-o unghie, ca apoi, rușinîndu-se, să-și scoată țigările, inutil însă pentru că tot atunci îl admonesta tăblița de deasupra parbrizului : „Fumatul oprit" !

Autobuzul suia, duduind și pufăind, spre Cîrlibaba, spre adîncul munților, pe marginea panglicii de argint a Bistriței, spre schelele de legare a plutelor.

Era o dimineață cu văzduhul senin și fraged ca florile de albăstrele ; răcoarea cetinii înrourate, plină de mireasmă, ne mîngîia obrajii și ne îmbăta.

Cînd am ajuns la schelă, plutașii, răzimați în cozile țapinelor, se uitau la Nichita ca la ceva de pe altă lume. Cineva întrebă, în zeflemea :

— O mai fi știind ce-i tuiacul?

— Băgați de seamă să n-apuce cîrma cum se ține condeiul!... i se alătură altul

Nichita încercă să-i înfrunte cu rîsul, cu voia bună. Răspunse :

— Tie dacă ți-ar da cineva condeiul cum l-ai ține?...

Plutașii rîseră și ei. Erau porniți pe glume. Îi erau prieteni de demult, numai că acum nu mai aveau încredere în priceperea lui la plutărit. Părăsise de-atîta timp bulboanele și homoroancele, spranga și țapina!.. Trebuie că uitase totul, în timp ce ei cuceriseră bătălii mari pe Bistrița cea nărăvașă : purtaseră plute cum nu s-au văzut altă dată și cîștigaseră o îndeminare nouă în toate.

În vad, vreo zece plute își așteptau pornirea. Nichita și-o alese pe cea mai mare, pe cea mai lungă. Tăie un buliaș și-l înfipse în botul plutei. Apoi își rînduri cele de trebuință și-și potrivi dălcăușul.

— Pluta asta n-ajunge la Iacobeni, măi Nichita ! vorbi un plutaș mai vîrstnic apropiindu-se de vad cu tot grupul după el. Avea în glas o nuanță de dojană, dar și de bunăvoință. Parcă-i era milă de nepricepere fostului director.

— Ba are să ajungă, rosti prietenul meu, liniștit. Cu pluta asta numai bine acoperim nevoile fabricii pînă la sfîrșitul săptămînii...

Plutașii de pe mal se uitară unul la altul. Asta era prea de tot ! După ce că vor să-l ajute — cît a fost glumă a fost — tot el îi face pe deșteptul ?

— Nu-i știi rîndul !... Și-apoi azi nici nu ai așternut de apă ca lumea, măi omule ! se înfurie plutașul cel vîrstnic.

— Orice așternut e bun dacă știi cum să-l tentiți pe el... Dați-mi drumul să pornesc eu cel dîntîi și-o să vedeți !

— Treaba ta! Dă' să te ferească cerul să ne-nchizi calea! conchise plutașul și se urni la treburi, cu tot grupul după el.

— I s-o suit direcția la cap ! pufni omul. Numai că aici nu-i ca la direcție...

Ceilalți dădură din cap a încuviințare, numai dălcăușul lui Nichita, un băietănaș de vreo șaptesprezece ani, gîndi cu glas tare:

— Dacă o duce pînă la fabrică să știi c-a fost derector o dată !

Peste puțin timp începură a izbucni strigătele :

— Haitul ! Vine haituuul !... Fiți gata !

Apa de argint a Bistriței se tulbură și crescu vuind.

...Mi-am făcut socoteala că dacă aș coborî pe apă cu Nichita s-ar putea să rămîn împotmolit undeva în singurătăți. Dacă nu-l „așternut" ca lumea... Dacă n-a plouat destul în munți !...

M-am urcat în autobuz și am pornit odată cu pluta lungă și lenească a prietenului meu.

— Drum bun ! i-am urat.

Nichita m-a amenințat cu degetul ca și cînd ar fi spus : „Are să-ți pară rău !" și a prins a se opinti la cîrmă, dominînd cu statura lui apele, plutele, malurile...

★

În aceeași seară l-am găsit pe Nichita la restaurantul „Valea Dornelor" cu toți ceilalți plutași. Vîrstnicul își tot ridica halba cu bere:

— Să trăiești, tovarășe Nichita !

„Măi Nichita", era acum „tovarășul Nichita"...

Băietănașul cel de vreo șaptesprezece ani le istorisea celorlalți :

— Să știi că a fost derector o dată !... A purtat pluta ca pe-o suveică, dom'le ! Ce plută ! Parcă înhămase apa la plută... La homoroancă...

— Să trăiești, tovarășe Nichita!... Ce cîntec poftești să comand? se îndesa vîrstnicul cu vorba.

Nichita tresări. Cîntec ?... Întrebarea aceea spunea tot. Spunea că oamenii din jur îi-au dat nota cea mai mare la examen! Cînd îl întrebi pe un om ce cîntec vrea să asculte, înseamnă că-i dăruiești inima ta.

— Să cînte cîntecul nostru, al plutașilor! răspunse el și ridicînd halba de bere, o închină spre mine și-mi șopti:

— Îs fericit și mulțumit, prietene... Îți dai seama ?

Îmi dădeam seama. Orchestra începu cîntecul plutașilor și-n clipa aceea eu îl revedeam pe Nichita în luptă cu apa, dominînd cu statura lui valurile, plutele, malurile și-mi părea nespus de rău că nu l-am însoțit.

Dumitru Corbea

PREȘEDINTELE

În sat s-a vestit că va fi înlocuit vechiul președinte. Gospodăria nu mergea, da înapoi. S-a auzit că va veni tovarășul Bîrliga.

— E prea tînăr și n-are experiență, ziceau unii.

— E tînăr, dar are mintea isteață, răspundeau alții. El a ridicat sectorul zootehnic și pe lîngă asta, nu-i din aceia care umblă după măriri, după fel de fel de șolticării. Are dragoste de colectivă.

Neamurile vechiului președinte se luau la ceartă cu susținătorii lui Bîrliga :

— Ce, e mai bun Bîrliga ? Nu-i mai bun ! Degeaba umblați voi. Nu veți reuși. Ne ducem la raion, ne ducem la regiune...

Intra în vorbă cîte un colectivist mai vîrstnic și încerca să potolească cearta din drum sau de pe ogor. Începea a înșira pe degete ce a făcut și ce n-a făcut fiecare președinte, ce a luat și ce n-a luat din averea colectivă, ce greșeli a făcut, de ce e bun și de ce nu e bun.

În acest timp, în grajdul vitelor, secretarul de la raion, responsabil cu problemele agricole, sta de vorbă cu brigadierul Bîrliga :

— Pe cine crezi c-ar trebui să-l punem președinte, tovarășe zootehnician ?

Bîrliga se gîndi o clipă, apoi începu a-i înșira pe degete pe cei mai buni colectiviști. Îi pomenea pe cei de la vite, de la oi, pe cei de la vie și livadă, de la sectorul piscicol și avicol, pe cei care obțineau rezultate bune în toate sectoarele de activitate.

Bîrliga isprăvise de pomenit toate numele și tăcea, parcă căuta să-și aducă aminte dacă n-a uitat nici un fruntaș, nici un nume de colectivist harnic și priceput.

— Dar dumneata ce cusur ai, tovarășe Bîrliga ? N-ai vrea să fii președinte ? Ești un colectivist capabil, tînăr, energic și cu dragoste față de munca dumitale.

— Tocmai de asta nu mă vrea... Mi-i dragă munca pe care o fac. Am fost la școală, am învățat, m-am specializat și tocmai acum să părăsesc acest sector ?

— Nu-i părăsești. Ca președinte poți face mai mult decît ca brigadier zootehnic. În toate sectoarele poți face treabă bună. Fiecare sector trebuie ridicat la rangul de fruntaș.

— Dar sînt alții mai pricepuți decît mine...

— Care ? Te-am ascultat. Cunosc pe fiecare, am chibzuit, am cîntărit, dar nu văd nici pe unul capabil să facă gospodărie milionară. Ne trebuie un om bun ca președinte, fără vicii, fără patimi, fără să fie înconjurat de neamuri și prieteni de chefuri. Dumneata nu bei, nu umbli după rele. Zilele acestea ți se va rezolva cererea de intrare în rîndurile candidaților de partid. Sînt convins că vei fi un comunist bun.

Bîrliga a fost ales președinte. O colectivistă a luat cuvîntul la urmă și i-a urat spor la muncă în funcția în care a fost ales, zicînd :

— Să-ți cați de serviciul tău, să nu fii ca cei care au fost, care mai degrabă nu erau decît erau. De pe un drum veneau, pe altul se duceau. Președintele nu-i musafir în gospodăria lui ; președintele se scoală cel mai dimineață și se culcă cel mai tîrziu : asta înseamnă a fi președinte. Colectiviștii trebuie să aibă un exemplu...

În cîțiva ani gospodăria a devenit fruntașă pe raion, pe regiune. Colectiviștii veneau cu dragoste la muncă. Președintele și brigadierii nu mai umblau pe la garduri să-i convingă pe oameni să lase la prășit, la plivit, la săpat via și livada. Colectiviștii știau ce au de făcut. Munceau ca albinele, se întreceau brigăzile și echipele, oamenii, fiecare se străduia să obțină rezultate cît mai bune.

Într-o zi președintele a fost chemat la raion. I s-a cerut autobiografia. Nu se îndoia că era în verificare. De ce era în verificare ? Își făcuse stagiul de candidat și fusese primit în rîndurile membrilor de partid. Dăduse atunci autobiografie. Dăduse autobiografie și cînd fusese primit candidat de partid. A fost chemat o dată la raion, apoi a doua și a treia oară. Au venit și de la raion în sat și a aflat că un activist de partid s-a interesat de munca, de activitatea lui, de purtarea lui. Pînă și la vecini s-a dus activistul și i-a întrebat cum se poartă președintele acasă, cu nevasta, cu părinții. Din clipa aceea președintele n-a mai avut liniște. Nu dormea noaptea, nu mînca și se gîndea, își făcea socoteli. Voia să-și aducă aminte de tot ce făcuse de cînd era membru de partid, de cînd era președintele gospodăriei colective, ce spusese în adunări, la oameni, dacă a suduit, dacă a supărat pe careva.

— Culcă-te, omule, îi spunea nevasta. Nu vezi, de cînd te gîndești și nu dormi ți-au ieșit peri albi pe cap. Unde vrei să ajungi ? Ce ai ? Ai furat ? Te-au dat afară din partid ? Nu mai ești președinte ? Și ce dacă nu mai ești președinte ! N-au decît să te scoată ! Abia ai să fii mai liniștit. Era mai bine cînd erai crescător de vite. Erai mai liniștit la grajd... Nu-i nimic, vom munci cum am muncit și la început. Lenești să se teamă, nu tu, nu noi amîndoi. Sîntem învățați cu munca...

Bîrliga se făcea atunci că doarme. Sforăia dar gîndul era treaz și mereu cerceta anii, lunile, zilele.

În zori de zi s-a îmbrăcat și a plecat în sat, la gospodărie. În acea dimineață se ținea adunare la căminul cultural. Era chemat și el. I se pusese în vedere că nu poate lipsi... Tremura inima în el cînd a intrat în sala de festivități plină de lume.

A început ședința. Trebuia desemnat candidatul pentru Marea Adunare Națională. Bîrliga s-a liniștit. Nu era pentru el adunarea... Adunarea satului discuta cu totul și cu totul altceva... Era vorba de alegerea unui deputat, de o propunere prin urmare...

Cineva s-a ridicat din sală și a făcut propunerea.

— Eu îl propun pe tovarășul Bîrliga, președintele gospodăriei noastre colective. Gospodăria a devenit fruntașă, milionară și acest fapt i se datorește și lui în mare măsură. A știut să organizeze munca, a știut să mobilizeze lumea, a știut să se poarte...

Cinstea care i se făcea era atît de mare și neașteptată, încît atunci cînd i s-a dat cuvîntul nici n-a putut vorbi prea mult.

— Cinstirea nu mi se cuvine mie ci tuturor colectiviștilor fruntași. Mă voi strădui să fiu vrednic de încrederea care mi se arată... Țelul nostru este fericirea celor ce muncesc și acest țel am început să-l atingem. Din an în an ne apropiem de ținta noastră, din an în an trăim mai bine, mai omenește. La anul vrem să obținem rezultate și mai mari în munca noastră. Vom ridica mereu valoarea zilei-muncă. Vom ajunge la nivelul de viață de la oraș...

Bîrliga este deputat în Marea Adunare Națională. Despre el vorbesc ziarele, oamenii din sate. Este un exemplu de urmat pentru multe sate, pentru mulți țărani colectiviști.

Al. Ivan Ghilia

Reportaj la superlativ

Oh, oh, oh, săracă țara Moldovei !" oftau elegiac poeții trecutului repetînd geamătul stins de durere al bătrînului Neculce. Și asta pe bună dreptate, pentru că durerea nu era numai cronicărească, ea se transmisese prin timp, ca un blestem, și se întinsese ca o boală de moarte. De la faima sublimă și dreptatea marelui Ștefan, Moldova decăzuse treptat și dramatic trecînd prin iadul guvernării capitaliste, cunoscînd toată cazna celei mai brutale și mai sălbatice exploatări. Simplu vorbind toate stările de lucruri de atunci s-ar putea pune la superlativ. Adică : Moldova era cea mai vitregită de soartă: sărăcia cea mai neagră ales s-a cuibărit; bolile și umilințele și întunericul cel mai apăsător. Moldova lui Eminescu nu știa carte: Moldova grînelor bogate se stingea de foame; Țara Dornelor unde manganul (se exploata încă din 1770) se transformase într-o ciudată și îngrozitoare pădure de cruci. (minerii coborau în subteran, generații după generații, de la 12—13 ani și deasupra munților, printre brazi, creșteau și se-ndesau crucile); Moldova nu avea orașe, Moldova avea *tîrguri* și tîrgurile ei erau „locuri în care nu se-ntîmpla nimic"; satele — mari, adînci mări de „dureri înăbușite", în care unica lege era foamea și gîrbaciul și mai tîrziu în epoca de „civilizație" capitalistă, jandarmul cu patul armei; unicul mod de existență „să muncești pămîntul în parte" la boier, sau la chiabur și să mănînci mămăligă cu borș și-odată pe an, la hram, să te saturi de pîine; unica distracție și culturalizare predica preotului duminică dimineața de la biserică și clomăgeala de după amiază la crîșmă; și-n sfîrșit, unicul mod și cel mai cuminte de a-ți liniști toate durerile, cimitirul din marginea satului.

„Oh, săracă țara Moldove! !"

Țara Moldovei nu era săracă. Adîncurile pămînturilor ei erau pline de zăcăminte rare și de metale. Munții ei, înalți și bogați în brădeturi. Apele, bogate în pește. Dealurile, în livezi și pășuni grase. Cîmpiile, umbrite de păduri albastre. Văile, scăldate în izvoare și lunci. Și mai presus de toate și singurele produse rare, (mai de preț ca aurul și mai strălucitoare ca diamentele și care au scos Moldova din anonimat și uitare și din cînd în cînd au făcut să fulgere lumini tulburătoare peste cerul întregii lumi) au fost talentele nemuritoare, geniile rodite cu-o nesecată vigoare și dăruire de pămîntul generos al acestui capăt de sus al țării. Aici, prin munți, la tîrle vechi, cuibărite prin poene singuratece, printre stînci și hățișuri, *pe-un picior de plai, pe-o gură de rai*, s-a înălțat, într-un ceas memorabil pe care nu-l știm și l-anghițit timpul, acea melodie unică a Mioriței, în fața căreia timpul a rămas neputincios. Undeva mai departe între dealurile dulci, melancolizate-n amurgurile Livenilor, s-a auzit vioara lui Enescu și undeva pe aproape, pe-un alt deal vecin, lîngă un salcîm, prin piclele unei alte înserări și-a unei și mai mari singurătăți un om bîntuit de toate tristețile lumii și de toate durerile, lărgea simțirea și armonia universului cu-o nouă frumusețe: „Sara pe deal".

Dar să spargem vraja. Toți acești oameni (și Eminescu și creatorii anonimi ai Mioriței) se sfîrșeau în suferință și cu toată lumina pe care-o producea ființa și geniul lor, în jurul fiecăruia dintre ei continua să rămînă îngrămădit întunericul. Duhul prozei lui Sadoveanu îngenunchea treptele bibliotecilor, pana lui Luchian, înmuiată în suferință, suavitate și incandescență, crea marele poem de umbră și culoare al plasticei românești, arcușul lui Enescu vrăjise de mult urechea fină a Universului, dar trebuie spus cu toată cruzimea că, bunăoară, Petrache Lupu, ciobanul de la Maglavit, sfințit pe popi și de Carol al II-lea, era infinit mai cunoscut decît toți trei la un loc. Cînd se semna acea abominabilă listă de subscripție pentru cel mai mare poet al țării, bolnav, mișterul Țicu Arapu din Botoșani își tapeta grajdul cailor cu oglinzi de Veneția.

„Oh, săracă țara Moldovei !". Țara Moldovei cu toată bogăția ei ajunsese într-adevăr săracă: fusese stoarsă, secătuită, strivită. Ajunsese în sapă de lemn — la propriu și la figurat. Tăvălugul a două războaie mondiale s-a rostogolit peste trupul ei, tragic și sîngeros; secete nenumărate și cumpeni și tifosul exantematic și, mai nemiloasă ca seceta și tifosul și ca invazia lăcustelor care l-au îngrozit pe Ion Neculce, rapacitatea și invazia cea mare a boierilor (și-aici superlativul!) poate cei mai mulți și mai nesățioși din întreaga țară.

„Oh, săracă țara Moldovei !".

Țara Moldovei nu mai e săracă. Pentru prima dată în istorie bogățiile ei materiale și spirituale au intrat în patrimoniul poporului. Pentru prima dată în istorie Moldova nu *naște numai oameni*, ci și giganți industriali. Pentru prima dată socialismul scoate Moldova din anonimat, umilință și uitare, integrînd-o în circuitul modern al epocii automatizării și sputnicilor.

La Bucecea, în apropierea Siretului, pe cîteva zeci de hectare (folosite înainte pentru cultivarea căpșunelor) se ridică una din cele mai moderne și mai mari fabrici de zahăr. Am văzut, în peregrinările mele, multe fabrici, unele greoaie, apăsătoare și neprimitoare, rămase de la patronii pătrunși de calcul, care-și plasau banii pe centimetru pătrat; am văzut și fabrici noi, îndrăznețe ca siluetă și concepție, moderne și primitoare, dar nicăieri n-am întîlnit un atît de desăvîrșit poem arhitectonic, o îmbinare mai fericită de linii și culori, o bijuterie uriașă care se-ntinde, cum am mai spus, pe zeci de hectare cu rampele de descărcare, benzile rulante, bazinul de 5.500 m.c. de apă tulbure, gălbuie, cu tonuri ruginii (care se filtrează și se pregătește pentru recirculare) rezervoarele (trei de cîte 2,000 m.c.) pentru melasă și marele siloz de 20.000 vagoane pentru depozitarea zahărului (în tub uriaș de orgă, îmbrăcat în solzi argintii, de pe acoperișul căruia, poți sa cuprinzi panoramic întreaga curte cu rampele de descărcare, bunkărele și trenurile lungi, încărcate cu sfeclă, care apar de undeva, din cețurile lăptoase ale Siretului). În sfîrșit, impresia aproape derutantă o ai de îndată ce ajungi în fața fabricii, la intrare și chiar cu mult înainte, de cum pătrunzi printre blocurile nou construite și dai cu ochii de fabrică. Surprins, te crezi în piața Palatului Republicii, în fața blocurilor aerat geometrizate și fragile, cu geamuri luminoase și culori dulci, pastelate. Impresia de decorativ și lumină condensată în planuri monumentale se cristalizează definitiv cînd te afli înăuntru și dacă n-ar fi zgomotele și mai cu seamă mirosul dulceag și lipicios de zahăr, te-ai crede undeva într-o sală de sport. La capătul unei agitate călătorii prin bunkere, elevatoare, evaporatoare c-un ochi rotund de geam în care zărești în permanență un soi de spumă de bere învolburată, din malaxoare și centrifuge uriașe, zahărul iese alb și fin, parcă extras din lumină.

Zahărul e lumina soarelui și dulceața pămîntului și țăranul moldovean care mînca zahărul ca pe anafură și cam tot de atîtea ori pe an, a devenit astăzi cel mai bun cultivator de sfeclă și consumator de zahăr.

„Săracă țara Moldovei !".

Bogată țara Moldovei ! Geologii sondează adîncurile pămînturilor moldovenești, și-aceste adîncuri le rezervă încă multe surprize. Deocamdată zăcăminte incaloulabile s-au găsit în jos spre cîmpie, sulf și nisip, mai ales nisip, un nisip deosebit de fin, bogat în siliciu, care poate da naștere celor mai fine sticlării și cristale. Exploatările minei de la Miorcani s-au extins. De la Bucecea spre Dorohoi, pe sub pămînt, înaintează o conductă de apă și pe deasupra, peste ogoarele cu sfeclă de zahăr, trec zvelți stîlpii liniilor de înaltă tensiune. Stîlpii ajung la Dorohoi, dar nu se opresc; coboară și urcă dealurile copilăriei lui Eminescu și înaintează spre Botoșani și mai departe către Darabani. (Bicazul își va face cunoscută puterea regeneratoare pînă aici). La Dorohoi se va opri conducta de apă și pentru prima dată în istoria sa Dorohoiul va fi canalizat. Vor dispărea salcîmele și cu ele ultima amintire urîtă a trecutului. În primăvara viitoare, undeva în preajma gării se va începe construcția unei moderne fabrici de sticlă care va prelucra imensele bancuri de nisip, producînd sticlă industrială și lentile de mare precizie pentru aparate optice. Ve veni, prin urmare, după Botoșani, Suceava și Fălticeni, rîndul Dorohoiului să iasă din somnolența „locului în care nu se-ntîmpla nimic" și să intre și el în circuitul mare la contemporaneității.

„Oh, săracă țara Moldovei !"

„Dacă nu veneau 23 August, dacă nu veneau comuniștii — spune cu glasul cam înfundat moș Ion Martiniuc din Stînca Dorohoiului: — nici copiii copiilor noștri nu scăpau de datorii. Mureau datornici la bănci. Eu am muncit o viață întreagă, am 12 copii, au muncit și ei, cei mai mari care-au apucat timpurile acelea, și, de plătit tot nu ne-am putut plăti".

Stînca e un sat de *strînsură*. Oamenii sînt băștinași din Hilișeu. După primul război mondial s-a pus în vînzare moșia de la Stînca. Intîi la un preț moderat, apoi din ce în ce mai piperat și familiile fără pămînt (ca și a lui moș Martiniuc) și-au lăsat neamurile la Hilișeu și s-au strîns aici. Cum boierul cerea bani gheață, toată suma plătită o dată, s-au vîndut băncilor. Pe viață. Într-un mod foarte simplu: banii n-au putut fi strînși și duși la soroc, dobînzile au crescut, datornile s-au tot umflat an de an și dacă „nu veneau comuniștii nici copiii copiilor noștri nu scăpau de datorii". Acum satul e în întregime colectivizat. De un an de zile. E ceu mai tînără gospodărie colectivă din raion. Și ceu mai bună. Au pornit ca și construcția fabricii de zahăr de la Bucecea de la *pamînt gol*. Nimic altceva. Nici măcar un stîlp înfipt în mijlocul cîmpului să aibă vîntul de ce se agăța. „Dar la noi oamenii știu să muncească, nu se sperie de greu, pun osul, sînt uniți și dacă ne-am gîndit să pornim o treabă gospodărească, ne-am gîndit s-o pornim înainte de toate cu toți laolaltă. Ne-am înscris tot satul". Moș Martiniuc e membru de partid din '45, (copiii lui sînt și ei membri de partid, activiști, stăpîni pe tot felul de meserii, împrăștiați prin toată țara: Mihai la Bicaz, sudor; unul, ziarist la București; altul, miner în Valea Jiului; fetele măritate: una, Ileana, contabilă; Silvia, tehniciană la Gostat Siret; Lucia în clasa X-a medie; mezinul, Victor, la școala de mecanizare a agriculturii de la Pomîrla etc., etc.). Tatăl respectat al atîtor copii, moșu Martiniuc, comunistul veteran al familiei a înscris primul din sat în colectivă; a fost președintele Comitetului de inițiativă și primul președinte al gospodăriei. „Cînd am văzut treaba urnită din loc, mi-am dat demisia. Să vină altu mai tînăr, am spus, mai ager de picioare". Adunarea Generală l-a ales pe Ion Gireadă. „Bun băiat, priceput, comunist și el. De altfel la noi nu poate să fie nici o problemă — conchide moș Martiniuc —, oamenii sînt harnici și cinstiți. Noi, asta-i deviza noastră: cinste și dreptate. De asta ne-am unit, să trăim în cinste și dreptate".

„Oh, săracă țara Moldovei !".

Pe un perete la căminul cultural din Roma am zărit o reproducere cu acea vestită compoziție „Împărțitul porumbului" și m-am gîndit că ar trebui un pictor de geniu, contemporan al luptei cu inerția, receptiv la marile transformări ale vieții, care să dea o replică acelei drame astăzi pe deplin și pentru totdeauna rezolvate. Drama ieșirii din iarnă, terminarea porumbului, și disperarea care te cuprindea după ce măturai și ultimul strop de făină din pod și plecai legănîndu-te în vînt, pămîntiu, cu opincile sparte-n picioare și căciula-n mînă, smerit, spre coșerele boierești. Aici disperarea creștea; erau și alții ca tine, îi-o luaseră înainte, îi găseai adunați lîngă coșere, așteptîndu-l pe boier, și, după frunțile lor plecate-n pămînt, după capetele lor descoperite și după ochii lor stinși, scurși și ei în pămînt, tulburi și goi ca pămîntul, înțelegeai fără putință de amăgire că nu-i nimic de făcut, că totul e-n mîinile boierului, porumbul și foamea copiilor tăi și-a nevestei, și-a tatălui care se stinge pe cuptor îmbolnăvit de pelagră; boierul avea în mîinile sale porumbul, mîncarea, ieșirea din iarnă, și dacă-ți dădea un pumn de mălai, o jumătate de sac, trebuia să-l drămuiești bine, să ieși din iarnă, să trăiești, să-l împingi și pe bătrîn să mai apuce o primăvară, să mai apuce o vară, ca să te poată ajuta să te plătești boierului pentru porumbul împrumutat. Asta era, *dar asta s-a dus*, a rămas numai în tablou! lui Luchian. În reproducerea palidă agățată pe peretele căminului cultural din Roma, și colectiviștii se opresc în fața ei și-o privesc lung, cu atenție, ca pe ceva straniu, și pe chipul lor alunecă o umbră aspră, repede alungată. Apoi oamenii ies afară, se strigă cu voci grăbite, se-ndeamnă unii pe alții și pornesc la treburi Replica la împărțitul porumbului lui Luchian a dat-o însăși viața, au dat-o gospodăriile agricole colective. Fără multe comentarii : Nicolae Hașoschi, (membru de partid din '45 de pe front, de la sfîrșitul luptelor cu Germania hitleristă: printre primii înscriși în colectivă și membru în consiliul de conducere al gospodăriei de 7 ani) din 300 zile muncă făcute împreună cu soția anul trecut și-a construit o casă „ca la oraș", de cărămidă, cu 4 odăi mari, verandă în față, podită pe dinăuntru, cu acoperișul de țiglă (=200 zile) și restul produselor obținute pe 100 zile și le-a oprit pentru mincare. Hașoschi are 3 copii mici, 2 fete și băiatul cel mare în clasa treia. Anul acesta nevastă-sa n-a muncit, „s-a ocupat de casă, de copii" el singur, Hașoschi, a făcut (pînă la sfîrșitul lui septembrie cînd am stat de vorbă cu el) 220 zile muncă. „Și cum crezi ? O să-ți ajungă ? O să ai pentru tot anul !? I-am întrebat. Notez, cuvînt cu cuvînt răspunsul lui : Cu 200 de zile trebuie să trăiesc *boierește*, tovarășe. Păi dacă anul trecut din 300 de zile, cum ți-am spus, mi-am făcut casă, acuma-s șef, trebuie să trăiesc boierește. Ba încă am și de mobilă".

Hașoschi nu e un caz izolat. Dimpotrivă. Aș putea spune (lucru pe care-l recunoaște și el) că nu „se prea omoară de loc": e paznic la grădina de zarzavat și un paznic orice ai face „tot paznic rămîne". Cu Miron Mihai și Gioacaș Constantin, da, e altceva: „fiecare apropie 1000 de zile" — dar între paznicul Hașoschi și Gioacaș se înscrie media generală a gospodăriei și media aceasta o exprimă, cel mai fidel tot cifrele: 269 de case noi; casele vechi cîrpite și refăcute; 48 aparate de radio, butelii de aragaz, mobilă — președintele Bîrliga: mobilă de comandă, 10.000 lei. — Și nu e singurul. „De cinci ani nu mai iese nimeni descult în sat, nici cu opinci".

Frumoasă și bogată țara Moldovei !

La Botoșani, lîngă Ipoteștii lui Eminescu, la cîțiva kilometri, într-un sat numit Cucorani, un om trecut de mult de vîrsta tinereții și a maturității și ajuns la vîrsta deplinei înțelepciuni, cu-o dăruire, duioșie și-o pasiune la fel de tînără ca a unui îndrăgostit, *aclimatizează smochinii*. I crește, îi mîngîie și-i descîntă ca pe-un poem și-l învață cu seceta și vînturile aspre, cu căldurile uscate și cu gerurile tăioase — înghețați afară, în grădină, îngropați în chiciură și viscol, cu singura căldură pornită numai din inima sa — și se pare că acea inimă e atît de nobilă și de caldă că smochinii rezistă, cresc splendid și dau 3 (trei) recolte pe an. „Două ajung la maturitate, uită-te ! Ultima e bună pentru dulceață"

Fostul învățător de țară, creatorul smochinului moldovenesc, e o vietate mărunță, fragilă, care se mișcă printre plante și oameni cu-o infinită atenție și gingășie, mîngîind cu gesturile, cu zîmbetul și cu privirile. Puterea lui constă în dăruirea și tenacitatea credinței sale. Între plante și flori ai crede că viața i s-a prelins ușor ca viața unui fluture, dar nu a fost așa: fel de fel de „năpaste și de belele" s-au abătut peste el; „oameni răi și fără minte, cu înțelegerea strîmbă a lucrurilor" nu i-au priceput munca ; și i-au făcut tot felul de greutăți — pînă a aflat de toate acestea primul secretar al regiunii de partid, tovarășul Ene Turcanu și-a intervenit personal cu toată energia, pedepsind pe cei vinovați și făcînd dreptate. Deatunci miciurinistul dela Cucorani, or: de cîte ori vorbește de primul secretar al regiunii de partid i se aburesc ochii și dragostea lui pentru smochini a crescut infinit — odată cu crearea lotului experimental, modern, — a crescut atît de mult încît vede întreaga Țară de Sus o grădină a smochinilor. Lîngă zahărul Bucecei, moșu Cristea și primul secretar al regiunii de partid, visează ca pe masa muncitorului și țăranului moldovean să se afle dulceața subtilă și parfumată a smochinilor și portocalelor.

„Oh, săracă țara Moldovei !".

Geamătul bătrînului Neculce va rămîne o amintire tot mai îndepărtată, tot mai mult îngropată-n trecut.

„La Ipotești — îmi spune tovarășul Luncinschi (în decurs numai de trei săptămîni cît au trecut de cînd am petrecut acea seară fermecătoare, cu zborul de nor învălmășit de stelele negre al rîndunelelor deasupra iazului de la Roma, în întovărășia sa și pînă acum cînd grupul nostru de poeți și prozatori citesc colectiviștilor din Roma pagini din opera lor) satul lui Eminescu a fost colectivizat. Dovadă că „toate drumurile duc la Roma", adică la colectivizare, zîmbește secretarul. „Dovadă că timpul lucrează în favoarea socialismului" — spun eu.

Da, socialismul cîștigă bătălia cu timpul. Mai spuneam undeva într-un reportaj sau în mai multe, și-mi place să repet : timpul și-a schimbat dimensiunile. S-a concentrat în ore și minute. Totul a devenit trepidant, ametitor, ca un tren rapid care se oprește în stații pentru cîteva minute, (constituirea unei gospodării colective, deschiderea unui nou șantier, inaugurarea unei fabrici) și pornește mai departe cu și mai mare viteză, cu și mai multă siguranță. În direcția finală : comunismul !

Colectiviștii de la Stînca, într-un an de zile de la constituirea gospodăriei și-au cumpărat porci, vaci, oi ; au construit un grajd economicos din nuiele împletite și lut, cu temelie de piatră și podul amenajat pentru nutreț ; o cocină ; o fîntînă ; un nambar ; o magazie încăpătoare de scînduri, cu temelia tot de piatră etc., etc. Gospodăria de la Roma s-a înființat în 1949 cu 36 de familii. Îl întreb pe Dan Vasile, grădinarul gospodăriei, printre primii înscriși : „Dumneata ce-ai adus ? Cu ce-ai intrat în gospodărie ?" „Cu nimic, Palmele goale. Noi eram un fel de proletari". Pe urmă au venit „îăstelalți mai înstăriți", „Un cal adus de Mihai Florariu — spune președintele Buliga. Cu asta am început. O junincă din donatie, de la ferma Papăuți și-o pereche de boi asta era tot. Acum gospodăria are : fond de bază două milioane o sută de mii ; venit, șase milioane șapte sute de mii în ultimul an : 1.100 familii ; 1812 hectare ; un lot experimental de 22 hectare ; livadă ; grădină (28 hectare) ; vie ; două iazuri ; 306 vaci ; 911 oi ; 360 porci; 152 stupi ; 1200 păsări ; acareturi, grajduri noi, saivane, magazii pentru sediile celor două brigăzi complexe ; două camioane ; separator de lapte ; presă de struguri ; cazan de țuică ; bazine de ciment pentru însilozări etc., etc.".

Timpul nu mai lunecă greoi ca harabalale căruțașilor Dorohoiului copilăriei mele. Nu mai încetează somnolent. Nu mai cască de urît. Timpul s-a trezit și-aleargă înainte încălzit de pulsul viu supersonic al socialismului.

Construcția fabricii de zahăr de la Bucecea a început la 1 aprilie 1959. La 1 august 1960 fabrica intra în producție. S-a construit în condiții grele, eroice. Scheletul de la hala de fabricație s-a sudat sub un ger de 35 grade. Grinzile metalice de sus (28—32 metri) s-au fixat pe vîscol. Uriașul tub de orgă, căpușit în solzi strălucitori de aluminiu în care se vor însiloza 20.000 vagoane de zahăr a fost construit în 6 zile. În burghezie, pe vremea cînd Sadoveanu definea tîrgurile moldovenești „locuri în care nu se-ntîmplă nimic" s-ar fi construit în șapte sau șase luni.

Timpul a intrat în circuitul economiei naționale ; Moldova a intrat în circuitul timpului contemporan.

Discutînd despre Suceava veche și Suceava nouă.

Victoria Ana Tăușan

Întîlnire cu minerii

Celor de la Arșița

S-ar fi cerut în ceas de odihnă să fiți,
sau cu iubita, sub colbul de stele,
dar voi înaintați, înaintați liniștiți,
încercînd abatajul cuvintelor mele.

Tăcerile voastre-ndelungi, cumpăneau
cum se leagă-ntre ei stîlpii visării,
dacă au poeziile-n ele, ori n-au,
culorile toate din păunele zării ;

dacă știu de iubiri, ori de ură să cînt,
dacă mi-e inima voastră aproape,
dacă pot struna mea s-o frămînt
ca un viscol, ori murmur de ape ;

dacă știu cîntări cît aduc într-un ceas
țării, mîinile voastre trudite,
ori măcar salbe să știu împleti la popas
pentru umerii calzi de iubite...

Tăcerile voastre căutau ales minereu
și dacă au găsit vreun grăunte,
vă rămîn datoare, datoare mereu,
ca o mină abia începută în munte.

Gheorghe Tamozei

Suceava

În zare, cetatea moartă,
ca o uriașă litera de pisanie, spartă...

Aici, zidarii suiți pe schele,
înalță noua cetate,
deschid ferestre — atît cît să treacă luna prin ele —
lîngă păduri întomnate.

Aduc apa în trestiile conductelor,
aduc cărămizile roșii în mîini,
mireasma crudă a fructelor
și liniștea închisă-n pîini...

Suceava, dragoste tîrzie,
cînd de lumini arzînd foșnește ora,
te știm închisă-n noi, literă vie
și scînteiezi în glasul tuturora...

Cetate albă

Muncitorilor de la fabrica de zahăr Bucecea

Urcăm pe scările șerpuitoare
ce pilpîie, ca miezul de luceafăr
și gîndurile nu pot fi amare
aici, sub stalactitele de zahăr...

Zahăr pe gene, zahăr alb, pe buze.
Asemenea cenușilor de crini
asupră-ne se leagănă, supuse, —
tremurătoare fire de lumini.

Spre turn înaintăm cu pașii stinși
în lespezile moi, sub ziduri pale,
ca-n basmele copilăriei, nînși
de stele ațipite în cristale...

Torțe de zahăr ard în jur. Fierbinții
stropi de lumină se aud cum sună
ca zahărul ce sună-atîns de dinții
copiilor, sub ningere de lună...

Peste viaduct

„Nu te-am zărit nicicînd, nu mă cunoști
și eu îți vorbesc, gîndurile mele-ți vorbesc,
aici, lîngă fereastra trenului
sub lumina șalului tău portocaliu,
stins scînteind în întuneric,
aproape de frunzele galbene
și de ploaia de-afară...
Îți vorbesc despre șantier,
despre brigadieri — prietenii mei —
despre acest tren
și despre viaduct.

Atunci, ne-am fi așezat brațele în locul șinelor,
pentru ca trenul să treacă mai repede,
alcătuiam cu trupurile noastre
arcul viaductului
și zăream — de pe atunci — prin noapte,
luminile rătăcitoarelor ferestre,
fețele întîilor călători
și șalul tău portocaliu,
dincolo de crengile ploii...
Am adunat sub viaduct
aer,
o gigantică roată cu spițe de aer
trăgînd după ea pădurile,
am luat văzduhul crud de sub aripile vulturilor
și l-am adus aici,
nu ne-am zgîriat în zadar, mîinile,
de lespezile sale nevăzute.

...Acum trecem,
acum.
Plutim.
O clipă, trenul rămîne, nemișcat,
peste viaduct,
ne căutăm, ne regăsim prin aer,
zburăm,
către stele zburăm.

Îți mulțumesc pentru surisul tău
și pentru fruntea îngîndurată o clipă.
N-ai putut să treci peste viaduct
ca peste un metalic meridian
al unei neștiute planete,
fără să mă auzi, să ne auzi
— noi am muncit aici
munții ni s-au supus —
și fără să ne vezi, îți mulțumesc.

Vîntul
apropie șalul portocaliu
de buzele mele ?"

Printre pionierii din Iacobeni

În glasul fetei ce mi-a dăruit
cravata roșie, spunîndu-mi bun venit,
te-am regăsit, trecuta mea copilărie,
ce pasul l-ai bătut, parcă mai ieri
cu primele-unități de pionieri...
Cu zîmbetul de neastîmpăr plin,
cu mîini fierbinți și fața-mbujorată,
cravata mi-ai legat-o strîns,
ca altădată,
doar eu a trebuit să mă aplec puțin...

POȘTA REDACȚIEI

M. DĂNILĂ — Bacău.
N-ați depășit, deocamdată, stadiul exercițiilor de versificare. Vă trebuie multă lectură și o îndrumare mai atentă din partea unui cenaclu literar.

IONEL VESPAN — student — București.
Inscripție pe un fir din părul tău, (!?) Despărțire și *Floare de salcîm* rămîn versificări de album. *Partidului, Ce cînt* și mai ales *Inscripție pe vîrful Everestului,* deși încă insuficient realizate, sînt promițătoare. Mai multă atenție imaginii și acurateții versului. Nu neglijați nici lectura. Reproducem finalul *Inscripției pe Everest :*

O colină, — atîta vei rămîne / Și vei fi doar pajurilor domul / Căci pe cîmpul stelelor, de mîine / Fi-va-n veci stăpînul, singur — OMUL !

TRAIAN FILIMON — Deva.
Vă publicăm *Cîntec de toamnă.*

„Vîntul, pasăre ușoară, / Bate frunza și-o coboară. / Las's-o bată s-o doboare / Că s-a gălbenit de soare, / Las' s-o bată și s-o puie / Covoraș pe cărăruie ; / Covoraș țesut pe lună, / Trece mîndra și el sună. / Bate vîntu-n frunza rară, / La inimă-i primăvară. / Las' să bată pîn' se gată / Că ne-a fost vara bogată : / Holda pusă laolaltă / A fost cît mîndra de-naltă, / Bobul ca raza de soare, / Sacul greu să te doboare, / Iar făina ca lumina, / S-o frămînte gospodina. / Cînd pe masă-i pîinea mare / Soarele-n casă răsare. / Bate vîntu-n foi de viță, / Bun e vinul, măiculiță ! / Și dulce la sărutare / Ca gura de fată mare ; / Te-nfierbînți cu-o gură, două, / Că l-am stors din viță nouă / Și l-am stors tîrziu, pe brumă, / Cînd îl bei să cînți, nu glumă ! / Dulce-i vinul bucuriei / Din vița gospodăriei.

Așteptăm și alte versuri.

PETRE M. RUSSU — com. Adunați-Copăceni.
Ne bucură dragostea dv. pentru poezie. Din ce ne-ați trimis nu am găsit încă nimic publicabil. Credem că ar fi mai bine — fiindu-vă mai familiar și mai accesibil — să scrieți în vers popular. N-ar fi rău dacă ați încerca și culegeri din folclorul nou. Dacă aveți brigadă de agitație în comună, intrați în colectivul ei de creație. Cereți și sprijinul tovarășilor învățători din comună pentru lecturile ce vă sînt necesare și chiar în privința lucrărilor dv.

GEORGESCU V. DUMITRU — Cîmpulung Moldovenesc.
Fragmentele din *Caleidoscopul ieșean* sînt interesante mai ales cînd scot la iveală frînturi de poezie autentică. Reproducem mai jos — pentru ilustrarea posibilităților dv. — finalul poemului *Vremea Ducăi Vodă :*

Parcă aud suspin de „Mioriță" ; / Cu fața suptă, Nechifor Lipan / Trecu mîhnită umbră peste ape / În straiul alb și mîndru de mocan.

Ne-ar fi interesat mai mult Iașul contemporan căruia i-ați consacrat — după cum mărturisiți în scrisoare — prima parte a poemului amintit. Așteptăm versurile respective și eventual alte poezii cu tematică contemporană.

VALERIU GALANTON — Dorohoi.
Nu ne putem plînge că n-ați fost darnic cu noi ; ne-ați trimis 9 poezii la care ați adăugat ulterior și variantele...
În ciuda intențiilor bune care vă-ndeamnă să versificați, nestăpînirea mijloacelor poetice se răzbună pe dv., jucîndu-vă feste de natura celor pe care le transcriem :
— Finalul lucrării *Bucălata:*

Sprîncenată, durdulie, / Din tălpi în creștet cu fior, / Semințli la rînd te-mbie, / Să le dărui crud amor ! sau acest scurt *giuvaer* erotic pe care l-ați intitulat dulce : *Inimioare :*

Al tău zîmbet cuceritor / În ochii mei l-ai despletit, / Băteai din pumni, băteai de zor, / Și tot spuneai : „Te-am cucerit !" / Mă chinuiai cu glasul tău / Rupt din coardă de vioară : / „Ți-am furat eu, e-n pieptul meu / A ta arsă inimioară !" / Zgîndăreau scîntei la flaut / În capul meu cu vîlvătăi, / N-aveam timp atunci s-o caut, / Dar negam furtul de văpăi. / Asta-i opera-ți măreață / Din talazuri răbufnită, / Poartă-ți tu mîndria-n față / Și-n făptura ta iubită. / De mult mi-am răsădit și eu / Pieptul tău în piept la mine, / Crescînd cît muntele de greu, / Fi-voi stîlp de foc în tine...

Reproducem și un fragment din scrisoarea Dv. : „Avînd în vedere că poeziile din ciclul II sînt confirmate ca opere de valoare de profesori competenți"...
...„Avînd în vedere munca mea trudnică de zi și noapte închinată versurilor în ultimul timp la birou (*în atenția șefilor dv. — n.r.*) pe drum, din somn în timpul nopții — de cînd mă străduiesc să încheg talentul cu meșteșugul barzilor noștri clasici și contemporani ;" etc. — ne cereți să le analizăm și să „stabilim meritul lor" ; dar ce mai putem noi în fața competențelor amintite și a avalanșei poetice dezlănțuite, decît să facem un ultim apel la exigența și spiritul dv. autocritic ?

BRADU VASILE — Pașcani.
După cum cred că vă dați seama din cele de mai sus, buna intenție și dorința de a scrie versuri nu sînt suficiente pentru a fi poet. *Copilăria mea* și *O, dulce tinerețe* sînt versificări aproape corecte și atît. Este evidentă lipsa lecturii și a studiului. Apelați la sprijinul unui cenaclu literar.

EMIL POENARU — București.
Drumul străbătut de Baltica rămîne o versificare nerealizată din pricina aglomerării unor idei adiacente și a artificiilor poetice. Poezia (ca și versurile trimise anterior) nu este lipsită de unele calități care ne determină să vă îndemnăm să frecventați un cenaclu literar.

GH. VUNVULEA — Cluj.
Cultivați o perioadă de timp versul liber care nu vă supune unor rigori prozodice ce nu vă sînt familiare încă. Acesta vă solicită însă, într-o mai mare măsură, concentrarea, ritmica interioară, plasticitatea imaginii și proprietatea cuvintelor, pentru a suplini elementele simetriei versului clasic. De altfel, în poeziile scrise în vers alb sau în vers liber, banalitățile și prozaismele apar mai evident nu numai cititorului ci și autorului însuși, obligîndu-l la o exigență sporită.
Marină festivă și *Ritmuri de lumină* — poezii scrise în vers alb — sînt mai realizate decît celelalte, ceea ce ne-a și îndemnat să vă sugerăm cele de mai sus.

POCREANU GH. — București.
A sosit iar toamna pare o cantilenă livrească, cu multe locuri comune. Abundă nostalgia romanțelor de odinioară, ce-i drept, inoculată cu un optimism de circumstanță, incapabil însă să împrăștie izul vetust al versurilor. Poeziile pe care vi le-am publicat erau străbătute de un suflu poetic autentic, determinat în special de tematica lor legată nemijlocit de oamenii și realitățile epocii noastre. Nu părăsiți acest cîmp de investigație plin de poezie, pentru jocuri poetice sterile și nefolositoare. Așteptăm cu încredere ceea ce ne veți trimite.

ION I. MUNTEANU — Popești-Leordeni.
Începutul este promițător. Simplitatea versului punctat ici-colo cu imagini colorate și cu osebire tematica poeziilor, impusă de nevoia evidentă de a cînta ceea ce vă este drag și apropiat, sînt principalele calități ale poeziilor dv. Unele versuri mai dau încă tribut prozaismului, improvizației și stîngăciilor inerente, experienței de laborator, dar toate acestea pot fi eliminate prin muncă stăruitoare, prin lectură și exercițiu.
Publicăm cîteva strofe din poezia *Puterea comunistă :*

Puterea comunistă-i omul / Călit în lupte și dureri / Răzbind prin vijelii ca pomul / Spre zorii noii primăveri ; / Puterea comunistă-i muncă, / E-ntrecere pe cîmp, în mine, / E rîul ce din munți se-aruncă / Să se frămînte în turbine. / Puterea comunistă-i lanul, / Marea de aur vegetal / Ce-a inundat tot Bărăganul / De la un mal la cellalt mal. / Puterea comunistă-i șarja / Pe care-am dat-o peste plan, / E armonia și e straja / Unirii : seceră-ciocan.

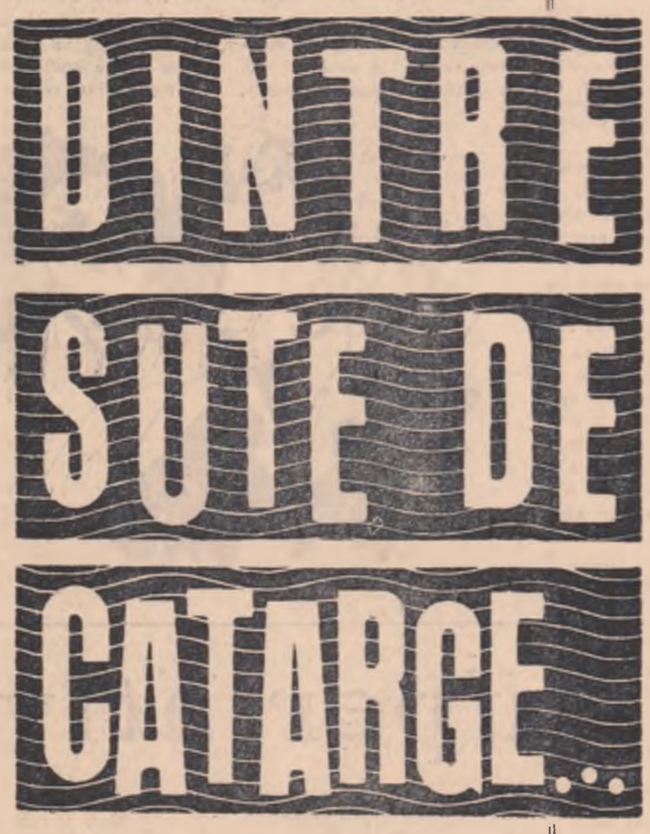

De fapt poezia se termină aici. Celelalte 10 versuri pe care le-ați adăugat sînt de prisos, iar ca realizare artistică sub nivelul celor de mai sus.
Lucruri interesante și frumoase am spicuit și în poezia *Spre comunism,* umbrite, din păcate, de prozaisme și discursivități.
Dacă puteți, treceți într-o după-amiază pe la redacție.

KOTZBACHER ERICH — Onești.
Am citit voluminosul tom intitulat *Opere — 1960,* în care ați adunat „în special producția epică, omițînd pe cea lirică". Cele 6 poeme și „povestirea în proză" *Wilhelm și zbuciumul său* au reușit să ne convingă de trei lucruri :
a) că ați făcut o risipă de energie demnă de o cauză mai bună (pentru versuri cu o tematică actuală, de exemplu) ;
b) că versificați cursiv și ușor — deși mai pot fi citate numeroase versuri amputate și necizelate ;
c) că în proză vă simțiți mai în largul dv. decît în poezie.
Povestirea amintită, mult tributară *Suferințelor tînărului Werther,* are unele notații interesante pe care le poți extrage din paginile bogate în naivități și comentarii puerile de adolescent dezamăgit în iubire.
Așteptăm „producția lirică" de care amintiți în scrisoare.

ÎNV. MIRIȚĂ ION — Dragomirești.
Așa au luptat și-au învins muncitorii este o narare versificată, destul de stîngaci făcută, un fel de comentariu „poetic" al unor întîmplări cunoscute (greva muncitorilor americani din Chicago). Este lăudabilă buna dv. intenție, insuficientă însă pentru creația poetică. *Ernest și Felix Dunant,* suferă de aceleași păcate. E mai greu să scrii despre oameni și întîmplări la care nu ai participat și pe care le cunoști din lecturi, decît să cînți realitățile și oamenii în mijlocul cărora trăiești. Așteptăm de la dv. lucrări inspirate din lupta și realizările țărănimii muncitoare care, călăuzită de partid, schimbă structural satele patriei noastre. Oare în comuna Dragomirești nu s-a petrecut nimic nou demn de pana dv. ?

GH. NADOLIANU — Craiova.
Drumul și *Odihna soldaților* sînt poeziile cele mai interesante din grupajul trimis. Celelalte alunecă prea mult pe panta descriptivismului care vă obligă la argumentări prozaice pentru sprijinirea ideii nesusținută de imagini poetice. Publicăm poezia *Drumul :*

Pe drumul acela de țară / Străjuit de salcîmi ofiliți / Picioarele mele crăpate și goale / Se tîrau prin țărîna încinsă / Fără să știe că praful era răscolit / De toți flămînzii, / De toate picioarele goale. / Dar într-o zi s-a pornit vîntul năpraznic / Stîrnit de milioane de picioare desculțe / Și praful de pe drumuri / Acoperi palatele și pe stăpînii lor.

CONSTANTIN I. RĂDULESCU — Ploiești.
Trebuie să depășiți faza actuală a poeziei relativ corecte și cuminți, care folosește, atunci cînd își îndreaptă tăișul împotriva imperialismului, numai imprecația sau afirmarea prozaică a unor adevăruri cunoscute. Lozinca mobilizatoare, prin puterea ei de impresionare directă, datorită capacității de sintetizare a sentimentului colectiv al maselor într-un anumit moment, operează nemijlocit asupra sufletului omenesc. În artă însă nu mai are aceeași eficiență decît dacă este susținută și transmisă cu mijloacele specifice artei. A renunța la ele înseamnă a-i diminua sau a-i nimici puterea cu care operează asupra minții și sufletului omenesc.
Într-una din strofele poeziei *Freamăt pe strada mea,* în primele două versuri folosiți destul de interesant niște imagini plastice :

Sus, torc rulmenții-n macarale... / E-o gamă-n glasuri vii de vagonet...

pentru ca în celelalte două versuri ale strofei să alunecați într-o relatare prozaică neinteresantă, care strică atmosfera creată de versurile citate :

Străbate— șantierul printre materiale !... / Muncesc aici, brigăzi de tineret !

Privitor la observațiile de mai sus, reproducem pentru convingere cîteva versuri din poezia *Destul ! :*

Rămas-au cîțiva în apus, / Îi știm : — Criminali, că altceva nu-s !... / Puhavele trupuri cer iară război...

sau :

Popoarele nu vor război și robie / Și domnii din Wall-street să știe !... etc.

Așadar atenție și exigență sporită, mai multă migală la vers, pentru a evita locurile comune, șabloanele care alunecă mai ușor din condei, ca picătură de cerneală nedorită care în loc să caligrafieze, pătează.

DR. EUGENIA POPA DIACONESCU — Bisericani.
Toamna este o compoziție săltăreață, destul de muzicală, ca pentru un joc de copii, însă neinteresantă.
La geamul cerului poate deveni o poezie bună dacă o scuturați de prozaismele și stîngăciile strecurate în ea.
Este interesantă ideea poetică și, mai ales, unele argumentări poetice cu care o susțineți, imaginile proaspete care îi dau un colorit deosebit de acela al poeziilor pe aceeași temă, apărute pînă acum.

La geamul cerului azi a rodit / Visul omului de veacuri sădit. / IATĂ-L ACUMA, cu aripile-atinge / Porțile-albastre și nu se mai stinge. / O-mule, cerul l-ai deschis ca pe-o carte : / Taci s-auzi zborul libelulei în Marte, / Mersul ciutelor și izvoare CUM CÎNT (!?) / Ce-aproape toate minunile-ți sînt ! Cine-a găsit cheia marelui zăvor ? / ȘI CE DESCÎNTEC ȘTIE CIUDATUL CĂLĂTOR ? / Meștere om, să-ți sărute cerul mîna, / Și degetele toate steaua și luna, / Căci visul omenirii, de veacuri sădit, / La geamul cerului azi a rodit.

Am subliniat slăbiciunile cele mai supărătoare care cer o reluare. În plus, vă atragem atenția asupra întrebărilor din strofa a treia (prima întrebare este foarte frumos formulată poetic) cărora le dați un răspuns general (*meșterul om*) care de altfel este prefigurat încă din prima strofă, răspuns incomplet, care face ca ideea poeziei, destul de generoasă, să nu atingă amplitudinea ei maximă, aruncînd asupra ei un voal de *generalitate* accentuat și de reluarea în final a primelor două versuri. Și dv. știți, desigur, cine este „meșterul om" care a „găsit cheia marelui zăvor" și ce condiții concret-istorice i-au ușurat omului sovietic, acestui Faust modern, pătrunderea în univers. De la salvele Aurorei la satelitul soarelui este un drum și concret și simbolic, de o măreție fără precedent. Condeiul dv., dacă este un adevărat seismograf poetic al gîndului și al inimii, poate să nu înregistreze traiectoria lui impresionantă ?

★

Mai trimiteți : Iosif Șerb ; Adrian Dragoș — Săceni ; C.I. Kivu — București ; Eugen Petre — com. Corbu ; Ionel Maria Țicoi — București.

Deocamdată nu : F. Ionescu — Cluj, Lucian Bronescu — Călărași, Constantin Nițescu — București.

CONCURSUL NOSTRU

Revista „Luceafărul", împreună cu Comisia de îndrumare a cercurilor literare a Uniunii scriitorilor din R.P.R., organizează un concurs literar cu tema : „Munca pentru desăvîrșirea construirii socialismului în patria noastră".

Pot participa la acest concurs membrii cercurilor literare din țară, ca și tinerii care nu sînt încadrați în cercuri. Nu pot participa membrii Uniunii scriitorilor din R.P.R. și membrii Uniunii ziariștilor.

Lucrările, nesemnate, vor purta un motto, transcris și pe un plic închis, în care vor fi notate numele, vîrsta, școala sau instituția unde lucrează concurentul, adresa exactă. Lucrările, de preferință dactilografiate, vor fi trimise pînă la data de 15 ianuarie 1961 *pe adresa revistei „Luceafărul", B-dul Ana Ipătescu 15, București.*

Concursul este dotat cu următoarele premii și mențiuni :

POEZIE

Premiul I, lei 2.000
Premiul II, lei 1.500
Premiul III, lei 1.000
3 mențiuni a lei 500

PROZĂ

(nuvelă, schiță, portret, reportaj literar etc.)

Premiul I, lei 3.000
Premiul II, lei 2.000
Premiul III, lei 1.500
3 mențiuni a lei 750

PIESE INTR-UN ACT

Premiul I, lei 4.000
Premiul II, lei 3.000
Premiul III, lei 2.000
3 mențiuni a lei 1.000

STEAUA fără NUME

Horia Gane

Piatra de hotar

Trecuse vijelia ; ninge-n pustiu cu scrum.
Cîmpia lunecase pe sînge spre tăcere.
Căzuse-ostașul roșu la margine de drum.
Rupînd în pași și-n brațe, din jur, fără putere.

Deasupra cerul parcă fusese uns cu var
Și-n ochii lui își stinse cu-ncetul legănarea. —
...E azi aici o piatră ce pare un hotar,
Unde mereu se-ntoarce și pleacă depărtarea.

Omul

(Scurtă istorie)

Cresc pomii-n sus iar crengile spre zări,
de parcă-ar fi slujit cîndva de scări...

In palme-adînc ni s-au întipărit
lerbile prin care am păsit.

Pe frunte iarăși urma și-au lăsat
Frunzele pe care ne-am culcat.

Dorul de zări și-a strîns în noi culcuș
Din mersul între pești și pescărușl.

Din ere înspre roșii constelații
Păsim, rotind pămîntul nostru-n spații.

Sînt Omul ! Flacăra care unește sînt,
Focul din cer cu focul din pămînt.

Peisaj moldovenesc, 1960

Bistrița supusă și-alunecă făptura
Prin matcă și privește cum cresc pe mal pilonii
Cu firele de-aramă prin care electronii
Purtînd cu ei lumina se dau goninD de-a dura.

Cînd urcă înserarea ca malul de adîncă,
Și căile lactee se-aprind de jos de-odată,
Luna pe cer e-o copcă prin care mi se-arată.
Cum curge universul fără zăgazuri încă.

Priveliște

Urc cu privirea pînă în piscuri și recad ;
Din piscuri mi se-ntoarce prăpastia-n privire —
Și înțeleg tăcerea pădurilor de brad,
Și-nfiorarea lină a vîntului subțire.

Ascund pentru o clipă priveliștea sub pleoape
Și amețit mă clatin dar brațele-mi întind
Către tovarăși, astfel cum brazii de aproape
Se sprijină-n pădure cu crengi și se cuprind.

Eu

Eu am trăit în muguri, în ramuri și-n verdeață
(Ce or să mă recheme odată înapoi...)
Căci trebuie în ele un cineva cu viață
Ca să le urce-n arbori, de sub pămînt, prin ploi.

...Am îmbrîncit pămîntul ce-mi umilea-nălțimea
Ca să ridic pe umeri, cu trupul încă-adus,
Tot cerul ce-necase pădurile, mai sus
Și umbra, la picioare, și-a ghemuit mulțimea.

...Mă sprijin în mulțime și n-am să mai recad ;
Îmi fac unealta bună să fie și frumoasă
Iar drumurile lumii, ca niște crengi de brad,
Mă poartă și mă cheamă venindu-mi pînă-n casă

Știuse lăcomia ca mina ce-i muncea
În ghiare nevăzute s-o-nhațe și s-o fure.
Iar eu, cei mulți, titanul, m-am fost pornit așa
Cum peste putregaiuri ar trece o pădure !...

În desele străveacuri mă tot repet pe zare.
Gîndirea mea noi trepte de adevăr deșiră,
Iar drumul primei nave nu este o-ntîmplare
Spre stelele ce-n cosmos închipuie o lră...

Cum de-am rămas

Cum de-am rămas în toamnă și tîrziu
Să te rechem cu liniștea-mpreună
Și despărțirea noastră să o scriu
Cît drumul dintre-un vîrf de plop și lună ?

E codrul coborît și așternut,
Tîrziul toamnei, frunzele, ne mint.
Redă-mi iar fulguirea de argint
A liniștii ce-a fost în început...

După furtună

...Pe zare,
nici o corabie
nici un pescăruș,
nici o stea.
Marea începe din inima mea.

STEAUA fără NUME

George Cristea Nicolescu

Colectiviștilor din satul meu

Să îmi faceți casa la răscruce
Lîngă plopii de azur șirag,
Unde drumul vine și se duce
Și-mi răstoarnă zările pe prag.

Să îmi cînte difuzoru-n poartă
Cîntec legănat de zorii uzi
Cînd spre cîmpuri visele vă poartă
Și dau zvon cocoșii-n crengi de duzi.

De aici, pe plaiurile țării
Cu un snop de fluiere să plec
Și în cînt tot vîntul depărtării
Să-l frămînt pe orișiunde trec.

Și la ceas de cîntători, pe seară,
Răzimat de zare ca un plop
Să îmi dărui fluierele-n țară
Și să vin la voi să-mi dați alt snop.

Filă din carnetul de confidențe

Stepa era vînătă ca norii
Și ca buza omului flămînd —
Îi spărgeau tăcerile prigorii
În salcîmii copleșiți cîntînd.

Alergîndu-și umbra sub picioare,
Mama mă tîra cu ea pe-ogor,
Mă lăsa cu troaca pe răzoare
Sub o umbră caldă de mohor.

Mi-era scutec flacăra amiezii
Cerul mă-mbia la legănat.
Norii se frecau de-azur, ca iezii
De fîntîni cînd merg la adăpat.

Îmi părea că plopii sînt catarge —
Cocoțat, vîntoasele s-asculți —
Că pe drum, în bolovani se sparge
Mersul greu al pașilor desculți.

Întorcîndu-mi troaca după soare
Cu un snop de iarbă căpătîi,
Vîntul spirzurat la vre-o cicoare
Mi-a spus poate cîntecul dintîi.

Și-ngînat de glasul cald al mamei
L-am cîntat prin sat, l-am depănat
Și prin cîmp, ca rădăcina foamei —
Cîntec din durere adunat...

Poate că de aceea, cîteodată,
Cînd mă cheamă stepa, cînd o chem,
Flacăra durerilor deodată
Se mai zbate-n piept ca un blestem.

Poate că de-aceea-mi cere-ntruna
Cînturi noi al inimii frămînt —
Lîngă tinerețe, totdeauna,
Să rămîn cu stepa și să cînt.

Cîntec de constructori

Una după alta, una după alta
Mușcă macarale din pămînt și cer
Și vuind pe schele ca un vînt prin codri,
Freamătă văzduhu-n rămuriș de fier.

Rezemîndu-și fruntea ca un arc albastru
De azurul verii primenit de ploi,
Una după alta, una după alta,
Casele coboară zarea lîngă noi.

Creion

Toamna doarme ca un cîine-n șură,
Bruma cade, cergă peste grîu.
Murmurînd în dimineața sură
Poartă depărtarea un pîrîu.

Noaptea mi se culcă sub picioare
Luna parcă poartă prin tării
Norii țuguiați peste tractoare
Undeva, la mijloc de cîmpii.

Se-nfășoară pe vîrtelniți zarea
Brazdele se-alungă și se sting.
Cineva-mi aruncă-n sus cărarea,
Vrînd parcă s-o spînzure în crîng.

Eu pe schiul zărilor deschise
Am să-ncarc din soare înc-un braț
Și-am să-l torn în șarje ani și vise,
Sus în Combinatul din Galați.

Lîngă oameni urcă-n clipa asta
Peste țară poate-o nouă stea —
Pretutindeni și-a deschis fereastra
Spre Comună tinerețea mea.

Pagina elevilor

N. D. Cocea și Camil Petrescu

Am descris, într-un articol, prima întîlnire dintre N. D. Cocea și Camil Petrescu, cu prilejul răscoalelor țărănești din 1907. Camil nu avea nici 14 ani și era elev la liceul „Sava" din București.

De atunci el a avut pentru luptătorul și pamfletarul neobosit o admirație care, vreme de peste 40 de ani, a rămas mereu vie. A colaborat la revistele și ziarele înființate de Cocea, a scris și a vorbit despre el. Voi evoca, în prezentul articol, cîteva împrejurări în care Camil Petrescu a avut prilejul să-și dovedească sentimentele ce nutrea pentru N. D. Cocea, între anii 1907—1920.

După scena din martie 1907, de la redacția ziarului Rominia

Camil Petrescu la 39 ani, — cu prilejul serbării a 20 ani de la absolvirea liceului „Gh. Lazăr" (iunie 1933). Din colecția personală a tov. Constant Ionescu (inedită).

Muncitoare. Camil urmărea cu stăruință tot ce publica N. D. Cocea, fie în **Rominia Muncitoare** (1907: **Reformele**; 1908: **An Nou** ș.a.), fie în **Pagini Libere** în cursul anului 1908 (**Spre arta viitoare**: **Prezentul, Trecutul și Viitorul** ș.a.). Aceste din urmă articole erau reproduse, integral sau parțial, în ziarele **Adevărul** și **Dimineața**. Camil le citea și le comenta în cercul său de prieteni care îi împărtășeau entuziasmul. El copia într-un caiet pasajele care îi izbeau mai cu deosebire imaginația, însoțindu-le de adnotări în care predomina atributul: „admirabil!"

Iată doar două din fragmentele transcrise de el: 1) **Rominia Muncitoare** din 28 octombrie 1907: **„...Ei da! Presa le-a dat pe toate în vileag; gura presei trebuie astupată, ca Ionel Brătianu să poată mistui în tihnă, ca un paianjen enorm, sîngele cu care l-a hrănit represiunea.**

Sfărîmați-o! Ca, cel puțin atunci cînd muncitorii vor înțelege că și această ultimă libertate a protestărilor și a plîngerilor le-a fost răpită, să poată întrebuința în sfîrșit ultima armă, pe care se vede că o așteaptă guvernanții noștri, arma care a dărîmat autocrațiile cele mai mîndre: deznădejdea poporului".

2) **Pagini Libere** din 1 septembrie 1908: **„...Doctorul Faust și-a vîndut sufletul. Societatea capitalistă contemporană, pe care el a sintetizat-o, și-a vîndut sufletul. Dar pactul încheiat acum 100 de ani de el, în numele epocii lui, e gata să expire. Pe fresca viitorului, pictorii vor înscrie fazele seculare ale războiului pornit de proletariatul universal în numele unei civilizații mai mari și mai bune".**

La 13 martie 1910, exact la trei ani de la izbucnirea răscoalelor, apare primul număr al revistei săptămînale **Facla**, sub direcția lui N. D. Cocea, care își sfîrșea astfel articolul-program: **„...Cei vechi își transmiteau, din mînă în mînă și din generație în generație, focul sacru. Ca și dînșii, în ziua celei de a treia aniversări a marii răscoale țărănești, la ultimele resfringeri ale incendiilor din primăvara anului 1907, aprindem FACLA aceasta.**

Fie ca, în drumul ce-și croiește în lume, raza ei să lumineze, focul ei să încălzească, flacăra ei să ardă, fără părtinire și fără cruțare".

Cu începere din anul II, fiecare număr al revistei avea, pe copertă, un desen de Iser. Imaginile urmau una după alta: **Asasinul** (Ionel Brătianu); **Guvernatorul** (P.P. Carp); **Furia** (N. Filipescu); **Demența senilă** (A. C. Cuza); **Holera**, bocindu-se în fața crucilor de pe morminte: **„...Nu mai e nevoie de mine: mi-a luat-o Brătianu înainte!; Himele** (frații Brătieni); **10 Mai** (Purpură și sînge); **Carol I**; **Vițelul de aur** (tot Carol I); **10 Mai 1913** (odiosul rege purtînd pe frunte inscripția sîngerîndă „1907"); etc.

Deosebit de transcrierea fragmentelor din articole, Camil strîngea aceste imagini într-un caiet. Cînd la 16 octombrie 1910 a apărut în **Facla** articolul lui Cocea: **Spre țărmul dreptății**, consacrat vieții și operei poetului-cizmar D. Th. Neculuță, cu prilejul comemorării morții lui, Camil, în clasa VI-a reală, a comentat, la cercul nostru literar, acest studiu, cu ample citate din versurile poetului, printre care următoarele strofe:

...Imi pare-atît de drept și sfînt
Pe crudul șarpe să-l sugrum
Și foc să fac într-al lui drum. —
Și-n foc să-l zvîrl și să-l fac scrum
Și scrum să-l dau în vînt!"

...Ca rece spaimă tremurînd
In tină, la picioare.
Iertare veți cerși, plîngînd;
Iar noi, trufași pe voi călcînd
Vom rîde-n hohot, ascultînd
Că mai cerșiți iertare!"...

Și și-a sfîrșit expunerea, reproducînd fraza ce încheia articolul:

„...Și cînd, peste decenii, socialismul învingător va fîlfîi steagul roș pe ultimele ziduri ale cetății capitaliste, cînd pămîntul se va zgudui, pentru cea din urmă oară, sub pasul de atac al armatelor proletariatului, glasul cîzmarului învins va răsuna, de dincolo de moarte, o trîmbițare de izbîndă, dar de izbîndă împăcată și largă"...

*

In iunie 1913, Camil Petrescu a absolvit cursul superior al liceului „Lazăr" din București, iar în toamna aceluiași an și-a început stagiul militar. Cum, din cauza încazarmării lui, nu mai putea semna cu propriul nume notițele, recenziile și micile pamflete din **Facla**, transformată în cotidian la 5 octombrie 1913, el le semna cu pseudonimul Raul D.

N. D. Cocea prețuia în mod deosebit aceste încercări de debut publicistic și polemic. In august 1914 a izbucnit întîiul război mondial. Guvernanții liberali au dezlănțuit în perioada neutralității avalanșa permiselor de export către Germania. Un samsar al regimului ceruse, printr-o petiție, ministrului Finanțelor, să-i aprobe un export **„de 1.000 de boi și de 1.000 de oi"**. Ministrul a pus apostila: **„Se aprobă pentru oi"**. Dar fiul ministrului a adăugat, în rezoluție, un b tremurător, la începutul cuvîntului „oi". După scandalul provocat de opoziție, care a urmat, Camil a scris un articol, sub același pseudonim. Iată sfîrșitul acestui pamflet:

„Dintr-un ou nu poți face un bou", — a spus fabula — **„Dar din oi, poți face boi"**, i-a răspuns inspirația.

De! Cine poate...!"

In august 1916, Camil a fost trimis pe front, ca sublocotenent de rezervă. A urmat o pauză de trei ani. Reîntors de pe cîmpurile de luptă cu o infirmitate care l-a torturat întreaga viață, el a regăsit pe N. D. Cocea la conducerea ziarului **Chemarea roșie**, care înlocuise **Facla**, în octombrie 1919. In decursul doar a trei săptămîni, — de la 3 la 25 noiembrie 1919, Camil a trăit lîngă Cocea (care fusese ales, în opoziție, deputat socialist), cele patru suspendări ale celor patru ziare scoase, rînd pe rînd, de noul deputat: **Chemarea roșie**, suspendată de ministerul internelor la 3 noiembrie; **Facla**, suspendată la 11 noiembrie; **Torța**, suspendată a doua zi, la 12 noiembrie, la al doilea număr apărut, în sfîrșit, **Clopotul**, ziar suspendat la 25 noiembrie 1919. Trei ani mai tîrziu, în **Facla literară** întemeiată de N. D. Cocea, Camil avea să dea, sub semnătura de data aceasta, măsura talentului său.

Nu pot însă încheia, fără să reamintesc frazele spuse de Camil într-un interviu luat de revista **Rampa**, cu cîva mai tîrziu... **„Darurile mele de polemist le datorez lui Cocea, mentorul și dascălul meu... De la el am învățat să consider aceste daruri ca pe niște colaboratori devotați pe care nu vreau să-i surmenez, storcindu-le toată vlaga, la toți deodată. De aceea sînt, rînd pe rînd, ironic în ușoare zeflemisiri, disprețuitor cu o indulgență care frizează compătimirea, — și fulminant dezlănțuit, cînd este cazul. Ca și Cocea, eu am virusul polemicii în sînge!"...**

Constant Ionescu

Camil Petrescu la 21 ani, sergent de infanterie cu termen redus (iunie 1915). Inedită, din aceeași colecție.

BIO-BIBLIOGRAFIE

Liviu Rebreanu s-a născut la 27 noiembrie 1885 în comuna Tîrlișua (raionul Beclean, regiunea Cluj) din fostul comitat Solnok — Doboka al imperiului austro-ungar, ca primul dintre cei 9 băieți ai lui Rodovicăi și ai lui Vasile Rebreanu. Părinții săi se trăgeau din neam de țărani.

Imaginea satului natal nu s-a imprimat însă în amintirea viitorului scriitor, deoarece curînd după nașterea sa, tatăl, învățător la școala parohială, a fost mutat în comuna Maieru (azi raionul Năsăud, regiunea Cluj). Aci, la Maieru, urmează Liviu Rebreanu școala primară sub îndrumarea tatălui său, iar din amintirile copilăriei petrecute aci și ale vacanțelor petrecute la Prislop (azi suburbia orașului Năsăud), comună unde părinții săi se vor stabili în cele din urmă, se va închega în bună măsură — așa cum va mărturisi Rebreanu însuși patru decenii mai tîrziu — imaginea vieții țărănimii ardelene din povestirile și romanele sale.

După terminarea școlii primare îl găsim în 1896 înscris la gimnaziul romîn din Năsăud unde face numai primele două clase. Celelalte două clase gimnaziale le urmează la gimnaziul evanghelic german din Bistrița.

In 1903, Liviu Rebreanu termină ca bursier cursurile medii la școala maghiară de honvezi din Sopron și în fața alternativei de a urma cariera preoțească sau cea militară, e nevoit să renunțe la vocația de medic și să se înscrie la Academia militară din Budapesta, audiind sporadic — după propria sa mărturisire — și cursurile de filozofie și literatură modernă la universitatea din același oraș.

Din această epocă a studiilor și a anilor de carieră militară datează primele sale lucrări literare în limbile germană și maghiară și tot acum Rebreanu face primele tentative de publicare sau reprezentare scenică a lor.

Liviu Rebreanu

In februarie 1906, scîrbit de mizeriile vieții cazone pe care o găsim de altfel satirizată în primele sale povestiri, Liviu Rebreanu demisionează din armată și se reîntoarce acasă, pe meleagurile natale, unde fostul sublocotenent e nevoit să îndeplinească diverse funcții umile de notariat. In 1909 ia hotărîrea ca, urmînd exemplul prietenului tatălui său, poetul George Coșbuc, să se stabilească în Romînia. Intre timp avînd posibilitatea să adîncească impresiile din copilărie despre satul ardelean, Liviu Rebreanu își dă seama că singura cale de afirmare pentru sine este aceea de scriitor. El încearcă să se identifice cu viața și suferințele poporului său, se adîncește în studiul folclorului și al operelor clasicilor romîni sau ale scriitorilor contemporani. Acum traduce Rebreanu romanul Război și pace de Tolstoi și tot acum proiectează un roman al vieții țărănești și își face debutul în revista Luceafărul din Sibiu, unde cel mai asiduu colaborator de peste munți era în acea vreme Mihail Sadoveanu. La 1 noiembrie 1908 apare povestirea Codrea, republicată mai tîrziu în volum sub titlul Glasul inimii.

Dar anii aceștia petrecuți pe plaiurile natale, precum și primii ani petrecuți la București mai au și o altă semnificație pentru creația lui Liviu Rebreanu. In epoca aceasta se precizează concepția estetică a scriitorului. Acum se plămădește stilul limpede, precis, al romanelor de mai tîrziu și nu este lipsit de semnificație faptul că primul său articol de teorie literară este închinat în 1910 combaterii așazisului „modernism".

Cît despre existența sa ca scriitor, trecerea în „țară liberă" înseamnă de fapt sfîrșitul iluziilor. Calvarul — despre care amintește în cunoscuta sa carte cu acest titlu înclinată privațiunilor îndurate în Bucureștiul ocupației germane — se poate spune că acum începe. Sosit la București, Rebreanu e nevoit, pentru a-și putea cîștiga existența sa și a familiei, să facă tot felul de munci, fie în redacțiile revistelor Falanga și Convorbiri critice fie mai tîrziu la ziarul teatral Rampa, apoi în timpul primului război mondial la ziarul Lumina, iar după război la revista Săptămînal sau la ziarul Romînia.

Este epoca în care Liviu Rebreanu publică cele mai de seamă dintre povestirile sale: Golanii, Culcușul, Răfuiala, Nevasta, Proștii, Dintele, Hora morții, iar imediat după război, inspirate din zguduitoarele întîmplări ale acestuia: Catastrofa și Ițic Strul dezertor, ultima o puternică pledoarie împotriva urii de rasă. Tot acum apar sau văd lumina rampei în tălmăcirea sa, între altele, opere ale scriitorilor săi favoriți: Lev Tolstoi, A. Cehov, Maxim Gorki, Gerhardt Hauptmann, Mikszáth Kálmán, F. Dostoievski, Emile Zola.

Preocupările sale pentru teatru, manifestate de timpuriu, își găsesc expresia atît în editarea revistei Scena între anii 1910—1911, împreună cu Mihail Sorbul, sau în activitatea sa ca secretar literar al Teatrului Național din Craiova, în timpul directoratului prietenului său Emil Girleanu, cît și în cronicile dramatice pe care le răspîndește cu dărnicie timp de un deceniu și jumătate prin numeroase publicații ale vremii, între care amintim în primul rînd revista Viața Romînească.

Activitatea sa în domeniul teatrului și dramaturgiei nu se reduce însă la publicistică. Printre primele sale încercări literare, creația dramatică ocupă un loc însemnat. După război Rebreanu continuă să scrie teatru și scenarii cinematografice. Din această îndelungată activitate de dramaturg au văzut lumina rampei și a tiparului trei comedii: Plicul, reprezentată în 1923, Apostolii (în 1926) și comedia de salon Cadrilul.

Cît despre activitatea publicistică, trebuie să adăugăm la cele arătate mai sus că între 1924—1925 scriitorul editează revista Mișcarea literară, iar între 1932—1933 revista Romînia literară, unde găsim printre colaboratorii permanenți pe Camil Petrescu, Eugen Jebeleanu, Camil Baltazar etc.

Dar numele lui Liviu Rebreanu rămîne în istoria literaturii romîne legat în special de activitatea sa de romancier. Acad. G. Călinescu l-a numit „întemeietorul romanului romînesc modern". „Dacă Sadoveanu e rapsodul literaturii romîne moderne — spune Ov. S. Crohmălniceanu — Rebreanu e romancierul ei". In această activitate care se întinde pe mai bine de un sfert de veac, scriitorul a înregistrat și lucrări mai puțin izbutite, situate pe poziții ideologice profund greșite ca: Ciuleandra, Crăișorul Horia, etc., a înregistrat și eșecuri, dar a creat trei capodopere ale romanului romînesc: Ion, Pădurea Spînzuraților, Răscoala.

Romanul Ion, inspirat din viața țărănimii și intelectualității sătești din Ardeal, a fost conceput încă din anii trecerii scriitorului peste munți, dar s-a închegat în viziune definitivă în timpul primului război mondial. Apariția sa în 1920 i-a atras autorului critica violentă a semănătoriștilor în frunte cu N. Iorga și a unor partizani ai „stilului poetic", dar și consacrarea ca mare scriitor.

Doi ani mai tîrziu, apariția romanului psihologic Pădurea Spînzuraților înseamnă confirmarea acestei consacrări.

Cea mai desăvîrșită creație a lui Liviu Rebreanu din punct de vedere artistic și al semnificațiilor sociale este romanul Răscoala (1932).

Impresionat de răscoalele țărănești din 1907 și de reprimarea lor sălbatică de către regimul burghezo-moșieresc, scriitorul meditase încă de la venirea sa în țară la transpunerea lor într-o operă literară. Dar de abia studiul aprofundat de ani de zile, contactul direct cu realitatea satului muntean și creșterea valului revoluționar în urma luptelor eroice ale clasei muncitoare din timpul marii crize economice din 1929—1933 i-au dat posibilitatea să înțeleagă, în adevărata lumină, evenimentele și să le poată transpune într-o operă care să înfrunte veacurile. „Acest scriitor masiv — scria Al. Sahia în 1935 în revista Cuvîntul liber la sărbătorirea a 50 de ani de viață ai romancierului — a putut să înțeleagă drama anului 1907, cînd o țărănime pleznită în inimă și peste ochi a încercat să zmulgă din mîinile unor exploatatori dreptul la viață. In romanul său Răscoala, Liviu Rebreanu se dovedește un adînc cunoscător al acestei lumi de truditori, cu viața mereu aspră și redusă la pămînt. Este una din cauzele de prim ordin, care l-au impus pe Liviu Rebreanu ca pe un scriitor de mare valoare".

După apariția Răscoalei însă, opera de romancier a lui Liviu Rebreanu, îndepărtîndu-se de problemele și ideile majore întruchipate în ce avea mai bun în creația sa, se află în continuu regres.

Liviu Rebreanu moare la 1 septembrie 1944.

Nicolae Liu

SCRISOARE CĂTRE REDACȚIE

Dragi tovarăși,

In primul rînd consider revista ca foarte bună, dar insuficient populară în rîndurile cititorilor din școli. Noi, elevii, am dori să ne vedem oglindite preocupările noastre cotidiene, lucru pe care, din păcate, literatura noastră contemporană nu l-a făcut deocamdată. Vă rog să luați în seamă această sugestie.

Apreciem rubrica Dintre sute de catarge *și* Pagina elevului. *Aceasta din urmă ar putea fi îmbogățită, eventual extinsă, prin prezentarea noilor cărți apărute (prezentare făcută prompt și nu cu mari întîrzieri, cum se obișnuiește), o rubrică de cultivarea limbii, etc.*

Ar fi, de asemenea, de dorit să se organizeze discuții în rîndurile publicului larg (muncitori, țărani, elevi și cu participarea academicienilor, scriitorilor și criticilor literari) pe diferite teme ce le veți găsi de cuviință.

SOREANU PETRU
elev cl. IX — Arad

ȘTIAȚI CĂ...

● Bunicul lui Alexandru Macedonski a fost căpitan de panduri și a luptat alături de Tudor Vladimirescu, în răscoala de la 1821.

● Primul volum de versuri al lui Al. Macedonski, intitulat *Prima verba*, a apărut în 1872, cînd poetul era în vîrstă de 18 ani.

● Al. Macedonski și-a manifestat public atitudinea sa antimonarhică încă din anii tinereții. Astfel, în primăvara anului 1875, pe cînd era în vîrstă de 21 ani, publică două poezii împotriva lui Carol I, din care cauză este arestat și închis trei luni și jumătate la Văcărești.

● La 14 noiembrie 1873, Al. Macedonski editează ziarul *Oltul*. Intr-o *profesie de credință*, publicată în primul număr, poetul subliniază caracterul social și protestatar al ziarului, scriind: *„Acei carii ne vor despoia de munca noastră să-i facem să tremure sub urgia poporului. Cetățeni hoți sunteți voi milioane!"*

● Revista *Tarara*, editată de Al. Macedonski în 1880, era consacrată în întregime luptei antimonarhice.

● Impresionat de desele răscoale țărănești, care se țineau lanț în ultimele două decenii ale veacului trecut, și înțelegînd că masele țărănești se răsculau din cauza cruntei mizerii pe care o îndurau, Al. Macedonski scria aceste rînduri în primul număr al ziarului *Lumina*, pe care l-a editat în 1894: *„Mișcările țăranilor au început să fie prea dese pentru ca ele să nu fie expresiunea unei nemulțumiri legitime sau ale unei stări nenorocite. Țăranul romîn este cel mai răbdător. Dar dacă el se ridică astăzi, este că el nu mai poate face altfel"*

● In articolul *Poezie și poeți contemporani*, apărut în revista *Liga ortodoxă* din 10 noiembrie 1896, Al. Macedonski lua în discuție poeziile de debut ale lui Tudor Arghezi, subliniind că în acestea este evidentă *„o originalitate foarte rar întîlnită"*, concluzînd că *„acest tînăr este un artist și un artist viitor de mare valoare"*.

● In necrologul *Un revoluționar: Macedonski*, publicat în ziarul *Chemarea* din noiembrie 1920, N. D. Cocea subliniază filonul social și protestatar al operei macedonskiene, scriind că poetul *„a fînut cu o mînă țîra poeziei, cu cealaltă bîciul... A fost un procuror pentru noi"*.

● In articolul *Leafa lui Macedonski*, publicat în ziarul *Adevărul* din 27 august 1946, Gala Galaction evoca astfel dureroasele condiții de existență ale poetului din ultimii ani ai vieții sale, impuse de orînduirea burghezo-moșierească: *„Macedonski apucase să aibă o leafă de la un ministru și-și cîrpea cu eu, slab și prost, nevoile și sărăcia. Dar leafa lui Macedonski era o piatră de scandal!"*.

Ori de cîte ori se schimba un partid politic, sau, uneori, numai titularul ministerului și veneau vremea alcătuirii noului buget, prima economie propusă era suprimarea leafii lui Macedonski. Am asistat eu însumi — acum vreo treizeci de ani — la această gravă redresare bugetară... Că în locul sărmanei leafi a lui Macedonski erau trecute alte sinecure, alte lefuri sau cheltuieli — este de la sine înțeles".

● In articolul *Spre arta viitoare*, publicat în 1908 în revista *Pagini libere*, N. D. Cocea critica literatura și arta burgheză, străină de orice ideal de umanitate, lipsită de orice fior al tumultului vieții înconjurătoare, denunțînd-o *„artă sterilă, făcută numai pentru mulțumirea unui pumn de privilegiați"*. In numele milioanelor de muncitori, *„tinuți atîta amar de vreme în întunerici, nu în virtutea unor inegalități naturale, ci în virtutea unor groznice inegalități sociale"*, N. D. Cocea anunța că în locul poeziei *„plină de sonorități care se adresează simțurilor rafinate ținînd la nebunie ale unei clase obosite de inactivitate... va fi poezia largă, cuprinzătoare a tuturor frămîntărilor omenești, poezia care va cînta durerile și bucuriile mari într-adevăr, care va întări viața în loc s-o adoarmă"*, că în locul romanelor searbede și al prozei *„înăbușite în alcovurile infidelității conjugale, în buduoarele patimilor mici... va fi romanul imens ca o epopee antică, epopeea unei lumi întregi care luptă, care suferă și care va învinge"*.

● In perioada Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, N. D. Cocea se afla chiar la Petrograd, unde a asistat la istorica ședință de din noaptea de 25 spre 26 octombrie 1917, cînd Lenin a proclamat primele decrete ale Puterii Sovietice. Intors în țară, N. D. Cocea publică articolul intitulat *Lenin*, în ziarul *Chemarea* din 20 aprilie 1919, în care zugrăvea astfel imaginea impunătoare a conducătorului revoluției socialiste: *„Iar cînd a venit rîndul ultimului articol, al aceluia care încorona într-o singură frază toată opera de pace și socialism a marii nopți revoluționare, Lenin, aruncînd hîrtiile răvășite, a ridicat și el brațul în aer, a votat și a lăsat să-i cadă palma întinsă, grea, mastivă, peste toate privilegiile trecute, ca un cuțit de ghilotină"*.

● In primul număr al revistei *Era nouă*, din 1 februarie 1936, revistă apărută sub îndrumarea Partidului Comunist Romîn, N. D. Cocea scria: *„Proletariatul reprezintă interesele vitale și culturale ale omenirii. Progresul acestei clase coincide cu progresul general al umanității. Ideea asupra lumii a proletariatului industrial este obiectivă — față de ideologia falsă și sterilă a lumii capitaliste care e condamnată la moarte"*

● Intr-o profesiune de credință, publicată în revista *Ideea europeană* din 1 ianuarie 1926, Liviu Rebreanu, situat pe pozițiile realismului, afirma cu justețe că nu frumosul în sine interesează în artă, ci *„pulsațiile vieții"*, scriind: *„Cînd ai reușit să închizi în cuvinte cîteva clipe de viață adevărată, ai săvîrșit o operă mai prețioasă decît toate frazele din lume"*

Teodor Virgolici

AL. MACEDONSKI: Poezie și proză *)

Al. Macedonski, de la a cărui moarte s-au împlinit la 20 noiembrie 40 de ani, este una din cele mai interesante figuri ale literaturii noastre. Caracterul progresist al operei sale a fost uneori îngustat de căutări sterile, formaliste sau de pledoarii pentru idei retrograde, care nu pot intra în patrimoniul culturii noastre socialiste. Teoriile sale profund greșite, cum sînt cele din articolele **Poezia viitorului** (1892), **Simțurile în poezie** (1895), **În pragul secolului** (1899) și altele, stau alături, în mod surprinzător, de poezii ca **Noaptea de decembrie**, **Sonetul nestematelor**, **Luvrul**, tradus excelent din franceză de Mihu Dragomir, **Rondelul lucrurilor**, **Rondelul contimporanilor**, — capodopere ale liricii sale și chiar ale literaturii romîne. Contactul cu literatura franceză, la sursă, în anii 1884—1885, i-a adus un plus de originalitate vizibil. Dacă pînă acum influența lui Bolintineanu sau Cezar Boliac, de pildă, putea fi ușor observată, după 1885, această situație se întîlnește tot mai rar. Poetul e în căutare de forme noi, uitînd să șlefuiască cu finețe verbul. Cînd aceste licăriri ale formei nu erau scînteia de o clipă, ci strălucirea permanentă a „nestematelor" conținutului de idei, poeziile au pătruns în conștiința contemporanilor și au înfruntat timpul. Dar perioada lui de rătăcire teoretică, susținută cu un șir de articole, aproximativ între 1880—1900, a alterat de multe ori fondul realist al operei. Lipsa unei baze folclorice solide, cum nu se întîmplă, de pildă, la Eminescu, a facilitat procesul răsfrîngerii ideilor teoretice greșite ale simbolismului și parnasianismului în opera poetului.

Sarcina istoricului literar și a criticului de astăzi, care abordează problematica macedoniană, este de a diseca cu finețe și a izola tot ceea ce este periculos înțelegerii fondului realist al operei. Probabil, complexitatea acestei operații a făcut ca istoricii și criticii literari să ocolească studierea amănunțită a operei unuia din bunii noștri poeți. O ediție datorită poetului Mihu Dragomir și cîteva articole apărute în presa literară în preajma centenarului poetului (1954), aproximativ la atîta se reduce activitatea critică și editorială în ceea ce privește opera lui Alexandru Macedonski. In această situație volumul editat de Mircea Zaciu capătă o semnificație mult mai mare decît aceea pe care i-o conferă colecția în care a apărut, în sensul că antologia interesează nu numai școlarii, ci și marele public.

Biografia poetului „nestematelor" și al tulburătoarelor „nopți" e pe alocuri stranie, donquijotească. Tocmai acest lucru l-a speculat critica burgheză oficială, pentru a denigra și îngropa opera poetului și o dată cu ea și trăsăturile ei pozitive. Al. Macedonski s-a luptat întreaga viață cu societatea vremii sale, care pînă la urmă l-a învins, condamnîndu-l să sfîrșească în cea mai neagră mizerie. Despre sentimentul însingurării și neînțelegerii în mijlocul societății burgheze, potrivnică artei, scrie însuși poetul, într-o poezie pe care am fi vrut-o cuprinsă în antologie: **„De-aș fi scris pentru cei morți Morții s-ar fi deșteptat! Am scris însă pentru vii Și ei nici nu s-au mișcat!" (De-aș fi scris).** Macedonski continuă ideile pașoptiste, mai ales în prima parte a activității sale, deși pe un drum propriu, pe care l-a apărat cu prea mult zgomot, voindu-se neapărat „șef de școală", „rege" al poeziei. Adversar declarat al **Junimii**, Macedonski nu s-a alăturat nici grupului **Contemporanul**, deși simpatiile sale mergeau în această direcție. Intr-un articol din **Scînteia** pe drept cuvînt se reproșează prefeței lui Mircea Zaciu că se limitează doar la **„consemnarea fugară a datelor"** din **„care se poate descifra simpatie pentru idei socialiste"**, **„fără să le analizeze conținutul"**. (M. Pop: **Unele observații cu privire la „Biblioteca școlarului"** în **Scînteia** nr. 4960, 16 oct. 1960, p. 2).

Incăpățînarea de a se singulariza cu tot dinadinsul în epocă, deși l-a îndepărtat, cum spuneam mai sus, de cea mai progresistă grupare literară a vremii, cea condusă de C. Dobrogeanu-Gherea, l-a ferit însă pe poet de epigonismul eminescian. Cu toate acestea, unele teme sînt comune celor doi mari contemporani, uneori chiar cu rezolvări filozofice asemănătoare. Ar constitui un studiu foarte interesant urmărirea paralelă a operei celor doi poeți. De aceea considerăm binevenită indicația de la sfîrșitul antologiei unde criticul propune ca teme elevilor: paralelă între **Scrisorile** lui M. Eminescu și **Nopțile** lui Al. Macedonski, comparație între **Noaptea de decembrie** și **Luceafărul** lui Eminescu, comparație între figura eroului din nuvela Nicu Dereanu și personaje asemănătoare din opera lui Delavrancea, Caragiale, Vlahuță sau din literatura universală (Gogol, Cehov etc.). Dacă elevilor li se cer asemenea teme, cu atît mai imperioasă e obligația criticii literare de a le trata mai substanțial.

Alcătuirea unei antologii e o operă de finețe și de pregătire științifică. Mircea Zaciu a făcut o alegere bună din poezia și proza macedoniană. Am fi vrut însă cîteva extrase din articolele în care susține poezia socială, militantă și o mai bogată ilustrare a luptei lui împotriva monarhiei.

Ediția lui Mircea Zaciu, împreună cu cea a lui Mihu Dragomir, constituie etape importante pe linia reconsiderării macedonskiene. Critica și istoria literară actuală au datoria morală față de poetul oprimat și jignit în trecut, de a-i scoate la lumină tot ce e valoros și progresist în opera sa. Avem o bază de plecare, foarte importantă, în cele 4 volume ediție, cu atîta grijă și minuție, de admiratorul entuziast al lui Macedonski, academicianul Tudor Vianu. Privind materialul de pe pozițiile istoriografiei literare marxist-leniniste, trebuie să redăm cititorilor și cercetătorilor, într-o ediție științifică completă, pe adevăratul Macedonski.

Stancu Ilin

**) Editura tineretului, colecția* Biblioteca școlarului, *1960.*

O IDEE NOUĂ

Desen de TÓTH LADISLAU

Mikó Erwin

Un „chef" puțin obișnuit

Mașina trecu în goană pe lîngă căsuțele țărănești, sosind în cîteva minute la malul Mureșului. Prin geamul deschis răzbătea în interior vuietul riului cu albia largă, a Mureșului, străjuită de sălcii pletoase.

Pe celălalt mal străluceau luminile marii uzine chimice. Privirea se putea desfăta în voie cu spectacolul de după pereții de sticlă în lumină.

Așa, spre seară, dimensiunile apar crescute și — pe întuneric — fiecare umbră, fiecare tufiș, fiecare lumină, orice mișcare, orice țîrîit de greier par mai dense, mai mari, mai puternice. Poți urmări fiecare pulsație a vieții uzinei.

La prima vedere, toate acestea nu înseamnă mai mult decît un spectacol grandios dar ochiul familiarizat observă în curînd că înăuntru se dă, minut de minut, o bătălie titanică. Printre cazanele largi, printre rezervoare și țevării se profilează din cînd în cînd conturul unui om care se apropie, grăbit, de reflector; lumina îi cade pe obraz și-atunci îl poți desluși limpede privirea care scrutează eprubeta plină cu lichid, pe care a adus-o în mînă.

Mașina se oprește în fața clădirii direcțiunii. Profesorul coboară; servieta e singurul său bagaj. Urcă scările cu pași sprinteni, tinerești, și cotește pe culoarul lung și pustiu. Cunoaște bine locurile. Se duce țintit spre biroul directorului.

Înăuntru îl așteaptă doi bărbați: directorul și inginerul șef.

— Cum stați cu dosarul? — întreabă noul venit nerăbdător, de cum pășește pragul. Apoi dă mîna cu ei. — În zori trebuie să mă întorc. Mîine am examene. Aș vrea să iau actele cu mine. Mai putem lucra berechet, pînă la tren.

Amîndouă gazdele se declarară de acord cu propunerea: nu-i găsea nepregătiți. Directorul observă, glumind:

— Nu-i prima noapte cînd chefuim împreună. Poți conta pe noi, tovarășe profesor!

Și se apucară de lucru, rîzînd cîteșitrei de gluma directorului.

În zori, profesorul se întoarse la gară cu aceeași mașină. Urcă în tren cam obosit, dar bine dispus, ținînd sub braț servieta plină de acte. Curînd, întinse mîna după servietă, o deschise cu un gest sprinten, scoase dosarul și se apucă să-l studieze absorbit.

Pe prima pagină scria, cu majuscule de mașină:

„Comisiei de Stat a Invențiilor — București".

Urma apoi un text de aproape două sute de pagini, cu nenumărate cifre, desene și planșe.

Actul de naștere al unui nou produs indigen.

Orașul prăbușit — oraș premiat

Întîmplarea a vrut să sosim tocmai cu trenul cu care pleca profesorul.

Mă leagă multe amintiri de Ocna Mureș. Am făcut lungi plimbări pe aleile sale subterane răcoroase și aibe, printre stîncile de sare pe care ingenioșii mineri din Ocna Mureșului le-au întesat, mai anii trecuți, cu turnuri de sonde asemănătoare celor din valea Prahovei.

Sonda a devenit un element tot atît de familiar acestui peisaj, ca și coșul de fabrică. Ea însă nu extrage din pămînt țiței, ci sare dizolvată în apă.

Odinioară, sarea era singura comoară a orașului. Deși se afla ascunsă adînc în măruntaiele pămîntului, faima ei s-a răspîndit pînă departe. Cu gaizeci și ceva de ani în urmă, capitaliștii belgieni și-au mutat încoace fabrica de sodă caustică. N-au trecut nici zece ani și trustul belgian Solvay ajunsese marea putere din Ocna Mureșului.

Vechii stăpîni au dispărut, fabrica și salina au rămas pe loc. Și tot pe loc au rămas și subteranele tăiate fără măsuri de precauție, în modul cel mai irresponsabil cu putință, tocmai în inima orășelului, în imediata apropiere a suprafeței. Din pricina aceasta, cu cîțiva ani în urmă, centrul a trebuit să fie evacuat. Partea aceasta a orașului s-a surpat în întregime. Pe-atunci, Ocnei Mureșului i se zicea „orașul prăbușit".

Anul trecut, Ocna Mureșului a obținut un premiu în întrecerea de înfrumusețare urbanistică la care au participat toate orașele din țară. În anii puterii populare, „orașul prăbușit" s-a transformat într-un oraș înfloritor.

Fantastica operație

Intrăm în fabrică.

În biroul comitetului de partid îl găsim pe tînărul secretar Chioreanu ocupat cu întocmirea unei situații. Tabelul nu are decît trei rubrici: „Numele", „Propunerea", „Realizarea". Este evidența propunerilor făcute cu ocazia discutării proiectului planului economic de șase ani.

— S-au născut idei excelente. O parte din ele s-au și realizat. Stăpînitorii prezintă din fabrică, de lungă mașini, — observă secretarul.

Ni s-a recomandat să dăm întîi o raită prin uzină — să ne ducem „la față locului".

Îmi închipuiam că aveam să mă descurc și singur, dar după cîteva minute m-am oprit, confuz. Se repeta scena de acum cîțiva ani, la ultima mea vizită în întreprindere.

Pe-atunci forfoteau constructorii prin toată uzina din Ocna Mureș. Dar, între timp, fabrica își continua producția fără pic de răgaz.

Totul semăna cu o fantastică intervenție chirurgicală.

Distilatorul demolat era străbătut de țevi groase, care legau între ele organele vii ale fabricii, transportînd acizi, aburi și gaze pe deasupra capetelor muncitorilor constructori. Mecanicul macaralei și cu zidarii îndepărtau cu multă băgare de seamă organele bolnave din „stomacul pacientului". În timp ce acesta își continua fără întrerupere activitatea obișnuită. Construcțiile au dat peste cap totul, dar sacii se umpleau totuși cu sodă; șiruri întregi de autocamioane încărcate cu marfă ieșeau mereu din curtea fabricii.

Erau zilele pline de freamăt ale celui de al doilea cincinal.

Acum stau în curtea fabricii, dezorientat.

Totul e schimbat. Clădirea pe care o lusem drept distilator e nouă uzină energetică. Cealaltă, în care îmi imaginam că se află magazia, este noul atelier mecanic. Dincolo, palatul pe care-l credeam administrație este laboratorul recent construit.

Drum neumblat

— Păcat că n-ați sosit cu o zi mai devreme; aseară l-ați mai fi găsit aici și pe tovarășul profesor. A plecat azi, în zori. Ideea a fost de fapt a lui...

Inginerul șef e un bărbat smead, cu înfățișare de ascet. Cînd zîmbește pare schimbat cu totul: o lumină caldă îi strălucește pe frunte. Aurel Lazăr este unul din cei mai buni specialiști în branșă din toată țara și lui îi revine o parte din merit, atît în privința proiectării fabricii reconstruite, cît și în executarea proiectului și în conducerea lucrărilor.

Directorul — măcar cît privește aspectul exterior — e tocmai antipodul inginerului Lazăr. Înfățișare de bonom, privire deschisă și vioaie; om alcătuit parcă numai din nerv, dinamică și prospețime.

„Ideea" îl preocupa de cîțiva ani.

Ea este în aparență simplă. Dolomitul — foarte puțin valorificat pînă acum, la noi — conține mari cantități de calciu și magneziu. Calciul e materia primă pentru fabrica de sodă. Or, dacă pe parcursul procesului de fabricație s-ar extrage din dolomit magneziu la un grad de puritate corespunzător, economia națională ar cîștiga un nou produs indigen de mare valoare, iar statul ar economisi anual zeci de milioane...

Practic, însă, erau de rezolvat mii de probleme.

Mergeau pe drum nebătut. În unele țări, magneziul se extrage în stare naturală, pură. În altele, se obține prin alte procedee — și cu multă cheltuială — din apa mării sau din alte materii. Firește e nevoie de utilaj special.

Dolomit se află destul, prin apropiere. Dealuri întregi, neîncepute. Dar multă vreme părea imposibil să-l „distilezi" din piatră, să separi dintr-însul noua materie în stare pură, capabilă să reziste celor mai înalte temperaturi din furnale.

Optzeci și opt, optzeci și nouă, nouăzeci la sută. Luni în șir, urmăriseră, cu o încordare febrilă, rezultatul analizelor. Materia se încăpățîna: puritatea era nesatisfăcătoare.

Pînă la urmă, au dat înapoi, oprind lupta.

Inginerul șef era ocupat cu problemele reconstruirii fabricii. Pe profesor îl reținea catedra. Pe-atunci lucrau numai ei doi. Directorul cunoștea problema, ce-l drept, căci munca la fabrica de ciment, iar industria construcțiilor era viu interesată în acest domeniu. Direct însă nu participa la lucrări.

Părea că șuvoiul muncii de toate zilele va înghiți o idee excelentă, făcînd-o să dispară la jumătatea drumului... Sau poate, îmi imaginez doar eu, că a fost așa.

Doi profesori și un sac cu cărămidă în avion...

Ne-am întors la Cluj încă în aceeași zi. O săptămînă mai tîrziu l-am întîlnit pe inginerul șef pe stradă.

— Vrei să-l vezi pe profesor? Vine din București cu avionul de șase.

Cu cincisprezece minute înainte de ora sosirii, iau loc în „Volga" albastră, alături de inginerul șef. Ne ducem la aeroport... Avionul aterizează punctual.

Profesorul face prezentările:

— Tovarășul Solacolu, șeful catedrei de ceramică de la politehnica din București. Tovarășul Szabo de la Institutul pentru cercetarea materialelor de construcție, candidat în științe... Cîteșitrei ne începem vacanța la Ocna Mureșului — și ne-am luat un sac întreg de merinde.

După cîte aflu, sacul e umplut cu cărămidă. Primele cărămizi refractare de magnezit, fabricate în țară. Cei doi specialiști în ceramică le-au fabricat din oxid de magneziu de la Ocna Mureșului — deocamdată în laborator, la scară experimentală. Urmează elaborarea fazelor producției la scară industrială.

Pentru moment, pe mine mă interesează însă mai ales profesorul, autor al „ideii".

Aș vrea să aflu de cînd se interesează de uzine, de vreme ce este profesor.

Am noroc: azi e bine dispus și comunicativ.

— Exact din anul 1929. Pe vremea aceea eram student, nu profesor. Într-o vară am reușit să intru „practicant" la fabrica Solvay din Ocna Mureșului. M-au condus în laborator, arătîndu-mi masa la care aveam să lucrez și mi-au spus să privesc Mureșul dacă n-am altă treabă. Tot curgea el, Mureșul, pe sub fereastră! În uzină nu aveam voie să intru. Nici n-am intrat de fapt decît în anul 1948; eram membru al comisiei de naționalizare, pe vremea aceea. Naționalizarea mi-a deschis porțile fabricii. De-atunci, veneam tot mai des pe la uzină. Fără vizitele acestea nu-mi pot face meseria. La urma urmei, pentru uzine educăm noi specialiști în universitate, nu? De altfel e o legătură cît se poate de rodnică. E bine ca teoreticienii să viziteze uzinele, iar cei de acolo să treacă din cînd în cînd pe la institutele științifice. Cam în felul acesta a luat naștere și s-a consolidat și colaborarea noastră.

Mai de mult nu mi-ar fi dat prin gînd asemenea idee. Ți-am povestit una din primele mele amintiri „de vacanță" cînd m-au condus la o masă de laborator, spunîndu-mi: „Aici ai să lucrezi. În afară de cele întîmplate în laborator, nimic nu te privește". Vezi, asta era sinteza perfectă a stilului capitalist... De altfel, în lumea lor, lucrurile nu s-au schimbat nici astăzi. Mii de oameni de știință îl leagă pe savant, pe cercetător, de interesele întreprinderii particulare. Iată pentru ce oamenii de dincolo nu prieep o sumedenie de lucruri din cele întîmplate la noi; iată de ce stau adesea nedumeriți în fața marilor succese științifice din lumea socialistă.

Profesorul evocă cu multă vioiciune, acele zile de mai, cînd — umăr la umăr cu colectivul uzinei — muncea la definitivarea rezultatelor.

— Ne-a ajutat însuflețirea, atenția și sprijinul întregii uzine. În zori, cînd ieșeam din fabrică portarul mă întreba: ce mai e nou cum a mers, cum stăm? Secretarul organizației de partid, sfatul popular și raionul se interesau zilnic. „Cu ce să vă ajutăm? De ce aveți nevoie?" Spune și dumneata: mai poți da înapoi, în astfel de condiții? Pînă la urmă, învingi toate piedicile.

Începe să se lase întunericul. Micul grup pornește spre Ocna Mureș tinerește: ai zice că e vorba într-adevăr de-o simplă excursie.

Colectivul e hotărît să pună la dispoziția economiei naționale, cît mai curînd, prima cărămidă refractară indigenă de calitate superioară, fabricată la scară industrială.

Nu de mult au livrat prima comandă de ciment special Sorel, fabricat din oxid de magneziu, pentru pictorii din Sibiu care restaurează, cu ajutorul acestui material, valoroasele picturi murale ale monumentelor de artă.

În anul viitor, fabrica vrea să realizeze — fără investiții mai mari — zece mii tone din noul produs.

Prețul de cost al fierului și al oțelului va scădea; furnalele au să dureze mai mult.

Victoria unei idei bune face lumea mai frumoasă, ne face pe toți mai fericiți, mai tineri, mai veseli.

În romînește de GELU PERIAN

Toamna în Delta

Pornind spre deltă te cuprinde o înfrigurare aparte. Necunoscuta vrajă atrage, învăluie și uimește, fiindcă dincolo de hotarul care însemnă sfîrșitul, descoperi cu ochii mirați ai copilăriei basmul de aur al serilor liniștite.

Aceasta i se întîmplă și nouălui venit și celui care revede delta. Vrei s-o descoperi și totodată s-o regăsești. Viața ei începe pe ape și, deopotrivă, pe uscat. Ea se termină pe ape și, deopotrivă, pe uscat.

Pe maluri se descarcă peșadorele în a căror chilă zac în cantități de ordinul tonelor uriașii sturioni vînați cu îndemînă în apele îndepărtate ale mării; pe ape, marinarii leagă zi și noapte viața și trudă fiecărui pescar cu primul cherhanat, care pornește pare, va ancoră; pe maluri o petrecută ștafetă preia vinul anu și o predă uscatului pe ajutorul brațelor mecanice ale macaralelor acționate electric, al vagonetelor cu șine ce dispar sub cupolele halelor fabricii de conserve din Tulcea; aci, mîndrii uriași ai apelor devin sub cuțitele cu scăpărări de fulger ale mașinilor, delicioase porții de hrană aleasă, pentru piața noastră și cea universală; pe ape, pescarii îndepărtatelor rulte ai șatelor răspîndite printre brațele și canalele fluviului, mănîncă cu vrednicie la năvoade, oprele voale, vintire și tăllene, încărcînd bărci, șoșoni, plutitoarele cherhanalelor, burlii, pescadoarelor, cu bogăția adîncurilor; pe maluri vapoarele frigorifere își așteaptă încărcătura chiar în inima Deltei; pe ape, dincolo de unda îndulcită a Dunării, pescarii din Sf. Gheorghe ascuță carmacele în larg, le controlează și le ridică birul, sinula lui Neptun, grăbind apoi în coasta cuterului, spre cherhanaua de iarnă negre; pe maluri se dezvoltă un întreg oraș ce palpită în ritmul muncii al vieții din adîncuri, fiindcă la Tulcea se revarsă bogățiile apelor deltei, întoarse parcă din vinia lor firească; pe ape, bărcile negre plutesc spre zarea marină, se înalță pe orizont și dispar în ceața dimineților însorite și reci ale toamnei; pe maluri, femeile își așteaptă soții, copiii, iar fetele cu priviri nerăbdătoare, așteaptă pe cei al căror nume îl vor purta în curînd.

Între aceste două dimensiuni: a apei și a uscatului își desfășoară delta surprinzătoarea-i și încîntătoarea-i viață. Chiar de la plecare, luînd drumul brațului Sf. Gheorghe care duce spre mare, privirile nu se mai întorc spre Tulcea, ci sfredelesc mereu înainte. Apariția primului ceatal (ce vorbă unsă cu miere), loc însemnat printr-o mină banală dar plină de sens, surprinde prin simplitatea decorului, prin liniște. Apoi mingii cu ochii pe hajul potolit al soiului și așteptă primul popas la Mahmudia. Și deodată apar în zare conturi de monștri care parcă înoată spre ape, departe, curgerea apelor întrerupînd întrebător pe marinar, tîrziu zîndu-l acasă către atlasul stîncilor printre care vechi, le bați cu ciudă peste trupie cînd omul își răspunde liniștit: „Alintește și Beștepe".

Mahmudia, deșteaptă, dorul prin fața șalupei, cu malul sărpietre vinete înșirate pe care s-au cocoțat căsele mușcate în lapte. La mal, colele își fac cu migală toaletă cotidiană. Marinarii sînt vinul roșu al Mahmudiei și le îmbie să cioc nești.

Amurgul coboară pe sălciile cu crengi pleoștite, apoi de pe malurile pustii și de sus, neliniștii, pe ape. Mai aprecian să zărim în dreapta, aproape o țăișă de și trăiește ultima clipă. Dunavățul, canalul pornit dinspre pînă spre poni să lege Dunărea cu Razelmul.

Cortina se ridică acum deasupra unui șuflet de mărinar. În fund, dalia nu se poate despărți de oamenii ei. Aliosa Lesnic își deapănă poveștile vieții. Cum a început, nu mai știu. Vorbiserm despre ce se petrece în lume, despre pace și război, despre ce am putea face fiecare și toți laolaltă ca liniștea serilor să ne rămînă tihnită, ca mîinea de peste zi să ne fie sporindă, să ne bucure și să ne îndestuleze. Vorbiserm și despre nevestele aflate departe, de ploi și de scrisorile tinerești. S-ar fi părut că zărim de la una la alta, dar totul avea o singură cale, un fir care lega vorbă cu vorbă, gînd cu gînd. Dacă firul s-ar fi subțiat într-un singur loc, atunci am fi știut și am fi simțit asta. Ne-am fi dus cuminți la culcare și a doua zi ne-am fi simțit străini.

Dar nimănui nu-i trecea așa ceva prin minte. Mingiiam cu grijă fiecare petec de suflet, așa cum aveam să sondăm în următoarele nopți fundul îngustelor canale prin care străcuram șalupa noastră.

„Am avut o mare pasiune: aviația. Dar nemții m-au dat afară. I-a supărat ori numele meu polonez, ori palmele de cismar. Dar nu le puteam schimba pe nici una... Am rămas tot la clocan și la pap. Și n-am crezut că s-a sfîrșit lumea. Nu se sfîrșise nici la 6 ani cînd străcuram Dunărea înot cu mîinile legate pe cap, nici la nouă cînd fugeam de acasă și nici cînd căpitanul mă spînzurase și mă aruncase în Dunăre. Bună a mai fost apa asta cu mine! Parte n-am înșfăcat atunci, dar de scris și de citit știu. Ție cum îți vine de analfabet, la te uită. D-abia am absolvit cîteva clase, dar nu mă ghicești".

Așa mi-a vorbit marinarul. A fost sărac și nu mai e; a știut carte și acum ține în mîini ziarul de bord cu mîna lui; a vrut să arate că poate să aleeva decît să tălpășească pîngele și a reușit; a tînjit după călătorii și în '57 la Festivalul de la Praga a dat mîna cu cineva de pe întregul glob. El, amărîtul de copil fugit pe vremuri de la casa părintească, să mai scuturească o gură din cele nouă, care rupeau mîncarea din mîna părinților.

*

Ajuns seara la Sf. Gheorghe, o tulburare te învăluie. Vii lîngă Mare. Îi crești parcă străcurate neodihnitoare, dorul de sare. Ieși la poarta pescăriilor, dar noaptea te ascunde și norii galbeni cu raze îți vor vedea vaporul de bunăoară, orizontul. Noaptea este totală pe vas în legănarea valurilor mult dincolo de Dunăre, a fost noaptea viselor vrăjitoare.

„De fiecare dată cînd Dunărea, trecînd fața de împărat, cu părul revărsat peste umeri, fugise din castelul ei pitit în fund nepătrunsa de păduri și te lăsase goală, cuminte, chemările porniau din adîncuri de ape și depărtări de zări, păstrînd cu zîmbet nevinovat pe tărîmul necunoscut al celui care o cheamase. Dar dragostea lor se topea în moarte, căci pămîntul sării nu-și aparține și el îndeplinea fără voie un blestem vechi de cînd lumea. Își stringea iubita cu dorul neînvins al patimii și cu tristețea adevărului crud pe care-l cunoștea dar căruia trebuia să i se supună...

Dimineața începe aici înaintea revărsatului zorilor; motorul cuterului în coasta căruia am înnoptat a fost pus în funcțiune. Prin ceață se ghicește mai întîi după clipocitul vîslelor în apă, apropierea bărcilor pescărești. Sînt zece. Oamenii se salută mut, și fiecare contur se estompează în ceața cernută din cerul Deltei.

Operațiile de ancorare sînt lute terminate și cuterul se desprinde de ponton printr-o manevră abilă și cu o voltă largă ia drumul cel de pe urmă al Dunării.

Fața ei este ca de fontă topită. Dă senzația de omogenitate metalică mai ales că mierul îi este bombat, atras parcă de cer. Tot timpul vrei să afli unde începe marea. Mai sîntem pe Dunăre ori nu? Malurile se desprind ca o pînie și-n curînd se fac nevăzute. Am pătruns în Mare? Nu știi și regreți depărtarea bărcilor ce urmează cuminți calea deschisă de cuter.

Căpitanul vasului, Pricop Tulceanu, simte apăsarea tăcerii și zice: „E zi cuminte".

În bărcile lor oamenii privesc doar înainte. Nu vorbesc între ei, gîndese desigur la cei pe care Marea i-a smuls cîndva dintre ei, poate la prada ce se zbate în carmace, la iarna care vine, la peștele prins peste îndatorirea de plan și la liniștea înșelătoare a mării.

Cuterul saltă pe valuri ușor și valsul lui Ivanovici îmi vine deodată în minte și întregul decor peste care plutesc acum acordurile muzicii se animă, parc-ireal în frumusețea-i deplină. Seara îmbinează totul de pe un tron nevăzut, lăsîndu-i Dunării ce-și trăiește ultima clipă de viață (ori poate pe prima de întregă), răgazul împreunării cu Marea.

Bărcile pescărești se risipesc una cîte una, parcă fără nici o socoteală, dar reapar apoi înșirate pe sita orizontului. Acolo vor ținti cîteva ore, orele de muncă ale pescarilor. Flamurile multicolore sînt aruncate în bărci și vîslele intră în acțiune. La prova bărcilor se văd ultimele crengi verzi ale toamnei, care sînt luate la larg spre a aminti de uscat, de casă, de pămînt...

Am rămas singuri pe ape. Bărcile sînt mici paranteze negre răsturnate spre boltă. Căpitanul a lăsat vasul în voie. Dansăm în toate ritmurile. Pricop Tulceanu își privește vasul, curat ca o odaie de oaspeți dintr-o casă țărănească. Se simte dator să dea cîteva explicații.

„Acolo e Sahalinul, dincolo îi zicem Jalop, iar mai spre mal, Cut. Primăvara sturionii vin la Cut și se bat. Atunci lasă icrele. Tot pe lîngă mal e și drumul scrumbiilor".

Le știe fiindcă a fost și el pescar, dar s-a calificat la școala din Constanța. Acum e marinar-mecanic și în lipsa căpitanului conduce vasul.

*

Vorbim, dar mai mult ascultăm glasul valurilor, arcușul vîntului peste strunele catargului și ale parimelor; ne privim dar numai într-o doară căci ochii supraveghează necontenit munca oamenilor care controlează cu grijă carmacele, așteptînd veștile ultimelor zile de furtună de a căror urgie sturionii se ferește căutînd malurile și undele Dunării, fără a bănui hotarul de șiretenie și moarte al cîrligelor agățate în carmace.

Și iată tensiunea așteptării e maximă; la barca din pupa se anunță prima pradă. Frînghiile sînt filate cu grijă, buza bărcii sărută unda sub greutatea animalului adus cuminte pînă aproape de suprafață. Apoi totul se rezolvă nebănuit de simplu și prozaic: capul sturionului — privind ciudat și oblic—apare încet, fiind primit cu lovituri de ciocan de lemn bine țintite. Corpul se abate greoi, ceea ce înseamnă că peștele e dintre cei mai mari și oamenii îndîrjiți, neîncrezători în liniștea aparentă a uriașului, se luptă umăr lîngă umăr cu cele 3—400 de kilograme ce trebuie mutate din mare în barcă. Suflă un vînt tăios, apa pătrunde în barca cu muchea repezită spre cer, cu fundul pe trei sferturi ieșit la suprafață, părînd gata să se răstoarne peste grupul de pescari rămași doar în cămăși, cu mînecile suflecate, transpirați de caznă și răciți de izbîndă, nepăsători la tot ceea ce se petrece în juru-le.

Ziua a fost bună. Vîntul din larg a minat spre maluri vinat bogat, iar acum bărcile părăsite de oameni, încărcate cu pradă și remorcate de cuterul cu sforăit vesel, alcătuiesc, un convoi ciudat, o flotilă părăsită de mateloți, inexplicabilă pentru neofiți. În ultima barcă s-au strîns vînătorii și-și povestesc printre dinți întîmplările zilei, în timp ce mănîncă din pachetul adus de acasă. Cei mai grăbiți ori părăsiți de cuter aproape de mal au întins pînzele iar bărcile li se zăresc departe, adevărate scoici înfipte ca niște ghimpi în undă.

Tudor Costenco, aplecat deasupra ceaunului în care fierbe neîntrecuta ciorbă pescărească, vrea să fie fotografiat și să apară la gazetă. Nu-l interesează cum, dar „să fie cu el". Nu l-ar supăra dacă ar ieși în poză și ceilalți din echipa I-a a brigăzii a patra din care face parte. Liniștit, zîmbind cu înțeles în vreme ce împletește la plase, Simion Sidorenco, flăcău virtos cu ochi limpezi albaștri și cu șapcă de licean pe cap, ascultă ca pe o glumă vorba tovarășului său, simțind că obiectivul se îndreaptă spre mîinile sale aspre dar iscusite, mînjite cu catran pe care colțul cu sclipiri de fulgere al cîrligului nici nu le atinge măcar în repedea lui răsucire. „Ar fi păcat să mă-nțepe, ar simți morunul mirosul sîngelui omenesc și n-ar mai trage la carmac", zice el vrînd să explice cu modestie dibăcia mîinilor sale.

„Planul stă bine, adică mai la urmă. Era vorba de 1.500 kg. de pește și noi avem pe octombrie 2.200 kg! În bani ce-nseamnă? De pe la 1.500 în sus pentru fiecare dintre cei șapte tovarăși".

Dacă Delta s-a transformat în cel mai nou pămînt al unei țări noi, dacă Delta a devenit, din pacoste, izvor de bogății, dacă Delta a evadat din exil, apărînd pe actuala hartă turistică a lumii ca un punct de mare atracție, asta nu s-a putut petrece fără omul ei. El își primește acum oaspeții, el este cea mai importantă descoperire făcută de călăuza noastră a tuturora, în hățișurile neprimitoare ale Deltei de odinioară: Partidul.

Em. Valeriu

În Bucegi (foto prof. V. Orza)

Severitatea actualității

Vrem să ridem. Vrem să ridem pentru că sîntem optimiști, sănătoși, puternici, pentru că umorul e un adjunct al increderii în viață. Vrem și putem să ridem homeric de tot ceea ce e înapoiat, de tot ceea ce, într-o formă sau alta, se agață de trecut, de „morala" lui, de obiceiurile și rutina lui. Știm să ridem biciuind — știm să ridem indreptind, cunoaștem și rîsul indulgent, acel ris cehovian nuanțat de melancolie.

Am fost educați să ridem logic *în numele unor principii.*

Cu aceste gînduri am început să citesc farsa lirică „Siciliana" de A. Baranga, publicată în numarul 9 al revistei TEATRUL. Eram convins că în domeniul atît de necesar al comediei, dramaturgul fruntaș, după o tăcere, pe care cu toții o năzădîjduiam fructuoasă, de aproape patru ani, va spune un cuvînt greu și sacuros. Rîndurile care urmează nu sînt numai expresia neașteptatei dezamagiri, aceasta nu are nici o importanță.

Cred însă ferm că literatura este o cauză a noastră a tuturor, că succesul unuia este succesul nostru comun, iar la eșecuri sîntem de multe ori părtași prin neatenție, prin tăcere, prin ocolirea discuției deschise, *principiale. Numai printr-o largă discuție partinică,* deschisă, *putem crea acel climat științific de apreciere a operei de artă, la realele ei dimensiuni, climat de care avem cu toții atîta nevoie, într-un moment cînd, așa cum ne arată indicațiile partidului : „În prezent, activitatea ideologică, munca de lichidare a înrîuririlor educației burgheze din conștiința oamenilor este țărîmul principal al luptei de clasă, al luptei între vechi și nou". (Raportul C.C. al P.M.R. la cel de-al III-lea Congres).*

★

Acțiunea piesei „Siciliana" de A. Baranga se petrece în zilele noastre. Acest lucru îl aflăm din trei surse :

a) Indicația autorului la sfîrșitul listei de personaje.

b) Conflictul e un conflict contemporan. Într-adevăr sînt unii studenți care refuză să-și ia posturile în primire.

c) Șlagărul italian „Marina, Marina, Marina" (intrat recent și cam masiv în repertoriul nostru de muzică ușoară) pe care-l fredonează unul dintre eroi.

SUBIECTUL :

Tînărul absolvent al Facultății de Agronomie, Constantin Valsamache, zis Bebe, a fost repartizat în satul Ripele. Nu vrea cu nici un preț să plece din București. A încercat, sfătuit de amicul și confidentul său Niculae Dumitrescu, „zis Nichi și din cînd în cînd Nikaloe", tot felul de expediente, de la repetența voluntară care nu i-a reușit, pînă la angajarea ca șoamator la circ. El este fiul lui Constantin Valsamache, director în Min. Agriculturii, vechi activist obștesc. Aflăm acest lucru din gura soției sale Jeni (pagina 7, rev. Teatrul, nr. 9) „D-asta ți-ai riscat viața, Tache? Că ești un tovarăș vechi și cînd e la greu, la cine se vine cu toate sarcinile?" Mai aflăm că Tache a luptat în Tatra (pag. 8) tot din replica soției : „Tu singur povesteai cum îți zburau gloanțele pe la ureche".

Directorul în Minister nu-și face iluzii în ceea ce privește calitatea morală a tînărului Bebe.

JENI : ...Copiii altora să stea aicea în București, ca e loc, cu toate că nu e nimica de capul lor, și băiatul meu, fiindcă a terminat agronomia, să plece?

TACHE (amărît) : Las că știu eu cum a terminat. Crezi că din „Uteme" l-au dat afară de bun?

JENI : Cum, necum, vorba e : a terminat?

TACHE : Că e tat-su director în Ministerul Agriculturii.

(De unde reiese clar că directorul în Ministerul Agriculturii — tovarășul vechi și luptătorul din Tatra" e convins că profesorii universitari l-au trecut numai de ochii lui, opinie străine asupra corpului nostru didactic din partea unui vechi tovarăș.)

De teama soției, guralivă, cicălitoare, adorîndu-și odorul, Tache încearcă să-i rezolve situația la telefon, cu un tovarăș Coacăze (nume care provoacă un mediocru joc de cuvinte din partea soției : „Las ca i-o coc eu lui Coacaze") fără să reușească a obține numirea în București a lui Bebe. Despre tovarășul Coacăze, pe care, după atitudinea față de Bebe, îl presupunem a fi un om principial, aflăm însă tot din gura soției (pag. 8) că : „Da cînd a fost vorba de nepoata-sa, atunci a fost posibil, atunci n-a fost principial, atunci a putut s-o aducă la București, ca să bată bulevardele..."

Cum niciunde în piesă, sub nici o formă, nu se arată care este adevărul asupra tovarășului Coacaze, de altfel nici asupra calității de vechi tovarăș a lui Tache, cititorul, spectatorul, e silit să rămînă la concluzia soției lui Tache.

Sosesc din provincie Anton Andone, rudă aproximativă a familiei, cu fiica lui, Fifi, tînără doctorița, proaspăt absolventă. Cei doi tineri își povestesc necazurile reciproce : nici Fifi n-ar vrea să plece la țară, deoarece e logodită cu un șahist clujean. Tocmai de aceea a venit cu tatăl ei, la ruda lor aproximativă, C. Valsamache, director în Ministerul Agriculturii, ca acesta, cu trecerea lui, să rezolve fetei trei lucruri : „post, casă și buletin în București" (pag. 10). Bebe îi spune că nici pentru el nu s-a putut face nimic.

FIFI : ...nu există nici o posibilitate să rămîi, cu profesiunea dumitale, în București?

BEBE : Nu sînt decît trei posturi la Institut, pentru cazuri speciale.

FIFI : Ce cazuri?

BEBE : Pentru oameni căsătoriți.

El, deși iubește o tînără coristă de la Operă, Muri, nu se poate căsători cu ea, deoarece „O cîntăreață, soția unui agronom — cel puțin așa susține Muri și cred că are dreptate — destramă o imagine neinteresantă, casnică, anodină, oarecare" (pag. 12).

Fifi îi propune o variantă socială a „apărării siciliene" : Ei doi, Bebe și Fifi, să se căsătorească de formă. Atunci el va primi postul în București. Ea, spre a nu fi despărțită de soțul ei, de asemenea. Îndată după aceea vor divorța. Ea se va căsători cu șahistul, care, spre a nu fi despărțit de soția lui, va fi adus în București, lucru strict necesar, deoarece „nu mai are adversar în tot Ardealul".

Nichi, juristul repetent, e chemat de urgență. El le spune că planul e excelent : „hașceme numărul 137.391, din nouă sute cincizeci și unu".

(S-ar părea că repetentul jurist născocește aceste H.C.M.-uri : cei doi au însă o încredere oarbă în el, așa că nu mai verifică). În sfîrșit, planul e pus la punct : Bebe se va duce la Ripele, acolo se va căsători cu Fifi ; vor trimite certificatul la București ; bătrînul, montat de bătrîna, se va da peste cap și va obține numirea într-unul din cele trei posturi la Institut.

ACTUL II :

Cei doi tineri fictiv căsătoriți sînt în satul Ripele. Fifi e mulțumită. Totul i se pare nou, minunat. Damian, președintele sfatului din raionul Ripele, a făcut-o să înțeleagă ce frumoasă și ce nouă e activitatea la țară.

(Damian, nu apare niciodată pe scenă. Activitatea sa educativă se petrece exclusiv în culise. Trebuie însă să fie un personaj remarcabil, deoarece Fifi — care în actul I nu părea nici ea să fi fost influențată de morala epocii noastre, și i se părea normal să obțină un post în București printr-o excrocherie — ba mai mult, ea în persoană are ideea respectivei excrocherii — e acum cu desăvîrșire schimbată).

Din acest moment încep foarte multe încurcături : Nichi vine la Ripele cu Muri, iubita lui Bebe. Muri îi face lui Bebe diverse scene, pînă cînd se lămurește că mariajul lui e doar o ficțiune. Nichi s-a întîlnit cu Damian.

NICHI : ...Aprovo, orzul face parte din păioase?

BEBE : De ce?

NICHI : Nu-mi place cum arată tarlaua. I-am dat și o consultație juridică privitoare la contracte depășite prin hașcemeul 11.763 din cincizeci și șase.

(Se va vedea mai departe de ce am reprodus această discuție (pag. 17). Pentru salvarea aparențelor, Nichi și Muri sînt prezentați ca soț și soție. Apare și Tiberiu Cezar Sicoșan, șahistul ardelean, care de disperare că logodnica lui s-a măritat, a pierdut campionatul de șah la Sebeș. I se explică situația, pe care o înțelege cu greu, în cele din urmă. Între timp, revin Nichi și Muri, ușor beți și se sărută în prezența șahistului și a tinerei Fifi. Informat, Bebe își gonește prietenul cu două palme magistral aplicate și anunță pe cei de față că va face uz, la noapte, de drepturile sale de soț legitim. Disperat, Tiberiu amenință cu crima.

BEBE : În fundul grădinii e o fîntînă cu amoraș (lui Tiberiu) Scoți o ciutură de apă și ți-o versi în cap.

TIBERIU (strict informativ) : În fund, ați spus?

BEBE : În fund" (pag. 25. Îi cer scuze cititorului pentru acest citat, pentru calitatea lui estetică și humoristică).

Se anunță și sosirea soților Valsamache. Problema dormitului atîtor perechi, mai mult sau mai puțin legitime, devine foarte complexă.

ACTUL III :

Fifi își dă seama că șahistul Tiberiu Cezar Sicoșan e un om cu desăvîrșire lipsit de orice licărire de sentiment poetic, preocupat numai de faptul că la Sebeș „a dat dama" (Echivocul joc de cuvinte e reluat de mai multe ori). Îl gonește.

Din jurnalul ei intim, citit cu voce tare de Bebe, aflăm că pe lîngă influența salutară a lui Damian, activitatea ei de doctoriță la țară i-a oferit mari surprize :

a) ...în saloane (e vorba de dispensarul de la Ripele) atmosferă civilizată și o bază tonică de lumină" (În paranteză trebuie să precizez că dacă Fifi a văzut în zilele noastre, pentru prima oară, cum arată un dispensar sutesc, atunci desigur asta poate să-i producă un șoc regenerator. Ca unui medic american de pildă, care în vizita turistică, descopere unele realități sordide de care habar n-avea. În ceea ce privește studenții noștri, ei fac în fiecare an o perioadă de practică, așa că aceștia tineri doctorițe din zilele noastre, e cei puțin străine.

b) O bolnavă nu-i mulțumește doctoriței pentru tratament. Acest lucru și-l explică tînăra doctoriță prin creșterea conștiinței și demnității țăranului nostru. „De ce să-mi mulțumească? E datoria mea s-o vindec. În prizirea bolnavei nici o umilință" (pag. 30).

(Este evident că dacă admitem ipoteza că tinerii doctori văd pentru prima oară în viața lor țărani abia în ziua cînd își iau posturile în primire, reacția doctoriței : Fifi poate părea normală. Personal nu văd în ce măsură a mulțumi unui doctor, pentru atenția lui, înseamnă a te umili, dar în fine...).

Tiberiu se întoarce împreună cu Muki, pe care a găsit-o plîngînd în gară. Bebe îi trimite în camera lui pentru noapte. Tiberiu e fericit. A aflat în sfîrșit „de ce a pierdut dama".

BEBE : Care-i soluția?

TIBERIU : ...Musai lîngă damă trebuie să stea nebuna.

BEBE : Exact! Lîngă damă trebuie să stea cretinul! (pag. 30).

Urmează o discuție între Bebe și Fifi : ea își dă seama că și-a îndragit profesiunea, că va rămîne la țară, unde e nevoie de ea. Bebe îi plimbă prin fața ochilor perspectiva vieții sterpe, plictisitoare de aici și-i oferă în schimb o altă viață : croaziere de unde vor trimite cărți poștale să crape de ciudă cei rămași, concerte (care nu-i plac, dar unde e bine să fii văzut de lumea bună etc. etc.) Mentalitatea aceasta de băiat de bani gata, blazat și cinic îi repugnă tinerei doctorițe, regenerată moral. Nichi, chemat repede spre a fi arbitru, spune stînjenit că în urma unei discuții cu Damian, vrea și el să rămînă la țară.

NICHI : ...Văd lumină la Damian. Zic : ia să intru să aud ce mai e nou. Mă vede Damian. Zice : „Gînd la gînd tovarășe... Știi cu consultația pe care mi-ai dat-o cu privire la contracte : justă. Am controlat. (pag. 34)... Ca să vezi cum merge mintea lui... e teribil, tipul". (Aici se iscă o nedumerire de ordin logic : Nichi cunoaște într-adevăr pe dinafară toate H.C.M.-urile? Din discuția cu Damian se pare că da. Din șfaturile cu privire la căsătorie și obținerea de posturi în București, folosind această metodă, se pare că nu... De ce n-a fost sincer cu prietenul său intim și de ce a fost cu un străin, pe care voia să-l epateze? Nu aflăm).

Bebe îi face o declarație de dragoste soției sale fictive. Sosesc părinții. Aflăm că e ziua de naștere a lui Bebe. Tache i-a adus un cadou, un plic pecetluit (ca să fie surpriza mai mare) în care se află rezultatul demersurilor sale, de-a nu îi despărțit de fiul său. La deschidere, surpriza : pentru a nu fi despărțit de fiul său, Tache e numit administrator la stația de montă din Ripele. Toți se duc la culcare. Cum toate camerele sînt ocupate, Bebe îi cere tinerei Fifi să-l primească în odaia ei, fără nici o obligație. Ca într-un tren. Ea îl rouga să aștepte puțin, pînă se dezbracă. Singură în odaie stă puțin de vorbă cu păpușile ei și cu ceasul cu cuc. Se aude tropotul unui cal și zgomotul unei șarete :

FIFI : ...Mă așteaptă! (a luat o păpușă, a îmbrățișat-o) Noapte bună. (A dat la o parte perdeaua de tul. Înspre afară) Vin, vin! (a trecut pervazul ferestrei și a ieșit).

Bebe intrînd, înțelege că ea a plecat.

. . . . . .

Aceasta este, povestită în amănunțime, farsa lirică Siciliana *de A. Baranga publicată în numărul 9 al revistei* Teatrul.

Nimeni nu se gîndește să nege aprioric modalitatea estetică a farsei, ca atare. Ca să nu ne referim decît la O zi de odihnă *dramaturgia sovietică a arătat că se pot scrie farse strălucite, în care imaginea lumii oglindită cu mijloacele farsei, să nu fie, în mod obiectiv, deformată. E vorba doar de un lucru :* ce fel de oameni *sînt aceia pe care autorul îi angrenează într-un șir de încurcături amuzante? Care este profilul lor moral, ce le-a dat acestor oameni epoca în care trăiesc, ce este nou în ei, chiar în situații forțat comice, așa cum cere genul? Situațiile din* Sălbaticii de Mihalkov *sînt foarte hazlii, dar eroii* sînt oameni sovietici, curați, cinstiți, puri.

Acțiunea Sicilienei *este declanșată de coliția a doi exroci, Bebe și Fifi care caută să găsească o modalitate de-a trișa legile statului în mod legal. Toată farsa lirică se învîrte în jurul acestei probleme. Pe parcurs însă, Fifi (aceea care a avut ideea exrocheriei respective) se transformă. O asemenea transformare este, la urma urmelor, posibilă, deși autorul ne prezintă de la început o tînără în care nimic din tot ceea ce este viață nouă în facultățile noastre, munca educativă, noua etică a studentului, pare să nu fi avut nici cel mai mic ecou. Care este procesul ei de transformare nu aflăm. Știm că l-a întîlnit pe Damian, care nu apare, știm că a rămas uimită, la modul turist occidental, de transformările de la sate, o vedem cum, de la calculatoarea rece a șanselor și modalității de-a se sustrage legilor statului, devine poetică, visează într-un mod nou. Dar cum s-a petrecut acest lucru foarte dificil nu aflăm. Și e păcat, deoarece spectatorul anului 1960 nu crede într-un personaj care iese din culise, declarînd : „Discutînd cu tovarășul X m-am lămurit ce frumoasă e viața noastră nouă".*

Sînt ferm convins că nimic nu scuză escamotarea acelor procese de viață, de transformare, a căror descoperire și promovare constituie mîndria scriitorului. Ne interesează mai ales cum *și* cine *luptă împotriva mentalităților burgheze, a individualismului rapace, chiar cu arma rîsului. Chiar într-o farsă. Caracteristicile formale ale unui gen sau altul nu pot prima asupra conținutului. Un poet care ar scuza conținutul unui sonet prin forma fixă obligatorie, ar fi profund ridicol.*

Bebe Valsamache e consecvent cu sine însuși. S-a remarcat tendința dăunătoare de-a prezenta în comediile noastre tipul „licheiei simpatice", ale cărui acțiuni (cînd sînt) sînt învăluite în haina unei verbozități, mai mult sau mai puțin spirituale, mai mult sau mai puțin triviale. Bebe e tipul clasic al bătăului de bani gata burghez, *blazat, cinic, sceptic, oarecum nepotrivit în casa unui vechi activist (așa cum ne este prezentat Tache) — chiar cînd acesta îi trece cu vederea odorului multe (excluderea din U.T.M., de pildă). Cine dă replica unui asemenea individ în* Siciliana *? Nimeni, nici măcar Damian, fie și în culise. (Nichi, alter ego-ul lui Bebe a avut mai mult noroc : s-a întîlnit cu Damian).*

S-a discutat de nenumărate ori problema eroului pozitiv în comedie. Există părerea că prezența acestui erou ar contrazice legile genului. Dar oare Cerchez, din excelenta piesă a lui Mirodan Ziaristu, e un personaj anost, plictisitor? Eroul pozitiv nu are dreptul și forța de a-și exercita pe scenă *umorul, capacitatea de-a face spirit, asupra celor de care rîdem? Sîntem convinși că da.*

Celelalte personaje sînt tratate la fel, strict exterior și schematic. Tiberiu Cezar Sicoșan, ardeleanul șahist (se știe doar : ardelenii sînt greoi, moldovenii blajini, olteniii „oți", iată o sursă inepuizabilă de umor de „tip nou" este, sau cel puțin așa apare ca un jucător de șah profesionist. Nimic, sub nici o formă, *din mediul în care trăiește, în care — probabil — muncește, nu se vede în el. O schemă de cretin, după rețeta cunoscută : Le mecanique plaque sur le vivant".*

Niciunde în farsa lirică Siciliana *de A. Baranga, publicată în nr. 9 al revistei* Teatrul, *nu răzbate ecoul viu al opiniei cetățenești: noi, al luptei* pentru *cinste, pentru o nouă atitudine în viață. Și atunci rămîne un comic de situații, așa cum găsim în sutele de piese de a cincizecea mînă pe care le jucau la noi și le joacă aiurea teatrele de bulevard : încurcături gratuite, comic de limbaj. În cazul de față, însă,* simpla enunțare *a unei probleme contemporane (cazul studenților care nu vor să-și ia postul în primire) și tratarea ei cu mijloace vechi, desuete, duce în mod obiectiv la crearea unei imagini deformate despre lume. Apare astfel un director de Minister și slab și laș și cu niște concepții cel puțin stranii despre lumea în care trăiește, un tinerel de un cinism și o vulgaritate ingrijorătoare cărora nu li se opune nimic.*

Există o obligație intimă, esențială, a scriitorului : responsabilitatea lui directă, angajată față de cei cărora li se adresează. Tineretul nostru vrea să-și vadă pe scenă viața lui reală, elanurile, curajul, optimismul, umorul său nou. vrea să vadă acel erou care schimbă lumea înconjurătoare, care demască vechile concepții burgheze chiar *într-o farsă.*

Am insistat atît în jurul acestei farse lirice pentru că nu găsesc decît o singură explicație decalajului uimitor între valoroasa și spirituala comedie Mielul turbat *de A. Baranga și între* Siciliana *pe care am analizat-o cu un sincer regret : în general cînd vorbim despre necesitatea cunoașterii nemijlocite și adînci a vieții, unii se gîndesc instinctiv și aproape exclusiv la tinerii scriitori : cred că îndemnul trebuie lărgit.*

Sînt convins de acest lucru, deoarece în mod obiectiv o lucrare semnată de un scriitor cunoscut, apreciat și așteptat, constituie și un exemplu. Ceea ce nu se poate spune despre Siciliana.

Cred că o discuție în cadrul unor grupuri de studenți la Institutul de Agronomie, de pildă, ar fi mai mult decît binevenită, i-ar ajuta autorului la limpezirea unor probleme. Fiind vorba despre ei, oamenii nu sînt de obicei indiferenți.

Iar contactul între scriitor și lumea aceasta proaspăt entuziastă, direct interesată în progresul literaturii noastre realist-socialiste, e totdeauna salutar.

Titus Popovici

Veronica Porumbacu:

Din lumea noastră

„Lumea noastră", din care Veronica Porumbacu a cules acest mănunchi de versuri, e o noțiune prea cuprinzătoare ca să poată comunica numai prin titlu intenția ultimă a autoarei. Recunoaștem, totuși, mai întîi, în această expresie, o adeziune la frumusețea zilelor noastre, pe care așteptăm să o vedem transmisă micilor cititori (fiindcă lor li se adresează cartea) cu delicatețe și cu sensibilitatea cunoscută a poetei. O asemenea așteptare nu ne e înșelată. Pentru ca referirea la „lumea noastră" să capete relief, pentru ca relația între factorul creator și factorul receptiv să se realizeze cu maximă eficiență, în această mică culegere, dimensiunile largi au fost miniaturizate, cadrele exterioare s-au transpus într-un orizont familiar, iar materialul faptic și emoțional s-a organizat mai ales în jurul relației mamă-fiică, realizîndu-se între ironia duioasă, o anume „gravitate" a copilăriei și bucuria mamei în fața „fetei care crește mare" : „Fata mea e de mirare / Cît de iute crește mare! / Prea înaltă nu-s nici eu ; / Să m-ajungă nu e greu. / Ba, cu vremea care trece, / Fata mă va și întrece... / Iar cînd vor mai crește anii / Vor fosni mirați castanii : / Fiș, fiș, fiș, / Nu-i de crezare : / Mamă mică, / Fată mare". (E de mirarel.

Veronica Porumbacu își întregește astfel universul liric. Și deși versuri frumoase ca cele de mai sus vor fi înțelese abia linear de micii lectori, nu putem să nu relevăm substanța lirică, discretă și limpede, prezentă aici. Cînd însă vorbește în numele „fetiței", se resimte efortul simplității. Alteori, unele poezii atestă un adevărat „simț al dimensiunilor". În La fereastra mea, bucuria mutării într-un bloc nou (etajul 7), se subscrie fapturii de a vedea totul, în stradă, la dimensiuni reduse. Iar cînd un pantof al fetiței este suficient de mare ca să îngăduie în el picioruș mamei, faptul acesta îi oferă poetei ocazia unor duioase variațiuni pe tema din E de mirare (Aici, desenul sugestiv al Mariei Constantin limpezește unele neclarități ale poeziei). Aducîndu-și aminte că „fetiței" pusă pe poze îi încăpeau odinioară ambele picioare într-un singur pantof al mamei, poeta redă această destul de simplist : „Ieri în pantof ascunsă. (?) / Făceai un har nespus..." Nu știm ce ar fi înțeles copiii dacă nu aveau alături și desenul.

Dintre poeziile care-și propun un mai pronunțat rost educativ (și care reușesc aceasta) menționăm : Școli și școli (cu acest dialog între mamă și copil : „Tu, mamă, unde pleci? — La școală... — Și-aveți calete? / — Zeci de file. Am scris și încă n-am sfîrșit. / — Dar ce-nvățați voi ani de zile? / — Cum să fii tu mai fericit!"). Două fete (sprintenă satiră!) și Scrisoarea (fiindcă o scrisoare de la nepotul plecat la mare va face totdeauna bucurie bunicii). Tatăl meu e o enumerare neinspirată de meserii. Păpușa neagră, în formula unui cîntec de leagăn, e lipsită de altă motivare artistică a grijii pentru micul negru, în afară de acest versuri : „De tine rîd la New-York / Copiii răi pe drum" (metropolă cu... drumuri!). Pentru anul 1960, „anul Africii negre", poezia aceasta adresată copiilor, de o evidentă facilitate, constituie o nereușită.

Bogat reprezentată în culegere este poezia naturii. Trenul (succesiune rapidă a imaginilor frumoase din țară) și Vara la mare (din care transcriem la întîmplare : „Au băut atîta soare / Fetele, fetele, / Că s-au îmbătat, la mare / Și-s de aur și de sare / Pietele, pietele..."), au meritul de a depăși notația pastelistică ce se menține pe alocuri izolată a creației lui Delacroix de evenimentele cărora le-a fost martor și ale căror ecouri au răzbătut din plin în creația sa. Dispuse de cele mai multe ori paralel și nu într-o viziune unică, profundă, aceste elemente nu ajută suficient la închegarea unei imagini realiste, autentice a pictorului atît de apropiat prin năzuințele sale de veacul nostru. Erudiția, percepția estetică sigură, pun în valoare opera străbătută de caldă umanitate și eroism a celui pe care un biograf al său îl evoca astfel : „...Delacroix, cel care avea un soare în cap și furtuni în inimă, care cîntase timp de 40 de ani pe întreaga claviatură a patimilor omenești și al cărui penel măreț, cumplit sau gingaș, trecea de la sfinți la războinici, de la războinici la îndrăgostiți, de la îndrăgostiți la tigri și de la tigri la flori".

VASILE NICOLESCU

Volumului recent al Veronicăi Porumbacu îi sînt caracteristice asemenea inegalități, provenite, credem, dintr-o reminiscență a acelui zîmbet de îngăduință cu care e privită uneori poezia pentru cei mici. Se pare că modalitățile care corespund cel mai bine temperamentului autoarei, cînd scrie poezie pentru copii, sînt mărturia lirică și observația stimulată de fantezie. Păcat numai că din universul familiar, din această „lume a noastră" — cum și-o revendică poeta —, multe imagini și multe impresii au rămas necaptate în culegere. Cele cîteva poezii de vibrație autentică, prezente aici, justifică totuși mare parte din așteptările cititorului.

MIHAI NEGULESCU

Elena Vianu:

Delacroix

Un revoluționar al penelului, impetuos în exprimarea momentelor culminante, dramatice, ale vieții, strălucit colorist și inspirat desenator, cu o sensibilitate veșnic aprinsă, vizionar romantic și însetat în același timp de armonia și echilibrul clasic, Delacroix se impune ca una dintre cele mai interesante personalități creatoare ale sec. al XIX-lea. Contemporan cu Goethe, Hugo, Musset, Byron, Chopin, Gericault ș.a., Delacroix încearcă în pînzele, litografiile, frescele sale michelangelești, în desenele sau în acuarelele sale, o originală și tulburătoare sinteză a sensibilității, căutărilor și frămîntărilor veacului său.

De la prima schiță a **Corăbiei lui Dante** și pînă la pictura murală **Lupta lui Iacob cu îngerul** de la Saint-Sulpice, pictorul se mistuie cu ardentă pasiune pentru a exprima adevărul vieții, încordarea, intensitatea acesteia.

Călător în Anglia, de unde se întoarce odată cu descoperirea lui Shakespeare, Byron și chiar Goethe, cu tehnica coloristică a lui Constable și Turner ca și cea a folosirii verniului de copal (verniu fabricat din rășina copalierului și care dă strălucire și transparență tablourilor) ; călător în Maroc și Algeria, unde, pe lîngă viziunea antichității clasice pe care i-o relevă aceste ținuturi, descoperă o lume nouă, febrilă, pasionată, demnă, plină de vitalitate și culoare; drumeț prin Spania, în care pretutindeni **palpită geniul lui Goya**, prin Italia, de unde rămîne cu obsesia **„Judecății de apoi"** a lui Michel-Angelo, prin Belgia și Olanda, unde-l fascinează Rubens — Delacroix, acest adevărat Childe Harold, își lărgește necontenit orizontul viziunii sale.

În ciuda unei necrutătoare boli care-l macină lent încă din tinerețe și care-i accentuează o anumită notă de mizantropie, în ciuda introspecțiilor și drumurilor sale, pictorul își dăruie tot talentul, tot sufletul poporului său. Indiferent dacă a luptat sau nu pe baricade, (unii biografi susțin că dă) Delacroix a lăsat o impresionantă mărturie a adeziunii sale profunde la idealul revoluționar al poporului său. Marele tablou, inspirat de revoluția din iulie 1830 **Libertatea conducînd poporul**, care a avut un ecou extraordinar în conștiința maselor revoluționare, e o pumnică chemare la luptă, un semnal de alarmă și un îndemn plin de încredere în forța unească a poporului.

Monografia Elenei Vianu e prima încercare valoroasă de la noi, închinată marelui pictor francez. Evocarea prieteniei pictorului cu Gericault, autorul **Plutei Meduzei**, analiza creației **Corabia lui Dante, Masacrele din Chios**, sau **Ciumații din Jaia**, evocarea suferinței și mizeriei poporului francez în perioada restaurației Bourbonilor, analiza înflăcărateii **Libertatea conducînd poporul**, tind să clarifice „misterul" vijelioasei personalități a pictorului. Împrumutînd parcă din universul de culori al artistului, autoarea folosește în descrierea călătoriei din Maroc și Alger o paletă extrem de sugestivă și variată. Ritmul narativ mai alert, descrierea peisajului local, a luminii intense, a reliefului sufletesc al oamenilor, adîncesc sensul valoroaselor tablouri schițate aici. **(Convulsionarii din Tanger, Femei din Alger, Nuntă evreiască**, etc.).

Prelucrînd un material de viață copleșitor, limitîndu-și cu sobrietate ficțiunea la paginile celebrului jurnal al pictorului, și altor lucrări de autoritate, autoarea a evitat, cu excepția cîtorva digresiuni (George Sand, — Chopin — Musset) tonul sentimental ca și ineditul cu orice preț. Discutabilă credem că rămîne tratarea pe alocuri izolată a creației lui Delacroix de evenimentele cărora le-a fost martor și ale căror ecouri au răzbătut din plin în creația sa. Dispuse de cele mai multe ori paralel și nu într-o viziune unică, profundă,' aceste elemente nu ajută suficient la închegarea unei imagini realiste, autentice a pictorului atît de apropiat prin năzuințele sale de veacul nostru. Erudiția, percepția estetică sigură, pun în valoare opera străbătută de caldă umanitate și eroism a celui pe care un biograf al său îl evoca astfel : „...Delacroix, cel care avea un soare în cap și furtuni în inimă, care cîntase timp de 40 de ani pe întreaga claviatură a patimilor omenești și al cărui penel măreț, cumplit sau gingaș, trecea de la sfinți la războinici, de la războinici la îndrăgostiți, de la îndrăgostiți la tigri și de la tigri la flori".

VASILE NICOLESCU

Alexandru D. Lungu:

Hotar

Volumul de debut al lui Alexandru D. Lungu consemnează strădania tînărului nuvelist de a descoperi în viața de ieri și de azi a satului aspecte inedite. Dacă cea dintîi nuvelă, **Drum lung**, se mai resimte încă de influența lui Marin Preda, cealaltă, care dă și titlul volumului, **Hotar**, face dovada unei personalități proprii ce se definește în cîteva trăsături caracteristice.

Drum lung se inspiră din viața unui sat din nordul Moldovei, unde, sub masca unui fals patriarhalism, clocotesc conflicte ireductibile între țăranii muncitori, de o parte, și moșieri, vechili, autorități, de altă parte. Frămîntările lui Costică Lavric, țăran cu o viață aparent îndestulată (e proprietarul unui ogor de 50 de prăjini, are căruță cu doi cai) dezvăluie procesul de continuă sărăcire a țărănimii în ajunul războiului. Munca la lotul boierului, datoriile către vechil, ogorul sărac, toate se adună și împovărează traiul lui Lavric. La acestea se adaugă dorința îndirjită de a-și vedea copilul „mai departe", la școli, să-l știe ferit pentru mai tîrziu de chinurile pe care le-a îndurat taică-său. Și adevărul e că, în pofida nedreptăților învățătoarei, Mihai Lavric era cel mai destoinic școlar din clasa lui. Truda lui Costică pare a nu fi zadarnică : în cele din urmă, cu prețul unor mari sacrificii materiale, Mihai reușește la examenul de admitere la școala normală. Dar, în drumul lui spre școală, e insoțit, de aceastădată, de tatăl său care pleacă la regiment, în urma unui ordin de mobilizare. Scena e realizată cu un efectiv simț dramatic.

Cealaltă nuvelă, mult mai amplă, încearcă prezentarea multilaterală a vieții unui sat în ajunul colectivizării. De data aceasta, eroul pricipal e un medic, Ștefan Blîndu. Tînărul prozator urmărește împletirea a două fire epice : munca devotată a doctorului Blîndu, dornic să-și facă pînă la capăt datoria și fierberea care a cuprins întregul sat pus în fața problemei vitale a înscrierii în gospodăria agricolă colectivă. Alexandru Lungu reconstituie cu minuțiozitate viața medicului în mijlocul sătenilor, încercînd să explice transformarea unui intelectual absorbit exclusiv de practicarea profesiunii sale într-un adevărat militant pentru unirea ogoarelor întregului sat. Doctorul își atrage ura foștilor chiaburi care, în cele din urmă, îl asasinează. Dar sacrificiul lui Blîndu nu e zadarnic ; moartea lui demască pe adevărații dușmani ai țăranilor. Colectiva se înfăptuiește.

Tînărul prozator desenează cu multă siguranță cîteva portrete interesante de țărani. Comunistul Aurel Odochean, fostul argat, sau Niculai Lungeanu sînt prezențe vii în nuvelă, încărcați cu valențe etice de o mare frumusețe. E ciudat, însă, că portretul doctorului rămîne în limitele convenționalului, cu toate că autorul îi rezervă rolul principal. În ciuda încercării de **„umanizare"** (Ștefan Blîndu are o dragoste neferită, un dragostea pătimașe, a conflictelor surde, acțiunea se poticnește uneori și încetește în dialoguri inutile. Cînd nuvelistul face un efort în plus de concentrare (episodul Aurel-Profirița, unele momente din frămîntările lui Lungeanu, începutul intrucîtva cinematografic al nuvelei și multe alte fragmente judecate în parte), acțiunea e închegată, interesantă, dezvăluind adevăratul talent al prozatorului. E ceea ce izbutește, într-o măsură mult mai mare, **Drum lung**, unde sobrietatea cu care e creată figura lui Lavric merită a fi subliniată.

Sîntem convinși că 'un plus de efort în ceea ce privește eliminarea detaliilor de prisos va face din Alexandru Lungu un prozator deosebit de interesant. Oricum, debutul său confirmă prezența unui talent înclinat spre prezentarea unor probleme de o stringentă actualitate.

DAN GRIGORESCU

Colecția „Luceafărul"

Printre colecțiile apărute în acest an în Editura de stat pentru literatură și artă, o importanță deosebită o are colecția **Luceafărul** care se prezintă cititorilor cu un nou profil tematic și într-o nouă și atractivă prezentare grafică.

Menită să contribuie la promovarea și popularizarea talentelor tinere ale literaturii noastre — una dintre preocupările de seamă ale editurii — colecția **Luceafărul** cuprinde volume de proză și versuri, aparținînd tinerilor scriitori aflați, în majoritatea lor, la prima carte, selectînd tot ceea ce este mai nou și mai interesant în creațiile acestora.

Scriitori de prestigiu, precum și critici literari prezintă în scurte prefețe pe tinerii prozatori sau poeți.

Primele cărți care apar în colecția **Luceafărul** sînt volumele de versuri **Comuna de aur** de Cezar Baltag, **Vîntul cutreieră apele** de Ilie Constantin, **Cîntecul constelației** de Leonida Neamțu, **Stele roșii** de Florin Mihai Petrescu, **Sensul iubirii** de Nichita Stănescu și volumele în proză **Drum în cîmpie** de Ștefan Bănulescu și **Poarta** de Nicolae Velea.

Anul 1961 va îmbogăți zestrea colecției **Luceafărul** cu noi cărți ale tinerilor noștri poeți și prozatori.

Sperăm că în viitorul apropiat Editura va găsi spațiu și pentru lucrările tinerilor dramaturgi și critici.

CALEIDOSCOP

...ŞTIINŢIFIC

Ion CANTACUZINO

C. Motaş

Directorul Institutului de Speologie „Emil Racoviţă".

A trecut mai bine de un sfert de secol, de cînd a dispărut întemeietorul Institutului care îi poartă cu cinste numele, creatorul şcoalei româneşti de medicină experimentală.

Numele marelui microbiolog, higienist şi epidemiolog este cunoscut în lumea întreagă.

Fost elev al marelui biolog Ilia Mecinikov la Institutul Pasteur din Paris, Ion Cantacuzino a fost un savant multilateral, dublat de un strălucit profesor, o personalitate culturală dintre cele mai proeminente ale ţării noastre.

Ion Cantacuzino a avut una dintre cele mai bogate colecţii de gravuri şi stampe din lumea întreagă, el a organizat două expoziţii retrospective de gravură franceză. Era pe deasupra un organizator cum rar se arată. Dar mai presus de toate, Cantacuzino a fost un spirit progresist în adevăratul înţeles al cuvîntului, un om care şi-a dedicat viaţa ridicării morale, intelectuale şi sanitare a celor mulţi, săraci şi însetaţi de libertate şi de dreptate socială.

Doctorul Ion Cantacuzino este urmaşul unei vechi familii care a dat ţării personalităţi eminente, cum au fost postelnicul Constantin Cantacuzino şi fiul acestuia, stolnicul Constantin Cantacuzino, cronicar şi intelectual de cea mai mare vază, absolvent al Universităţii din Padova, autorul primei hărţi geografice româneşti, înainte de cea a Moldovei, desenată de Dimitrie Cantemir.

Ion Cantacuzino s-a născut la 13 noiembrie (st. v.) 1863 în Bucureşti. Casa în care s-a născut există şi astăzi, după trecerea atîtor ani, în str. Sfîntul Ion Nou 33, şi a fost construită de generalul Nicolai Mavros, bunicul său după mamă, care a fost secretarul şi ajutorul generalului Pavel Kiselef pe timpul Regulamentului Organic.

Cantacuzino a fost fiul lui Ion Cantacuzino, ministru al dreptăţii sub Cuza Vodă, mort prematur, şi al Mariei Mavros.

Mama doctorului Cantacuzino era soră a soţiei lui Ion Ghica şi a generalului Pavel Kotzebue, aghiotant al prinţului Gorciakov în războiul Crimeei şi frate cu Otto Kotzebue, navigator rus, care a explorat Marea Japoniei, Oceanul Îngheţat de Nord şi Polinezia. Cantacuzino, încă de la vîrsta de 8 ani, cunoştea limba greacă şi latină, pe lîngă franceză şi germană. De timpuriu a arătat o puternică înclinare pentru observarea naturii, care s-a manifestat mai ales prin adunarea de colecţii de plante şi fluturi. Ierbarele şi insectarele sale erau ţinute în cea mai mare ordine.

Bacalaureat în litere la Paris, Cantacuzino a avut printre colegi pe scriitorii Joseph Bédier, Victor Bérard, André Suarès, Romain Rolland. La concursul general al bacalaureaţilor în litere din toată Franţa, el a fost premiat.

În 1885 şi-a luat licenţa în filozofie la Sorbona, iar în 1886 s-a înscris la Facultatea de Ştiinţe unde a avut printre profesori pe H. Lacaze Duthiers, Mathyas Duval, Gaston Bonnier, A. Dastre, G. Pruvot, Y. Delage. El a urmat facultatea odată cu prietenul său nedespărţit Emil G. Racoviţă, întemeietorul de mai tîrziu al Biospeologiei şi al Institutului de Speologie din Cluj. În 1891 şi-a trecut cu succes examenul de licenţă în ştiinţele naturale, împreună cu Racoviţă.

El a urmat încă din 1887 şi cursurile Facultăţii de medicină. Cantacuzino a lucrat mult timp la Staţiunea biologică marină de la Roscoff (Bretania), cu care a întreţinut foarte strînse legături pînă aproape de sfîrşitul vieţii sale. Cunoştea fauna marină de pe coastele Bretaniei ca un adevărat zoolog, ceea ce l-a făcut pe marele embriolog rus Al. O. Kovalevski să-l recomande prietenului său Mecinikov, descoperitorul fagocitozei, adică a proprietăţii pe care o au fagocitele (globulele albe ale sîngelui) de a îngloba şi digera microbii pătrunşi în organism.

În laboratorul celebrului savant, Cantacuzino a făcut cercetări rămase clasice asupra microbului holerei. În 1894 şi-a susţinut teza de doctorat în medicină „Recherches sur le mode de destruction du vibrion cholérique dans l'organisme" în care a arătat că holera este o boală toxică, datorită toxinei pe care o secretă microbul bolii. Cantacuzino, prin injecţii de tinctură de opium, reuşeşte să paralizeze fagociţii, singurii agenţi în lupta contra microbilor holerii şi astfel imunitatea, adică rezistenţa naturală a organismului împotriva bolii, este suprimată şi vindecarea nu se mai produce. Cantacuzino dovedeşte că vaccinarea

animalelor de laborator pe cale bucală contra holerei este o adevărată vaccinare chimică.

În 1913, el şi cu elevul său, dr. Alex. Slătineanu, au avut ocazia să aplice pe scară foarte largă vaccinaţia antiholerică, reuşind să stăvilească epidemia care bîntuia în armată. Pe drept cuvînt, A. Besredka, un alt elev al lui Mecinikov, a numit aceasta „marea experienţă română".

Scurt timp după trecerea doctoratelor în medicină şi ştiinţe naturale, Cantacuzino funcţionează la Universitatea din Iaşi ca suplinitor al catedrei de morfologie animală (1894—1896) pe care mai tîrziu a ocupat-o prietenul său, Paul Bujor. La Iaşi el a avut legături strînse cu fondatorii revistei Contemporanul **şi a ţinut numeroase conferinţe din diferite domenii ale ştiinţei şi mai ales din geologie.**

După căsătoria sa, de la care i-au rămas doi fii, la rugămintea maestrului său Mecinikov, a demisionat de la catedră şi s-a reîntors la Paris, unde a publicat în Analele Institutului Pasteur Noi cercetări asupra modului de distrugere a vibrionilor în organism. **Problema aceasta l-a preocupat pe Cantacuzino mult timp după plecarea sa din Franţa. Într-un memoriu din 1920, La pathogénie du choléra et la vaccination anticholérique (Patogenia holerii şi vaccinaţia antiholerică), publicat tot în Analele Institutului Pasteur, cu prilejul jubileului lui Mecinikov, expune magistral problema vaccinării antiholerice, arătînd că este o deosebire profundă între modul cum reacţionează organismul în difterie şi tetanos — prin antitoxine şi cum reacţionează în holeră — prin anticorpi.**

În 1901, odată cu reîntoarcerea sa în patrie, unde este numit profesor la catedra de medicină experimentală a Universităţii din Bucureşti, începe perioada cea mai fecundă a activităţii sale. El îşi organizează în primul rînd un laborator, unde are ca şef de lucrări pe Al. Slătineanu şi asistent pe S. Irimescu — colaboratorii săi cei mai apropiaţi.

Chiar din primii ani ai instalării sale la Bucureşti, grupează în jurul său diferiţi reprezentanţi ai medicinei veterinare, avînd relaţii de prietenie şi colaborare cu profesorii P. Riegler, I. Atanasiu şi C. S. Motaş.

În 1905, Cantacuzino cu cîţiva elevi şi prieteni înfiinţează Revista Ştiinţelor medicale. **În 1906, împreună cu profesorii I. Atanasiu şi D. Voinov, întemeiază prima filială din lume a Societăţii de Biologie din Paris, iar cu Sfere şi Ibrăileanu,** Viaţa Românească. **Mai tîrziu, în 1928, el crează revista** Archives roumaines de pathologie expérimentale et de microbiologie.

Însă realizarea cea mai însemnată a sa este înfiinţarea în 1921 a Institutului care îi poartă numele şi care astăzi, prin grija Partidului Muncitoresc Romîn, a luat o dezvoltare foarte mare. Acest centru ştiinţific experimental ajunge chiar de la început să fie cunoscut în lumea întreagă prin lucrările unei pleiade de elevi ai şcolii cantacuziniste, ca C. Ionescu-Mihăieşti, succesorul lui Cantacuzino la direcţia Institutului, fraţii Al. şi M. Ciucă, soţii Magheru etc.

Pe lîngă lucrările asupra holerii, Cantacuzino a lăsat lucrări asupra scarlatinei, morvei, leprei, tuberculozei, spirilozei găinilor etc.

El a reuşit în 1911 întîia oară să treacă scarlatina la maimuţele inferioare şi mai tîrziu, împreună cu Olga Bonciu (1926 şi 1930), dovedeşte, împotriva soţilor Dick, microbiologi americani, că streptococul nu este agentul adevărat al scarlatinei, ci acesta nu serveşte decît ca vehicul al unui virus invizibil care provoacă boala.

Cu S. Longhin a publicat lucrări asupra leprei, cu P. Riegler asupra morvei (boală la cabaline) cu M. Ciucă şi alţii asupra tifosului exantematic, cu Ionescu-Mihăieşti şi M. Ciucă asupra vaccinaţiei antituberculoase.

A publicat lucrări cu privire la modificările produse în pielea racului, după năpîrlire şi asupra toxinei produsă de un dediţel de mare (Adansia palliata). Cu Eugenia Soru a dovedit că lipirea epiplonului (praporului) de rănile sistemului visceral şi apărarea abdomenului de infecţiuni este datorită unui fenomen electric, o diferenţă de potenţial electric între epiplon şi leziune.

Cantacuzino a publicat fie singur fie cu colaboratorii săi peste 120 de lucrări. Însă capitolul cel mai original al operei sale este cel relativ la problema imunităţii [1]) la nevertebrate, deschizînd un drum absolut nou. În cele aproape 30 de lucrări despre această problemă, tipărite singur sau în colaborare cu F. Vlès, N. L. Cosmovici şi Aristiţa Dimboviceanu, Cantacuzino reuşeşte să pătrundă în mecanismul intim al reacţiilor de imunitate şi astfel completează opera maestrului său Mecinikov în laboratorul căruia şi-a început formarea ştiinţifică.

Cantacuzino a arătat că nişte elemente ciliate numite „urne" din singele unui vierme marin (Sipunculus) atrag bacteriile, pulberi de carmin şi tuş chinezesc, firicele de nisip, însă resping globulele roşii şi elementele sexuale ale viermelui. Urnele, elementele sexuale şi globulele roşii sînt încărcate cu acelaşi fel de electricitate (+) pe cînd elementele străine au sarcina electrică opusă (—). Urnele distrug bacteriile introduse în organismul viermelui, prefăcîndu-le în grăuncioare pe care le înglobează fagocitele (bacterioliza). Inoculînd bacterii atenuate sau germeni virulenţi în cantităţi mici la diferiţi crustacei marini (Carcinus moenas, crabul de larbă sau Maia squindo, păianjenul de mare), Cantacuzino a observat că ei rezistă apoi bine la doze mari. Deci ei au cîştigat indiscutabil imunitate împotriva acestor germeni. Acest lucru l-a constatat şi la viermi şi la tuniciere. Este vorba deci de o imunitate dobîndită pe cale experimentală. Un caz de imunitate naturală este acel studiat de Cantacuzino şi Cosmovici (1925) la Roscoff. Un rac-diogen (Eupagurus prideauxi) **care trăieşte în simbioză cu un dediţel de mare** (Adamsia palliata) **este absolut imun împotriva otrăvirii secretată de Adamsia, deoarece înghite mereu „celule urticante" (nişte celule cu un ţep şi un lichid urzicător) care produc otrava.**

În primul război mondial, la Iaşi, cu echipa sa de colaboratori (Slătineanu, fraţii Ciucă, Zotta, Combiescu, C. S. Motaş) Cantacuzino a dus lupta cu mijloace improvizate în contra grozavului flagel — tifosul exantematic, care făcea ravagii şi ucisese peste 800.000 de oameni. El a înfiinţat primele laboratoare regionale de igienă, introducînd metodele de laborator în diagnosticul bolilor epidemice şi sociale şi metodele de medicină preventivă pînă la sate.

Dar luptătorul contra microbilor, vînătorul de microbi a căzut el însuşi în după-amiaza zilei de 14 ianuarie 1934, victima unui microb, murind de pneumonie, contractată prin imprudenţă. De pe patul de moarte gîndul său a fost la cei ce sufăr şi a dispus să i se facă o înmormîntare modestă iar din ceea ce ar reprezenta cheltuieli superflue, să se constituie un fond pentru profilaxia tuberculozei.

În curtea Institutului care îi poartă numele se găseşte cripta în care zac osemintele marelui biolog şi medic, precum şi frumosul bust în marmoră, operă a sculptorului Medrea. Datoresc tovarăşilor doctori P. Condrea, I. Angelescu şi Virgil Ştefănescu multe date interesante pe care le-am menţionat în acest articol.

[1]) Imunitatea este rezistenţa naturală sau cîştigată a unui organism împotriva unui agent infecţios (microb) sau a unei substanţe străine introdusă în organism.

Casa natală a prof. I. Cantacuzino, din str. Sf. Ioan Nou, 33

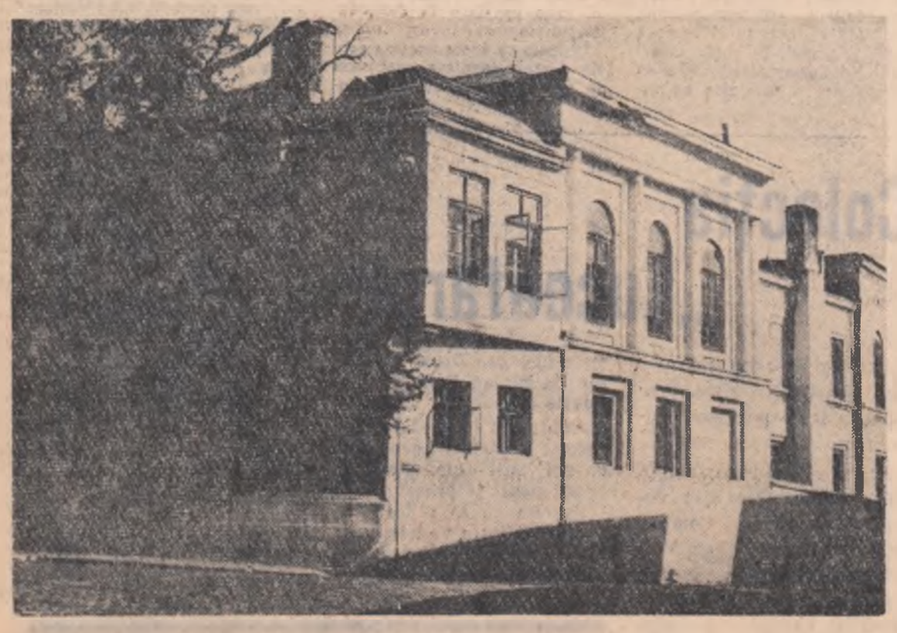

NOI LUCRĂRI SOVIETICE DESPRE TOLSTOI

Corespondenţă specială pentru revista „LUCEAFĂRUL"

de T. Motileva

Cu un an în urmă, aflîndumă în ospitaliera dumneavoastră ţară, am povestit cititorilor *Luceafărului* despre unele lucrări noi ale literaţilor sovietici. De data aceasta vreau să vorbesc despre noile lucrări de critică literară dedicate vieţii şi operei lui Tolstoi.

Comemorarea a 50 de ani de la moartea lui Lev Tolstoi a prilejuit un interes deosebit pentru valorificarea moştenirii sale literare şi aceasta nu numai în ţara noastră, dar şi în alte ţări. În ultimii ani, au apărut multe ediţii din opera lui Tolstoi pe tot globul. *Biblioteca de literatură străină* pregăteşte o bibliografie care cuprinde toate operele lui Lev Tolstoi traduse în limbi străine. În cartea aceasta, extrem de vastă, sînt înregistrate 6.319 traduceri în 48 de limbi.

Moştenirea operei lui Tolstoi stă pe plan principal în munca istoricilor literari sovietici. Un mare interes a stîrnit cartea lui Viktor Şklovski *Proza artistică, culegeri şi gînduri* („Scriitorii sovietici", 1959). In această carte se urmăreşte evoluţia formei povestirii de la romanul antic pînă la romanul contemporan al realismului socialist. Se observă că în noua sa lucrare, Şklovski vorbeşte pe larg despre strînsele legături dintre arta şi viaţa maselor şi concepţia despre lume a scriitorului. O mare parte a capitolului „Povestirea şi romanul rusesc" este consacrată lui Lev Tolstoi. Romanul realist rus, şi îndeosebi romanele lui Tolstoi, sînt considerate ca o etapă progresivă în evoluţia prozei realiste. Şklovski ne arată că, în subiectul romanelor lui Tolstoi, centrul gravităţii trece de la întîmplările exterioare la „dialectica sufletului" şi la analiza caracterelor.

O importantă şi mare lucrare ştiinţifică ne oferă, după părerea mea, monografia *Război şi Pace de L. N. Tolstoi*, de A. Saburov, (Ed. Universităţii din Moscova, 1959). O analiză concretă şi foarte amănunţită a epopeii tolstoiene permite autorului să pună unele întrebări generale despre teoria prozei. A. A. Saburov observă modul în care Tolstoi a reuşit să unească marele curs al vieţii poporului cu viaţa personală a eroilor principali, cu viaţa interioară a fiecăruia din ei, alcătuind o capodoperă unitară, indivizibilă. Interesante sînt ideile lui Saburov referitoare la dinamism şi dramatism în procesul de povestire la Tolstoi. Sîntem de aceeaşi părere cu autorul monografiei şi acolo unde el vorbeşte despre însemnătatea fixării şi determinării începutului realismului tolstoian. In acest sens, autorul arată că pe măsură ce rolul maselor populare pe arena marilor evenimente se intensifică, arta realistă a lui Tolstoi începe să se impună. Tolstoi, fiind „oglinda revoluţiei ruse", a putut să oglindească, mai pe larg şi mai luminos decît romancierii anteriori în povestirea realistă, elementul eroic al vieţii, personificat sau în masele populare care au apărat patria, sau în elementele progresiste ale clasei intelectuale.

In curînd trebuie să apară noi monografii despre Tolstoi, culegeri, articole închinate lui. Jubileul Tolstoi a ocupat un loc destul de mare în numerele din octombrie şi noiembrie ale revistelor literare şi artistice. Curînd va apare lucrarea lui V. Ermilov, *Tolstoi artist*, care a fost prezentată ca raport al delegaţiei sovietice la Conferinţa internaţională de la Veneţia, în luna iunie a.c., în memoria lui L. N. Tolstoi.

Vom mai lua cunoştinţă şi de o lucrare a lui B. Bursov şi M. Hrapcenco, dedicată realismului tolstoian.

Aş vrea să vă spun cîteva cuvinte despre alte două lucrări, care deşi sînt dedicate unor probleme speciale, au totuşi o mare importanţă. Ambele cărţi sînt sub tipar şi în curînd se vor afla în librării. Una din ele, cartea criticului din Leningrad, B. Meilah, *Plecarea şi moartea lui Tolstoi*, include un bogat material biografic, amintirile contemporanilor lui Tolstoi, scrisori extrase din presa rusă şi străină de acum 50 de ani; dar, cu toată această bogăţie de date reale şi de documente noi de arhivă, cartea nu apare numai ca o cercetare biografică. In ea se discută ideile principale ale marelui scriitor, concepţia sa despre lume, evoluţia acestei concepţii în ultimii ani ai vieţii. Cartea lui Meilah este o polemică împotriva acelor scrieri ale criticilor burghezi, în care plecarea lui Tolstoi din Iasnaia Poliana se interpretează ca un act de misticism, ca o încercare de a pleca de la „cele lumeşti", de a se izola de viaţă etc. Criticul sovietic arată că plecarea lui Tolstoi din Iasnaia Poliana a fost în sine un act de protest al marelui scriitor împotriva moralei burgheze decadente. Interesant este că problema plecării lui Tolstoi apare şi într-o carte străină, a lui Nicolas Weissbein, *L'evolution religieuse de Tolstoi* (Paris, 1960). N. Weissbein încearcă să dovedească că Tolstoi, înainte de moarte, s-a împăcat cu biserica. Vastele materiale documentare prezentate în cartea lui Meilah scot la lumină conflictul lui Tolstoi cu puterea ţaristă, cu biserica, şi mai ales cu clerul din cea mai înaltă ierarhie, cu care nu s-a împăcat nici pînă la moarte.

A doua carte, care se găseşte sub tipar, este lucrarea lui A. Sifman *Lev Tolstoi şi Răsăritul* care prezintă un bogat material documentar referitor la legăturile lui Tolstoi cu literaţii şi cu opinia publică a Chinei, a Indiei, Japoniei, Turciei, Irakului şi Arabiei răsăritene precum şi la răsunetul pe care l-au avut operele sale în aceste ţări. In carte este redată pe larg activitatea publicistică a lui Tolstoi, ca acuzator al imperialismului şi apărător al popoarelor asuprite de imperialişti.

Nazim Hikmet a tradus *Război şi Pace* fiind în închisoare. Într-o convorbire avută cu autorul cărţii *Metoda creaţiei lui Tolstoi*, Nazim Hikmet susţinea că opera lui Tolstoi a avut o mare influenţă asupra lui. *„Eu recitesc şi acum cu multă plăcere genialele lui lucrări. Indeosebi mi-e scumpă umanitatea marelui creator şi apelurile la pace şi frăţie între popoare. In epopeea mea în versuri, neterminată,* „Panorama umană", *se pomeneşte scena frăţiei din povestirea lui Tolstoi* „Sevastopol în Mai". *Văd scena aceasta ca simbol al viitoarei păci, fără de arme, ca simbol al prieteniei şi frăţiei dintre toate popoarele lumii".* Prin cuvintele acestea, Nazim Hikmet evidenţiază trăsăturile caracteristice ale lui Tolstoi, care fac ca moştenirea sa literară să fie cît mai apropiată şi mai preţioasă întregii omeniri progresiste. Putem deci spera că Jubileul va fi un stimulent pentru noi şi va determina apariţia unor interesante lucrări despre Tolstoi, nu numai în Uniunea Sovietică dar şi în alte ţări din lumea lagărului socialist.

DE PESTE HOTARE

- *La începutul anului viitor, presa poloneză va aniversa trei secole de existenţă. Într-adevăr, în 1661 a apărut primul periodic polonez „Mercur".*

- *Louis Aragon a demisionat din „Asociaţia scriitorilor combatanţi". Într-o scrisoare publicată în „L'Humanité" poetul şi romancierul francez de prestigiu mondial arată că gestul său a fost determinat de atitudinea Asociaţiei faţă de semnatarii „Manifestului celor 121". Se ştie că manifestul acesta, semnat de intelectuali cunoscuţi (scriitori, artişti, actori etc.), recomandă nesupunerea faţă de politica algeriană a guvernului francez. „Asociaţia scriitorilor combatanţi" ceruse apoi sancţiuni împotriva semnatarilor.*

- *Într-o declaraţie făcută presei, Pier Paolo Pasolini, autorul mult discutatului roman* Una vita violenta, *a mărturisit: „Dacă toţi ar gîndi şi ar fi gata să acţioneze ca mine, atunci Strauss şi toţi generalii nemţi ar medita acum într-un lagăr de concentrare asupra memorandumului lor referitor la înarmarea atomică a Bundeswehrului".*

- *La conferinţa anuală a bibliotecarilor englezi de la Scarborough s-a hotărît alocarea unei sume de 100.000 lire sterline traducerii unor cărţi şi publicaţii sovietice de ştiinţă, pentru a fi puse la dispoziţia cercetătorilor britanici.*

- *1.300 opere ale scriitorilor cehi şi slovaci au fost traduse în limbi străine în ultimii cincisprezece ani. Cea mai largă răspîndire a cunoscut „Reportaj cu şireagul de gît" de Iulius Fucik, tradus în 77 limbi.*

- *Oswiecim, pe care naziştii l-au transformat într-o maşină a morţii, este destinat să devină în curînd un important centru cultural al Poloniei.*

Un proiect elaborat de arhitecţi varşovieni, actualmente în curs de realizare, prevede construirea unei importante clădiri de sticlă, aluminiu şi mase plastice care, între alte aşezăminte de cultură, va adăposti şi două săli de spectacole, una din ele, un teatru cu 800 locuri fiind cel mai modern din Polonia.

- *Printre laureaţii premiului naţional pe 1960 al R.D.G. se află scriitorii Werner Eggerath şi Harold Hauser, actorii Helene Weigel şi Erwin Geschoneck, dirijorul Franz Konwitshny şi regizorul Walter Felsenstein.*

- *După Jurnalul Annei Frank, după caietele lui D. Rubinowicz, alte însemnări ale suferinţelor unui copil ţintuiesc la stîlpul infamiei barbaria nazistă. E vorba de memoriile unei fetiţe, Janina Heszeles, care descriu viaţa în lagărul de la Janow. Apărute la Varşovia, memoriile se intitulează* Cu ochii unei fetiţe de doisprezece ani.

CONSTANTIN

...SPORTIN

Constantin este (o, cît aş vrea ca el să nu citească aceste rînduri!) cel mai bun produs al fotbalului românesc din ultimii ani. Interul dreapta al C.C.A. şi al naţionalei, este un jucător de talie continentală, înzestrat cu excepţionale calităţi. Îl urmăresc de vreo şase ani aproape şi ceea ce m-a impresionat la el a fost nu atît capacitatea de a deprinde toate tainele celui mai popular sport, cît perseverenţa cu care şi le pune în valoare, forţa sa intuitivă care-i permite să „vadă" cu multe faze înainte o partidă şi deci să destăşoare un joc colectiv, combinativ şi eficace. Numai după o muncă stăruitoare cu tine însuţi, poţi să ajungi să stăpîneşti cu atîta calm jocul şi Constantin — cu foarte rare excepţii — este unul din jucătorii care au impresionat prin modestie şi calm. Deşi are o statură atletică şi care i-ar permite să atace „în forţă" adversarul, Constantin preferă să obţină balonul uzînd de subtilitatea procedeelor tehnice şi nu-mi amintesc să fi lovit vreodată intenţionat jucătorii cu care a fost „în duel".

Dar nu e suficient să fii un strălucit tehnician pentru a fi util echipei tale, trebuie să-ţi cunoşti partenerii, să le cunoşti calităţile şi slăbiciunile. Constantin nu va exagera prin a trimite mingi înalte lui Cacoveanu (acesta nu excelează printr-un joc cu capul) dar nu va şovăi să facă aceasta cu Tătaru. El este unul din puţinii interi care ştiu să lanseze extremele, care nu se mulţumeşte „să-şi facă datoria" scăpînd de minge şi trimiţîndu-i-o extremei „la picior". Parcă o maşină nevăzută îl ajută să calculeze distanţa şi expediază baloane la „întîmpinare" creînd acţiuni de gol. Nu rareori, el iese din tiparul adesea stereotip al metodei W.M. şi din poziţie de inter dreapta, atunci cînd adversarii se pregătesc să atace extrema dreaptă care în mod ipotetic ar trebui să primească balonul, trimite lung, peste centrul terenului, în extrema stîngă, Tătaru, care „ştie să se descurce".

Spectatorii nu se miră cînd Constantin, în minutul 31 să zicem, salvează un gol „gata făcut" de pe linia porţii, pentru ca un minut mai tîrziu să înscrie cu capul în poarta adversă. Interul nostru pe care publicul îl alintă cu numele unui erou din „D'ale carnavalului" (asta apropos de picioarele lui de cavalerist) este în acest campionat precum a fost şi în cel trecut, golgeter. Nu prea iartă greşelile apărătorilor. Anul trecut, într-un meci cu Progresul a înscris TREI goluri în două minute, iar anul acesta a marcat într-un răstimp de 20 de minute vreo patru. Anul trecut, cu excepţia portarului de la U.T.A., toţi portarii din divizia A au scos mingea din plasă în urma golurilor înscrise de Constantin. De curînd el a trecut de două ori de formidabila apărare dinamovistă şi a marcat goluri de aur.

Îl lăudăm pe Constantin pentru perseverenţa şi modestia lui şi credem că el va continua să fie acelaşi jucător mare de la care au de învăţat partenerii, adversarii şi — mai ales — spectatorii. De curînd o revistă italiană i-a publicat portretul şi a scris sub el, concis şi admirativ, cuvintele cu care voiam să terminăm aceste însemnări: „ACESTA E CONSTANTIN!".

Gh. T.

REDACŢIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAŢIA: Şoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"